

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Lukas ale gulkuke

1-2 Dawem Bian Teopilus Bak, *

Lukas onakon:

Alap mensa orep nësa gu-gubirida gweka-zère mo Walassa de nëp zer sonezimdin hip dena, Zen mes ki hëndep nër hom nëno mae mo ngirinnik kirekam syal gwibirki. Zëno awe de gwën hap dena angkam aïsili an desaë kon gwisibir hana'an. Zini men zen nonol kon gwisibir hanan nakon zère mae mo nwekam hla nul gwek, zen zep aïsili ansa zi-ë zi-ë san dep nol halada gwek. Dekam zini beya nik sap dawem enkam de aïsili ansa ale gun hup ëakasik gwek.

³ Ëe hwëna men zen nonola kon hla nul gwek, ëe ama desa dawem enkam takensibirida gwek. Hen zen men desa ale nul gwek, ëe ama desa baca gul gwek. Zen zebë hëndep anakan enlala gwibik, "Aïsili an ëe asa Bian Teopilus hup damdam enkam ale gulblul- aha-en mae de hli yul guk kinin srëmkam." ⁴ Ëe mae habë ansa ebe hap ale gulbluk: Em ekakim anakan tawa gwe, "Nonol men desa emsa tawa da gwek, zen eiwa de tanganna."

* **1:1-2** 1:1-2 Teopilus Bak mo bosena in enlala naban. Enlalana, "Alapsa de ensa lwa gweblan zi." San ha Lukas kire bose nabare zi hip ale gulbluka? San ha tîngare zini men zen Alapsa enna nola gweblananke, zëbe mae hap ale gulzimki? Nen angkam tawa naka hom.

Alap mo dam taha nakore zini kim baptis ta gwibin zini Yohanissi de jaha gwen hap dena gubiridakake:

⁵ Herodes in kim teipsinkim Yerusalem mo langnak irik gilki, Alap mo golak de syal gwe-gwen zini bosena Zakaria, zen hen dekam zewe. Zakaria, orep de Alap mo golak de syal gwe-gwen zini Abia Swe mo hliknak hen syal gwe-gweka. We zem bosena Elisabet. We zik mo auyan-azana hen Alap mo golak de syal ta gwen zi. ⁶ We-zi darena in man tangan Alap mo nwenak oto eisik. Hen zen aha-ere enlalakam tingare Alap mo ol san hen titi tabin sin ang e gwek. ⁷ Zen hwena hom walasna we lak. Zen Alap ki kirekam Elisabetsa enlala gwibirki. Zep hendep walas sremkam bogol ek.

⁸ Abia mo hliknak dinik dikim Alap mo golak syal tan hap denak kim zauk, zao de yaklanak dekam zep Zakariasa zen de syal gwen hap dam dasik. ⁹ Men kirekam Alap mo golak de syal ta gwen zini zisi dam dasik gwibirin, zen kirekam Zakariasa dam dasik. Zen mae hap dam dasik: Zen de ze-en Alap zere en hap de teksonnak tin hip- irase dawem nabare te kilsi de ze Alap hap ang gulsublun hap. ¹⁰ In kim ki kiresa de syal gwibin hip denak zau'uk, zi beyana dekam zep eiha lip nakore tekson nakon Biansa nen sonebla'ak.

¹¹ Kim zewe irase dawem nabare te kilsi in sa ang gulsu'unka, ki zep hwena Alap mo dam taha nakore zini ang gul gwen hap de meja alpnak zau'un zaka- Zakaria mo dam taha san dekam. ¹² Zakaria kim hla taka, ki zep auna

hloblaka, händep man zë airïblaka. ¹³ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubluka, “Zakaria, bahem asa airïblan. Alap mes eno ol gu sonenna salka. We om Elisabet zi walassa sa ebe hap wë tablal. Yohaniskim bose ta. ¹⁴ Kim de jaha gwe'ak, em dekam esa tangan sam gwesik gweblala, händep esa isrip-sri gwe-gweblala. Aha zi hen beya nik sa isrip-sri në gweblal. ¹⁵ Zen Bian mo nwenak zi yawal hap sa jowera. Alap mo Enhona jaha gwen nakon sa ki händep bi gweblala. Zep angguru ban ho jal-jala ban bap zen otde gwen. ¹⁶ Zen Zen sa Israelk de zini beyakam Bian osan dep kwang guludahal zala- zëre mae mo Alap hon depye. ¹⁷ Hen Zen Zen sa Biansa ngeirbli zala. Zëno tahana Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim sa sason nëblal, hen zëno enhona zëno kim sa lwablala. Hen Israelk de zini men zen iye zeban zënaka gïl-gïl neibirida gwenan, zen zen sa desa siri gulsulu. Hen srë de ora san de ëgwahan wenya, zen zen sa desa eiwa de ora san dep kwang guludahal zala. Zen kirekam sa zi beyana Bian de hata zannak dep hamal gulu.”*

¹⁸ Zakaria ki zep takensïblika, “Banakarekam asa tawa gwer?- eiwa diki lwankam. Sap ëe mesë bogol gwëk, hen ano wenya mes-am tangan bogol gwëk.”

¹⁹ Ki zep ding gulbluka, “Ëe an Gabriel. Bian mo dang nakonë zauk gwenan. Zen zep asa emsa de ol dawemna ansa tawa tan hap zer sonera. ²⁰ Insa ki emsa gublunan, Alap sa ki händep

* **1:17** 1:17 Mal. 4:5-6; Mat. 11:14; 17:11-13

kirekam ebe hap syal gwibir-blira. Hwëna em home asa taïbli'blanda. Zep hëndep angkam em molye ola tonka. Em esa ol srëm gwera, hëndep mes ki lwanan."

²¹ Kim nësbla tinek, ki zep hëndep dengguan-bla'ak, "Zen ba hap kire tangankam holo gwe'an ora?" ²² Kim kon wet so zaka, zen banakan dep?-ol tonbiridanna. Taha enkam zep akan-akan gwibirida'anka, sap zen mes ol srëm gweka. Zi beyana in dekam zep anakan tame dak, "O an nwe nik zë lirisin nëblaon."

²³ Zakaria Bak mo Alap mo golak de syala kim tap gweblak, dekam zep zëre mo gol san dep song gweka. ²⁴ Hom holo gwe'ak, dekam zep hëndep we zem Elisabet u gwe'ak. Dekam zep saher hap gol ennak gwë gwëk- holona benna aha-ere taha-tap enkam. ²⁵ Zen man enlala gwe-gwek, "Na-en babë tawa tabin. Dikire tingan anakan asa tame nuk, 'In Bian kwasang gwibirki.' Èe an sap bogola, hwëna ano walas wë tan srëm hap de sahera zi nwenak Bian Zën ap ngan gulsubi'ira."

Mariasa kim Yesussu de jaha gwen hap dena hamal hap tawa gulkuke:

²⁶ Elisabet kim benna enam enkam u nuban gwë'ak, Alap ki zep zëre mo dam taha nakore zini Gabrielsa etan Galilea mo langnak de ëna Nazaret san dep zer soneka. ²⁷ Gabriel ki zep kwalbasa lam gunnu Maria osan dep song gweka. Zen Yusup hup de golgu gweblanna. Yusup mo auyan-azana teipsin zini Daud on-akon. ²⁸ Alap mo dam taha nakore zini in

ki zep Maria hon hataka, zao zep gubir zika, “Dawem! Em Alap mo kwasang-kwasangnake gwë'ara! Bian man emsa dawem tangankam kara gul gwenda!”

²⁹ Zëno ola insa de sankam, Maria ki zep auna hlok, dekam zep zënaka enlala ennak mae hap takensibik, “An ba hap ki kirekam asa gubirida?”

³⁰ Hwëna ki zep etan gubirki, “Bahem aïrin, Maria, sap em ema Alap mo nwenak sam gwesï'ira. ³¹ Em esa u gwera. Zi walassa esa jaha gwera. Yesuskum bose ta. † ³² Zen sa teipsili, hëndep dekam sa nen gweblal, ‘Alap Teipsin Zi nik mo Tane.’ Bian Alap sa Desa gublula- Zen de Israelsa bi gwibin hip, zëre mo auyanna Daud Bak mo kim. ³³ Zen Zen sa hëndep denaban kitak Yakob mo auyan-azana irik gili. Zëno irik ginni in molya tap gwek.”*

³⁴ Maria ki zep gubluk, “Hwëna ëe an homë zi mae naban gaïng ë'an. Eë banakan asa walas gwer?”

³⁵ Ki zep ding gulbirki, “Alap mo Enho sa ebon ing gwehe zala, hen Alap mo sosen sa emsa bi gwibiri. Zen zep sa walas tola insa nen gweblal, ‘Zen Alap mo Tane- enho lalak enna.’

³⁶ An kirekamë emsa gubirin, zen mes ki iye om Elisabet hon kirekam lwak. Zen mes u gwek-benna angkam enam enkam. Zen sap bogola, hen zini mes anakan nenbik, ‘An Alap ki walas srëm gulku.’ ³⁷ Hwëna zen angkam u nuban

† **1:31** 1:31 “Yesus”kum de bosena, zen enlala naban. Zëno enlalana, “Zisi de ngaya tabin hip de Zi.” (Mat. 1:21) * **1:33** 1:33 2Sam. 7:12-16; Yes. 7:14; 9:6-7

gwë'an. Sap Alap hap hom- banakare maena, Zen de syal gwibin srëm hap denaye.”

³⁸ Maria ki zep ding gulbluk, “Ëe an Bian mo tana ïltikënnik de gwë gwen wesyake. Sap sa ki kirekam abon onak lwal- in kirekam em asa gubiridaye.” Alap mo dam taha nakore zini in ki zep hli yulku.

Maria kim Elisabetsa zini gikke:

³⁹ Alap mo dam taha nakore zini in kim hli yulku, holo gwehan srëmnak Maria dekam zep hen sosen tola ban Yerusalem mo kwatap lang san dep song gwek- Zakaria ne Elisabet nik mo ë san dep. ⁴⁰ Zakaria mo golak kim hatak, ki zep Elisabetsa dawem gul kinik. ⁴¹ Elisabet kim Maria mo dawemna insa salbik, ungala mwanak de wasalna in dekam zep sosen gweka. Alap mo Enhona dekam zep Elisabetsa ing gwe hebirki, ⁴² ki zep Mariasa ol mamkam gubik, “Em ene tïngare we walya kon dawemna hlau'ura! Hen Alap eno wasalna in hap dawemsa sa golblala. ⁴³ Ëe an betekna, hwëna em in Teipsin Zini Bian mo anee ano golak hatanda! ⁴⁴ Ëe kimë eno dawemna sal, ano ungala mwanak de wasalna dekam zep isrip-sri naban sosen gwera. ⁴⁵ Ebe hap Bian hë'ho gwibin tangan naka golbi'ira, sap men zen ebon onak Bian mo ola hatak, em ema taïlibirki, hen zen kirekam sa ki lwal!”

Maria kim Alapsa terya ban isrip-sri gweblakke:

(1Sam. 2:1-10)

⁴⁶ Maria ki zep guk,
“Ëe ama Bian Alapsa boltere ta'an,

47 hen ano enhona man isrip-sri gwebla'ara,
sap Zen Zen sa asa ngaya gulu.

48 Zen man asa enlala gwibirki,
hwëna ëe an Zëbon de babu gwe-gwen we- bose
srëm tola.

Hwëna angkam tïngare zi ausuna hëndep den-
aban sa asa nen gwibir,

'Hë'ho gwibin tanganna zen zen hlauk.'

49 Sap sason Zini Alap, Zen eiwa lalak tanganna,
hwëna Zen man kirekam-kirekam yawala abe
hap syal gwe-gwibir-bi'ira.

50 Auyan-aza nakon hëndep auyan-azana,
Zënaka de airïblan zi hip

Zen man zëre mo kwasangna gol gwizimnira.*

51 Bian men kirekam orep zëre mo sosonna
goltrei gwizimki,

Zen kirekam etan angkam goltreizim'ira:

Zen orep zi zëna-zënana man sekwak gulsuk
gweka,

hen zëno mae mo kalang karekna man blaonsuk
gwizimki.

52 Zen hen orep teipsin-teipsin wenyaka
zëre mae mo teinikin gwen nakon man yal gul
sone gweka,

hwëna bose srëm wenyaka zep kang gulse
gweka.

53 Usak nabare wenyaka desa man dërek-dërekna
kim itri ta gwibirki.

Hwëna men zen nonol tahalha srëmkam lowehe
gwek,

* 1:50 1:50 Mzm. 103:17

desa man gubirida gweka, 'Usak naban sekwak gwek.'*

Hwëna angkam Alap etan kirekam nëbe mae hap syal gwibir-zim'ira.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nëno mae mo auyanna Abrahamsa hen zëno auyan-tane walya men kirekam gu-gubirida gweka,

Zen angkam kirekam Israelsa mas gwibirida'ara.

Zen man anakan gu-gubirida gweka,

'Ano ebe mae hap de kwasang-kwasangna hëndep denaban sa lwa gwer.

Ëe molyë golzausuk gwek.'*

Zen desa angkam enlala gwibi'ira."

⁵⁶ Maria Elisabet han san ha dan-ahare benkam ëk, ki zep etan zëre mo ë san dep lwahak.

Baptis ta gwibin zini Yohanissi kim jaha gwekke:

⁵⁷ Elisabet de jaha gwen hap denak kim zauk, zi walassa zep jaha gwek. ⁵⁸ Gol golek dena hen iye zem kim anakan ësak, "Bian mes Elisabet hap kwasangna mamkam golbiri," dekam zep tagal neisibirzik, hen dekam zep zë apdekam ëisrip-sri gwek.

⁵⁹ Walasna in kim mingguna aha-en gweblak, ki zep etan tagal nëblak- to mip naka dikim blaonsublun hap.* Zen man ëkël gï'ik, "An zëre mo Bian mo bosekam esa bose lal- 'Za-karia'kam." ⁶⁰ Hwëna an zik zep gubiridak,

* **1:53** 1:53 Mzm. 107:9 * **1:54-55** 1:54-55 Kej. 17:7; 22:17; Mzm. 111:9 * **1:59** 1:59 Kej. 17:12; Im. 12:3

“Kirekam bëjen nen bose tan! An ‘Yohanis’kim esa bose lal.”

⁶¹ Dekam zep dengguanbi'ik, “Iye wal om hom tanganke- kire bose naye!”

⁶² Ki zep tahakam Zakariasasa akan-akan nëblak- anakan de takensiblin hap, “Ena banakan de bose tan habe dwam gwebla'ara?”

⁶³ Zakaria hom nama dekam ola ton'anika. Ki zep te hlang hap abe gweka, dekam zep zë ale gulku, “An bosena Yohanis.” Dekam zep tingan dengguanblak. ⁶⁴ Dekam zep hëndep ola etan tonka. Alap mo bose ensa zep ilman gul tineka. ⁶⁵ Zëno gol golek denak dena dekam zep sërkam dengguanbla'ak, hen tingare Yerusalem mo kwatap lang san de lowe hendan wenya desa man donbirida gwek. ⁶⁶ Tingare zini men zen ësak, ki zep enlala ennak ëenlala gwe-gwe'ak, “Walasna in banakare zi hip wëhë yap jowe'anika?” Zen mae hap ki kirekam ëgu gwek: Sap Bian mo sosonna man Zëbon lwa gwe'ak.

Zakaria kim hamal hap de ola tonbiridakake:

⁶⁷ Walas zemka in kim “Yohanis”kim bose dak, dekam zep Alap mo Enhona Zakariasasa bi gweblaka, dekam zep Alap onakore hamal hap de ola tonbiridaka,

⁶⁸ “Bian en hap nen dawemsa golbla tine gwen-Israel mo Alap hap.

Zen mes hatala- zëre kore naka de kwasang gwibiridan hap, hen dekam de dowal mo kigi mo irik gin nikon gwiswe sonen hap.

⁶⁹ Zen mes nëbe mae hap Zi sosonna zer sonez-imki-

nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,
teipsin zini Daud Bak, men zen Alap mo dwam
gwibin sin ang gwe-gwekake,
zëno auyan-aza nakore naka. ‡

70 Alap mo ol ayang gul gwen zini orep tangan
mes anakan ëgu-guk gwek,

71 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa hatala-
Zen de nësa jal zi mo taha nakon alal gul gwen
hap.'

72 Hen anakan mes gu-gubirida gweka,
'Ëe asa Ëre mo ebe mae hap de ol gu-
gubiridanna enlala gwibir, zep asa hëndep
emsa kwasang gwibiridal.'

73 Alap mes nëno mae mo auyanna Abrahamsa
anakan gu-gubluka,

74 'Emsa de tamera gwen zi mo taha nakon Ëe
asa emsa al gul halzal.

Zen dekam esa aïrïn srëm kam Asa betek ë
gweblal.*

75 Zep nen enho lalakkam esa Alap en hon ëtal
gwesil,

hen zëno nwe kara gwennak esa hëndep dena-
ban lowehe gwer."

76 Zakaria ki zep hwëna tane zikhip dena aïsïl
gwenkam ayang gulku,

"Em, ano walas, emsa sa nen gweblal,

‡ **1:69** 1:69 Zakaria mo ola an, zen Yohani'i de enlala gweblan hap hom. Zen hwëna Yesussu enlala gweblaka, sap Yesus Zen Zen- Raja Daud mo auyan-aza nakore naye. Sap Zakaria zëna tane zem Yohanis hin, zen Harun Bak mo ausu nakorena.

* **1:74** 1:74 Kej. 17:7; 22:16-17; Mzm. 105:8-11

'Alap Teipsin Zi nik mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini.'

Em esa Biansa ngeirblira- zēbe hap de orasa sal tablan hap,*

⁷⁷ hen Bian mo hlil irin wenyaka esa anakan tawa ta gwibiri,

'Alap sa emsa eno mae mo karek-kareksa de tap gulsuziminkim ngaya tabiri.'

⁷⁸ Sap nēno mae mo Alapna Zen kae-kaena hen kwasang-kwasang enna.

Zen zep sa nēsa de ngatan tabin hip de Zini insa zer sonera.

Zen ngatan zi mo lang nakon kaknak de yakla hata sezan mo kim sa zilsä zila.

⁷⁹ Zen dekam sa tingare zi ausuna ngatan tabir zira hen ngaya tabiri,

sap zen tingan kawesinnik lowe he'an,

hen tin hip äairi gwenan.

Zen Zēbon onakon esa Alap han erumlae gwer, hen zi bosyan naban eumlae gwer.”*

⁸⁰ Zakaria mo tanena Yohanis in kim mam gwe'anka, Alap osan dep de enlalana hen dekam zep mam gwebla'anka. Zen zi srēm langnak gwē gweka- hēndep yaklana mensa Bian Alap dam tasiblika. Zao kim hatak, zen dekam zep tingare Israelk de zi hip zēnaka zertreizimki.

2

*Yesussu kim jaha gwekke:
(Mat. 1:18-25)*

* **1:76** 1:76 Yes. 40:3; Mal. 3:1 * **1:79** 1:79 Yes. 9:2; 60:1-2

1 Dekam teipsin tangan zini ki, zen langna beya en tangan naka Roma kon irik gilki. Zen dekam zep tingare zisi de zere mo irik gin nika aitbin hip gubiridaka. * 2 An nonol aibtinni-Kirenus men kim Siria mo langnak gubernor gwekake. † 3 Tingare zini dekam zep zere mae mo auyan-aza mo e-e san dep sek gwendak-zeno mae mo bosem-sesa dikim ze ale tabir-zimdin hip. 4-5 Yusup ne Maria ne dekam zep hen kire hap Galilea mo langnak de ena Nazaret kon Yerusalem mo langnak de aha ena Betlehem san dep song ek- teipsin zini Daudsa men zao orep jaha gwekke. Sap Yusup mo auyan-azana Daud onakon. Zebe hap de golgu gweblan weny Maria in dekam u nuban gw'e'ak. 6-7 Betlehemk hom tangan holo e'ak, Maria ki zep zi walassa jaha gwek- nonol walassa. Kaen hak-haknak zep tahalek, desa zep domba-sapi mo tembane ta gwen kolho makarenak drenek. Sap kitak de gol-gola mes zi enkam ebeya gwek.

Domba zaho ta gwibin zinik kim Alap mo dam tahana kore zini ejowe zakke:

8 Langna iwe dekam domba zaho ta gwibin weny man kam domba zaho zemka sonak kara dabi'ik. 9 Hwena Alap mo dam taha nakore zini ki zep zebon mae onak jowe ane zaka,

* **2:1** 2:1 Mae hap zenaka naitbik: Pajak te-alasa dikim Roma mo irik ginni kip sowe henkam gol gwizimdin hip. Romak de teipsinni maekam nen gweblak, "Kaesar Agustus" kum, hwena zen zeno bose tangansa hom. Men zen dekam irik gilki, zeno bosena Gaius Oktafius. "Kaesar" kam de gublunna, zen syal bose. Enlalana, "Teipsin zini." † **2:2** 2:2 Siriasa hen Roma irik nik.

hen Bian mo ngatanna man zë zïlbirida anezak. Karekkam zep zë ääiri'ak. ¹⁰ Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubiridaka, "Bahem ääiri'n, sap ëe an ol dawemsaë ebe mae hap golhatazimninal. Ola ansa de ësankam, tïngare zini sërkam tangan sa ësrip-sri gwer. ¹¹ Namen, Daud mo ënak, wënya man jaha gwer- emsa de ngaya tabin hip de Teipsin nika, Alap mensa dam tasikike. ¹² Ol tan-tansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa walas tolsa deyol hak-hakkam de tahalen naka hla lal. Domba mo tembane ta gwennak ta'ara. Zen dekam esa anakan dam lasil, 'An Zen.' "

¹³ Ki zep hwëna mumuk ennak ahakore Alap mo dam taha nakore zini beya en tangankam ëjowezak, ki zep zë Alapsa isrip-sri nëbla'ak, ¹⁴ "Alap Em eiwa teipsin tanganna! Eno bosena dikire kitak teip nulsuk gweblak. Sap angkam ema okamanak de zi niban golësësek gwe'ara- ere mo nwenak men zen oto gwesi'inye."

¹⁵ Alap mo dam taha nakore zini in kim etan ngatan zi mo lang san dep sesek gwesek, zini in dekam zep ëguk, "Nen ki nabakam Betlehem san dep gweyo gwen- eka ki zë hla kuk, in desa Bian nësa gubiridandake."

¹⁶ Ki zep hëndep sek gwëk. Dekam zep hëndep Yusup ne Maria neka nakek, hen walas tola insa dekam zep hla dak- domba mo tembane ta gwen kolho makarenak de tannak. ¹⁷ In kim hla dak, dekam zep kitak donbiridak- walas tola in hap dena, men desa Alap mo dam tahana kore zini in tonbiridakaye. ¹⁸ Ola insa de ësane gwenkam,

tüngare zini man tangan ëtenggwank. ¹⁹ Hwëna Maria zëna, in zen ki zë lwa gwe'ak, desa kitak enlala ennak lam gul gwe'ak hen enlala gwe-gwibi'ik. ²⁰ Zini in ki zep etan Alapsa de tërya ban boltere tan naban lwan dahak. Sap tüngean mensa ësane gwëk hen hla nuk, zen hëndep men kirekam Alap mo dam tahana kore zini in gubiridakake.

Yesussu kim bose dakke, hen Alap mo golak kim ërtrëkke:

²¹ Walas tola insa kim mingguna aha-en tap gwëblak, dekam zep to mipna nablonsublik, hen dekam zep "Yesus" kum bose dak- men kirekam Alap mo dam taha nakore zini Mariasa u gwen srëmnak gubirkike.

²² Musa Bak men desa nonol zi walas wë tan hap dena zëre mo titi tabin olak ale gulku, Maria ne Yusup ne man desan ang ëk. Zen nonol Maria de sasa gwesinnik dep orapna empat-pulu enkam eissik, dekam zep walas tola insa Yerusalem san ërzahek- Alap hap dikim ërtrëblan hap.* ²³ Mae hap ërtrëblak: Sap Musa mes ki zëre mo titi tabin olak anakan ale gulku, "Tüngare nonol zi walas wë tanna, zen Alap zëre hap dena. Zep emki zëre hap zertrë gwëblan."*

²⁴ Zen hen man ang ëk- mawasa de dan-dan Alap hap teisyablanna, desa de Alap mo golak de syal tan zi ang sosublun hap. Sap Musa mo

* **2:22** 2:22 Im. 12:1-8 * **2:23** 2:23 Kel. 13:2; 13:11-15

titi tabin olak nonol walas wë tansa de Alap hap zertrëblan hap dena kirekam hen lwak.*

²⁵ Dekam Yerusalemk, zini bosena Simeon. Zini in enho dam-damkam gwë gweka hen Alap hon mes tangan tal gwesiki. Zen man Alapsa Israelsa de dawem gun hup kara ta gweka, hen Alap mo Enho zergwë gweka. ²⁶ Alap mo Enhona mes hamal hap gu-gubluka, “Em molye na-en tülki- Teipsin Zini insa de hla tan srëmnakye, Ëe Mensa Israelsa de ngaya tabin hip dam tasikye.” ²⁷ Dekam zep hen Simeonsa Alap mo Enhona anakan gubluka, “Emki Alap mo golak de teksonna iwe tin.” Hwëna Maria ne Yusup ne dekam zep hen Yesusu Alap hap de zertrëblan hap erti'inzak- Musa mo ola in san de ang ën hap. ²⁸ Simeon dekam zep hëndep walas tola insa zer inki, ki zep dawemna Alap hap golblaka, ²⁹ “Teipsin Zini Bian,

angkam Eno asa de gu-guk gweblanna mese eiwa de guluda.

Ema asa sam tanda.

Zep ere hon de babu gwen zini ëe angkam mesë auhu-kamana ansa de hli yun hup hohle gwenan.

³⁰ Sap angkam ëe mesë ëre mo nwekam hla tanan- ere mo zisi de ngaya tabin hip de Zi zer sonen naye,

³¹ men Desa Ena tingare zi dikim tame tan hap hamal takaye.

³² Zen Zen sa ngatanna golzimdi-

* **2:24** 2:24 Im. 12:6-8

tüngare zi ausu mo enlalasa dikim ngatan taz-
imdin hipye.

Hen zen Zëbon onakon sa Israel mo bosena
dawem gwer.”*

³³ An-bi zem man tangan lenggwan'ak- Simeon
mo ola insa kim zëre nik mo walasna in hap dena
sane ë'akye. ³⁴ Simeon ki zep guzimki, “Bian
sa ep dawemna golzimdi.” Hen Mariasa ki zep
gubirki, “Walas tola an mes Alap dam tasiki-
Zen de Israelk de zisi klis gun hup. Dawem gol
gwen wenya, desa Alap zëre hap sa kang gul
seblala. Hwëna karek gol gwen wenya, desa
hëndep kareknak sa kang gulu. Sap An Alap mo
dam tasin Zi, zep sa hen zini beya nik lamang da
gwer.* ³⁵ Alap insa kirekam syal gwibi'ira, zini
zen dekam sa zëre mae mo enlala aning tanna
nërtrë gwer. Hwëna Maria, eno enhonak enlwan
yawal sa hen nëbok ben-ben makan tisëil.”

³⁶ We sem bogola Hana Bak dekam zao hen
gwë'ak. Zen Alap mo hamal hap de olsa de ayang
gul gwen hap de we. Zëno biana Panuel- Asyer
Bak mo auyan-aza nakorena. Wenya in zi zeban
tuju tahun enkam ëk, ³⁷ dekam hwëna sem nik
zep zë-en holokam gwë gwëk. Hëndep in kim
Yesussu ertilzik, zëno tahuna dekam 84 enkam.
Zen hom tangan Alap mo gola langa gulsuk gwëk.
Yaklam denaban kam denaban zen dekon Alapsa
isrip-sri gwebla tine gwëk hen gu sonebla tine
gwëk- tembane lwa gwen naban. ³⁸ Zen dekam
zep hen hatazak, dekam zep Alap hap dawemsa
golblak. Hen men zen zë lowe he'ak, dekam zep

* **2:32** 2:32 Yes. 42:6; 49:6; 52:10; Yoh. 8:12 * **2:34** 2:34 Yes.
8:14; 1Kor. 1:23; 1Ptr. 2:7-8

desa anakan tonbirida'ak, “Walasna an Zen Zen sa jal zi mo irik gin nikon nesa gwiswe sonera.”
‡

39 Yusup ne Maria ne in kim zë Musa mo titi tabin ola insa syal eisibik- nonol walas wë tan hap dena, dekam zep etan zëre nik mo ëna Nazaret san dep ërlwahak- Galilea mo langnak dep.* 40 Walas tola in ki zep hëndep mam gwe'anka, hen sosonna mam gwebla'ak, hen enlala blala dekam zep tangan mam gwebla'anka. Hen Alap mo kwasang-kwasangna Zëbon lwa gwe'ak.

Yesus kim Alap mo golak gwëkake:

41 Tahunna men kiye, Yesus mo ane-biana man yakla yala Paskanak dep Yerusalem san dep yahe gwëk. § 42 Yesus mo tahunna kim dua-blas gwëk, ki zep etan kire san dep sek gwëk- men kirekam Israelk de zini ëgwë gwëkke. 43 Kim ëhya gwesik, ki zep etan lwan dahak, hwëna Yesus man Yerusalemk gwëka. Hwëna an-bi zem hom anakan tawa ëblak, “Zen man gwëra.” 44 Zen zi beya hap tim uk, “Zen hen mes ang gwe zala.” Hwëna hom. In kim song ëk, truwe

‡ **2:38** 2:38 Yunani olkam Lukas Yerusalem sa de gwiswe sonen hap awe ale gulku. Yerusalem zen Israel mo ë yawal. Zep enlalana awe, tingare Israelsa de gwiswe sonen hap. * **2:39**

2:39 Mat. 2:23 § **2:41** 2:41 Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip- in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tilidan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsinni Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwëk.” (Kel. 12:1-51; Ul. 16:1-8)

guk gwennak kim kam-en yaing gwek, dekam zep ohwensiblik. Dekam zep iye zem osan hen wal bose wal zem osan lëblak. ⁴⁵ Hwëna hom hla lak. Ka'an zep kaknak etan Yerusalem san dep olahak- zëwe de lëblan hap. ⁴⁶ Yaklana dan-ahanna kim zep hla lak. Zen Alap mo golak nikin'inka, Alap mo olsa de tawa ta gwibin wenyaka sane tabi'inka, hen man takensibirida gwe'anka. ⁴⁷ Tingare zini men zen sane da gwe'ak, zëno enlala blala man anakan dengguan gwebla'ak, "Owas, zen en ba hap dam gulsuk gwe'ara?" ⁴⁸ An-bi zem hen man tangan zao de hla lankam lengguanblak. An zem ki zep gubluk, "Temlan, em ba habe kirekam asa gwezimki? Èe bia han ngalap nabanë emsa ahakalblal!"

⁴⁹ Ki zep ding gulbirki, "Em ba habe srën san Asa ahakalblaka? Zen emaka enlala ëka, 'Zen Bi zik mo golak gwë'ara.' " ⁵⁰ Hwëna zen hom zëno ding gulzimdinni insa tame ulblik.

⁵¹ Dekam zep etan Nazaret san dep ang gwizimki, hen dekam man zë betek gwe-gwizimki. Maria kirekam-kirekamna insa tane zikhip dena hlaul gwek, desa enlala ennak lam gul gwek. ⁵² Yesus kim mam gwe'anka, enlala blala dekam zep hen mam gwebla'anka. Zen man tangan Alap mo nwenak hen tingare zi mo nwenak oto gwesikî.

3

*Baptis ta gwibin zini Yohanis mo ol:
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)*

¹ Roma mo teipsin tangan zini Tiberius Bak, zëno irik gin tahunna kim lima-blas gwek, Alap dekam zep syala Yohanis hip wei yul soneblaka. Dekam men zen Roma mo teipsin tangan zini in mo alp nakon irik nik,

Pontius Pilatus Bak dekam Yerusalem mo langnak irik gilki,

Herodes dekam Galileak irik gilki.

Herodes mo ayana Pilipus Bak dekam Itureak hen Trakonitisk irik gilki,

hen Lisantias Bak dekam Abilenek irik gilki.

² Alap mo golak de syal tan zi mo teipsinni dekam Hanas han Kayafas han. Hwëna dekam zep zi srëm langnak Alap mo ola Zakaria mo tanena Yohanis hon hatak. ³ Yohanis dekam zep Alap onakore olkam Yordan mo lang san kitak titi tabir song gweka, "Ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen. Alap dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi. Em dikim enaka anakan golëtrën hap, 'Ëe ama angkam Alapsa ang gwebla'an,' ëe ki asa hwëna emsa baptis tabir."*

⁴ Yohanis zen orasa de sal tablan hap de zini men zëbe hap Yesaya Bak Alap mo olak hamal hap anakan ale gulblukake,

"Zini sa zi srëm lang nakon taken gwera,

'Haen, nëre mae mo Teipsin Zi hip nen orasa hamal ta gublun!

Hen nen dam-dam ta gublun!

⁵ Tingare dwrak-dwraknak kamasa nen bwang gun,

* **3:3** 3:3 Kis. 13:24-25; 19:4

hen tingare kwatapna betekna hen yawala nen talen- dekam de sèsek gwen hap.

Ora gwa-gwana nen dam-dam tasin.

Tung-tungna hen nen sèsek tandan.

⁶ Tingare auhu-kamanak de zini esa hla lal- Alap onakore emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' ”*

⁷ Zini beya tangan nik zep Yohanis hon baptis tabin hip yaing gwe-gwek. Hwëna Yohanis zao zep gubirida gweka, “Em an gwe makare enlalana! Em ema ëenlala gwe'an, ‘Asa de baptis tankam Alap molya asa karek tabirki.’ Hwëna em home ëhale'an. Alap mo jala kon molye ëheya-hya gwek. ⁸ Zen in zep, em de Alap mo jala insa goltowen srëm hap, emsa de baptis tan srëmnak em nonol ere mae mo lowehen karekna insa wet gulsun- dekam de emsa anakan tame tabin hip, ‘Zen mes ëhaler.’ Em bahem anakan ëkil gil gwen, ‘Ëe an Abraham mo auyan-aza nakore nakake. Zep asa molya Alap karek tabirki.’ Sap Alap maka eno mae mo weinak dep kaso-kasona ansa Abraham mo auyan-aza hap yang tabi'ira. ⁹ Sap Alap mo zer sonen Zini in Zen ano lure nakon hata'an zala, Zen mes hlala hohle gulu- dekam de tesya lu ta gwen hapye. Tenya men zen de eini ëtë srëm gwe'ak, desa sa ausu ennak lu tala, hëndep ki sa tinsik gwen srëm syauk hi-hitinnik yal ta sera.”

¹⁰ Zen hwëna man dakensik gweblak, “Ki ëe basa asa syal eibir- ëe dikim Alap mo jala insa goltowen srëm hapye?”

* **3:6** 3:6 Yes. 40:3-5

11 Anakan zep ding gul gwizimki, “Eno baju de dan nënna, ahana kip em teisyablan- baju srëmna kip. Eno tembane de lwanna, em tahalha wenya kip kae gwebla-zimdin.”

12 Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hen man baptis tabin hip yaing gwe-gwezak. Zen man dakensik gweblak, “Bian, ëe basa asa syal eibir?”

13 Desa man ding gul gwizimki, “Te-alana bahem mamkam alal ta gwizimdin- aha hlik naka dikim ere mae hap kap ta-in gwen hapye. Diki Roma mo teipsin zini men kire enkam de alal ta gwen hap emsa gubiridaka, zen kire enkam em alal ta gwizimdin.”

14 Jana nabare wenya man hen dakensik gweblak, “Zep abe mae hap hen banakan? Ëe hen banakan asa syal eibir?”

Yohanis man ding gul gwizimki, “Em bahem jala ban tik-tik ta gwibin- te-alasa dikim alal tazimdin hipye. Hen anakan bahem gubirida gwen, ‘Ëe asa emsa klak tal’- ep dikim te-alasa zerzimdin hipye. Ere en mo te-alakam em lowehe gwen.”

15 Yohanis hon de ësane gwenkam, zep zënaka nenbirida gwe'ak, “Eiwa, nësa de ngaya tabin hip Dinik bae ki hata'an zala! San ha diki an Zen mes yap?”

16 Hwëna ki zep gubiridaka, “Ëe weyakamë emsa baptis ta gwibi'in. Hwëna abon onakon de Teipsin Zini sa hata zala. Ëe dawem naka hom-dekam de Zëbon onak babu gwen mae hapye. Sap zëno tana maesa de ngan sosublun hap, ëe

bějënë. Zen diki Zen sa Alap mo Enhokam emsa baptis ta gwibiri, hen syaukkum.* ¹⁷ Zen joksa zirensi'ira- dekam de lënsa lën hap. Dangnak dena, desa yunak sa bitī tala. Hwëna syaena men zen dang alp san alti'ik, desa tinsin srëm syauk bla san dep sa yal ta sera." †

¹⁸ Zen kirekam-kirekam ol zīm-zimsi zë mas gul gwizimki- dekam de Alap onakore ol dawem san dep titi tabin hip. ¹⁹ Hwëna zen hen Galilea mo teipsinni, Herode'a, damnak anakan jalse gweblaka, "Em bap ere mo oso mo wenya Herodianasa al gulbluka! Hen eno aha karek-karek gulin hala seranna hen beyana!" ²⁰ Hwëna Herodes dekam zep jal gweblaka. Zen dekam zep Alap mo nwenak zëre hap de karekna etan mam gulsuku- Yohanissi kim bwinak tak ta inkiye.

Yohanis kim Yesussu baptis takake:

(Mat. 3:13-17; Mrk. 1:9-11; Luk. 9:35; Yoh. 1:32-34)

²¹ Hwëna bwinak kim nama dayalsik srëm gwe'ak, zi beyana insa kim baptis tabirida'anaka, Yesussu hen dekam zep baptis taka. Yesus kim kon ola gu sone'anaka, nglina dekam zep hlang në

* **3:16** 3:16 Yohanis mo ola awe srën-srënkam dam nulsuk gwenan. Syauknu, san ha men kirekam nol bol tahannak mawa mo kim ëzauk ine gwe'anzak?- in kim Alap mo Enhona nonol tanganna Kristen zisi bi gwibiridakake. (Kis. 2) San ha dam gulsunnu anakan?- "Zen sa ahakon ebe mae hap Alap mo Enhosa hlë ta sone gwizimdi, hwëna ahakon syauknuk sa yal gulse gwerā." Dekam enlalana man ayat 17 naban apde në'an. † **3:17** 3:17 Yohanis gandum nuban nyiru naban ol gulk sun blaonzimdinkim gubiridaka. Zëno enlalana apdenak- lënsa de lën hap hen joksa de zirensin nībanye.

hanak. ²² Alap mo Enhona dekam zep mawana ohola mo nwe-masekam Zëbon onak dep ati gwe ine zaka. Ngatan zi mo lang nakon dekam zep hen ola anakan wet sohak,

“Em in ëre mo Tane- ëre mo dang tïninak de tanganna. Ëe ama tangan Emsa sam gwesik gweblanan.”

An Yesus mo auyan-aza aïtbinni:

(Mat. 1:1-17)

²³ Yesus kim syala kon gwisibir hana'anka, zëno gwën tahunna san ha tiga-pulukam mes yap. Zini dekam man tim di gwëk, “Zëno biana Yusup,” zep zëno auyan-aza mo bosem-sena, diki an zen:

Yesus mo auyanna Eli, † ²⁴ Eli mo biana Matat, Matat mo biana Lewi, Lewi mo biana Malki, Malki mo biana Yanai, Yanai mo biana Yusup,

²⁵ Yusup mo biana Matica, Matica mo biana Amos,

Amos mo biana Nahum, Nahum mo biana Hesli, Hesli mo biana Nagai, ²⁶ Nagai mo biana Maat, Maat mo biana Matica, Matica mo biana Simeï, Simeï mo biana Yosek, Yosek mo biana Yoda,

²⁷ Yoda mo biana Yohanan, Yohanan mo biana Resa,

Resa mo biana Zerubabel, Zerubabel mo biana Sealtiel, Sealtiel mo biana Neri,

²⁸ Neri mo biana Malki, Malki mo biana Adi,

† **3:23** 3:23 Yesus mo auyan-aza aïtbinni ansa srën-srënkam dam nulsuk gwenan. San ha Lukas Maria mo auyan-azasa ale gulku? San ha Yusup moka? Sap bosem-sena hom apde në'an- Matius mo ale naban. (Mat. 1:1-17)

Adi mo biana Kosam, Kosam mo biana Elmadam,
Elmadam mo biana Er, ²⁹ Er mo biana Yesua,
Yesua mo biana Eliezer, Eliezer mo biana Yorim,
Yorim mo biana Matat, Matat mo biana Lewi,
³⁰ Lewi mo biana Simeon, Simeon mo biana
Yehuda,
Yehuda mo biana Yusup, Yusup mo biana Yonam,
Yonam mo biana Elyakim,
³¹ Elyakim mo biana Melea, Melea mo biana
Mina,
Mina mo biana Matata, Matata mo biana Natan,
Natan mo biana Daud, ³² Daud mo biana Isai,
Isai mo biana Obed, Obed mo biana Boas,
Boas mo biana Salmon, Salmon mo biana Naha-
son,
³³ Nahason mo biana Aminadab,
Aminadab mo biana Admin, Admin mo biana
Arni,
Arni mo biana Hezron, Hezron mo biana Peres,
Peres mo biana Yehuda, ³⁴ Yehuda mo biana
Yakob,
Yakob mo biana Isak, Isak mo biana Abraham,
Abraham mo biana Tera, Tera mo biana Nahor,
³⁵ Nahor mo biana Serug, Serug mo biana Rehu,
Rehu mo biana Peleg, Peleg mo biana Eber,
Eber mo biana Salmon, ³⁶ Salmon mo biana
Kenan,
Kenan mo biana Arpaksad, Arpaksad mo biana
Sem,
Sem mo biana Nuh, Nuh mo biana Lamek,
³⁷ Lamek mo biana Metusalah,
Metusalah mo biana Hanok, Hanok mo biana
Yared,
Yared mo biana Mahalalel,

Mahalalel mo biana Kenan, ³⁸ Kenan mo biana Enos,
 Enos mo biana Set, Set mo biana Adam,
 hen Adam mo biana Alap.

4

*Yesussu kim dowal mo kigina akasiblikake:
 (Mat. 4:1-11; Mrk. 1:12-13)*

¹ Yesus in kim Yordan kon lwahal zaka, Alap mo Enhona dekam mes bi gweblaka. Dekam zep zi srëm lang san dep zersong gweka. ² Zëwe zep dowal mo kigina akasik gwebla zaka- hëndep orapna man empat-pulu gwek. In kim zë gwë gweka, Zen tembanesa lwa gweka. Hëndep aumwa hap denak usakna mes sabak gweka.

³ Zao zep dowal mo kigina in gublu zaka, “Em san Alap mo Tanesa hom?- zebe usak naban gwë'araye. Kasona ansa emki gubin- roti hap de jowen hap.”

⁴ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man lwak,
 ‘Zini tembane en nakon hom lowehe gwenan.’ ” *

⁵ Dowal mo kigina in ki zep kon kwatap yawal san dep zersong gweka, ki zep tïngare auhukamanak de irik ginni ansa hluwesik kïnzinnak goltrëblaka. ⁶⁻⁷ Ki zep gulbluka, “Alap mes tïngare irik ginni insa abe hap golblaka, hen zëwe de kire-kire dawemna hëndep kitak- ëe de hwëna ahana kip golblan hap, mensa Aena

* **4:4** 4:4 Buku Ulangan nakore ayatna in mo ayang gunnu: “Hwëna tïngare Alap mo ola mensa ësane gwe-gwenan, zen dekon hen ki lowehe gwenan.” (Ul. 8:3; Mat. 4:4)

enlala gwebla'akye. Hwëna eme bokle kom soblan naban asa boltere ta'anaka, ki ebe hap asa kitak golblal."

⁸ Yesus ki zep ding gulbluka, "Alap mo olak man lwak,

'Bian Alap ensa em boklena kom so gweblan, hen Desa en em blikip gwesik gweblan.' ""*

⁹ Hwëna ki zep kon etan owaskam Yerusalem san zersong gweka, Alap mo gol bolak zep drëne seka. Ki zep zë gulbluka, "Em san Alap mo Tanesa hom?- ki emki heya gwe inen. ¹⁰ Sap Alap mo olak ebe hap dena anakan lwak,

'Alap zëre mo dam taha nakore wenyaka sa emsa de dawem enkam kara ta gwen hap gubiridala.

¹¹ Zëno mae mo taha tere san esa tëndä gwera, zep em molye ba karek maena goltoweka.'*

Zep em san ema Alap mo ola insa taïblibi'ira? Ki emki heya gwe inen."

¹² Yesus ki zep ding gulbluka, "Alap mo olak man hen ale nuk,

'Bian Alapsa totoresä bahem anakare hap akasiblin, "Wëhë asa mas gwebla'anaka?" ' ""*

¹³ Dowal mo kigina in kim akasik gweblanna hya gwesiblika, ki zep zë hli taka, hwëna dekam zep etan de akasiblin hap eissiblika.*

Yesus kim Galileak syala kon gwisibir hanakake:

(Mat. 4:12-17; Mrk. 1:14-15)

* **4:8** 4:8 Ul. 6:13-14 * **4:11** 4:11 Mzm. 91:11-12 * **4:12** 4:12

Ul. 6:16; Kel. 17:1-7 * **4:13** 4:13 Ibr. 2:18; 4:15

¹⁴ Yesus ki zep langna Galilea san dep lwa halka, hen Alap mo Enho nakore sosonna Zëbon lwa gwék, hëndep ki zep zëbe hap de ola tîngare è-è san ètawa gwendak. ¹⁵ Zen dekam zep but srëm gol-gol san tawa tabirida gweka. Tîngare zini man nen gweblak, “Zini in dawem tanganna.”

*Yesussu kim Nazaret kon baes nëblakke:
(Mat. 13:53-58; Mrk. 6:1-6)*

¹⁶ Yesus ki zep etan Nazaret san dep lwa halka-
men zëwe Zëna mam gwékake. Hari Sabatkam
ki zep but srëm gol san dep song gweka-
men kirekam Zëna gwë gwékake. † Ki zep zë Desa
dam dasik- Zen de ngein nikon Alap mo olsa
baca gulzimdin hip. ¹⁷ Alap mo ol ayang gul
gwen zini Yesaya Bak mo ol tataksa zep nolblak,
ki zep er gulsuku, hëndep hlaulku-
men desa baca gulzimdin hip dwam gwibirkike. Ki zep
hëndep anakan baca gulzimki,

¹⁸ “Bian mo Enhona man asa bi gweblaka,
sap Zen mes asa dam tasiki-
ol dawemsa de tahalha wenyha kip gol gwizimdin
hip,
hen bwinak de wenyaka dikim anakan tonbirida
gwen hap, ‘Bian sa emsa gwis gwe sonera,’
hen zi nwe dîmîn dikim nwe nik ëkara gwen
hap,
jap gul sonen wenyik dikim luk tan hap,

† **4:16** 4:16 Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum
gwehen nakon naît gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe
hennak zausuk gwék.

19 hen ol dawemna ansa dikim anakan tonbirida gwen hap, 'Angkam mes hatanan- Bian de nësa dawem gun hup denaye.' ”*

20 Yesus ki zep etan bukuna insa obon gul kïnïka, ki zep etan, men zen zëwe syal gwe-gweka, zëbe hap golblaka. Zëna ki zep nikin aneka. Dekam tïngare zini nwena Zëbon en lwazim'inka- dekam de dawem enkam zëno tawa tabinni insa ësane gwen hap. ‡ 21 Zen dekam zep gubiridaka, "Alap mo ola insa ësane gwenan mes ki abe hap dakastïlblïnan."

22 Zen man zënaka don sonebirida gwe'ak, "O zëno ola dawem tanganna, hen zini in dawem tanganna." Dekam zep tenggwanblan hap ëguk, "O san ha man zënaka kïl tï'ara, 'Ëe an Alap mo dam tasïn zi?' An Yusup mo tane sake!"

23 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep gubiridaka, "Ëe tawana: Ëpba gulk sun de ol blaoranna em anakan esa Asa enblal, 'Eme eiwa dokter gwe'anam, ere mo timni emaka dawem gu'ura.' Zep esa Asa anakan jakal ëblal, 'Ëe an ere mo tim makan am lowe he'an. Bahem asa da tasibin.' Zep anakan esa Asa en gweblal, 'Ëe ama ësak-em Kapernaumk owas-owassae syal gwe-gwibir-zimki. Aha zi mo lang ennak bahem kirekam syal gwe-gwibin. Diki ere mo ëna awe em hen ap syal gwe-gwibir-zimdin.' 24 Hwëna Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini hom zëre kore

* 4:19 4:19 Yes. 61:1-2 ‡ 4:20 4:20 Yesus mae hap nikin aneka: Sap Yahudi zini nikirinkim but srëm golak srip nulsuk gwizimk. In zep Zëbon en nwena lwazim'inka.

wal de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zini nasal gweblanan. Zep em molye Asa asal gweblak. ²⁵ Emki ësan: Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak hen kirekam gwëka. Zen kim gwë gweka, ona hom il ti gweka- holona tahunna dan-ahan, ahana ngirin ngam sonnak zauk. Tingare Israel mo langna dekam sasan gwek, dekam zep mamkam ëusak gwek. Dekam we wal sem-semna beya tangan nik Israelk awe ëtahalha gwek.* ²⁶ Hwëna Alap hom Eliasa zer soneka- awe de aha we sem maesa de mas gwibin hip. Hwëna aha zi mo langnak Sarfat de we sem san dep zer soneka- Sidon mo langnak. ²⁷ Hen kirekam- Alap mo ol ayang gul gwen zini Elisa Bak kim gwëkaye. Dekam Israelk awe de zini beya nik sop sang-sang karek naban nollwa gwek, hwëna hom aha-en mae dawem taka. Hwëna aha zi ausu nakore wal ensa dawem taka- Siria walya Naaman Bak ensa.”*

²⁸ Kim anakan zëno ola kon dam nulsuk, “Zen molya nëbe mae hap owasna syal gwibir-zimki,” dekam zep but srëm golak de zini in sërkam jal nëblak. ²⁹ Dekam zep luk tak, ki zep hëndep Yesussu ëna in kon irik ta hankam nërwet sok. Ëna in kwatapnak, in zep li san de ak tasik irin hip irik da ha'ak. ³⁰ Hwëna Yesus ki zep zëno mae mo ngirin kles san song gweka.

*Yesus kim zi nikon dowala zersala sonekake:
(Mrk. 1:21-28)*

³¹ Ki zep Yesus tineka Galilea mo langnak de ëna Kapernaum sun dep. Hari Sabatkam zao

* 4:25 4:25 1Raj. 17:1-18:1 * 4:27 4:27 2Raj. 5:1-15

zep tawa tabirki. ³² In desa tawa tabi'inka, man tangan denggowanbla'ak. Sap zëno ola sosen tanganna- san de teipsin zi mo tawa tabinni kiye. ³³ But srëm golak iwe zini hen ki gwë'ankadawal mo bi gweblanna. Zen ki zep mam enkam hërhe hanaka, ³⁴ “Wëo, Nazaret walya Yesus! Em aban mae ba olsa de ëtoran hap? Em san asa de tameran habe hata zala? Èe mesë emsa tame tal! Em in Alap mo zer sonen Zi Lalakna.”

³⁵ Yesus ki zep zëbon de dowala insa jala ban gubluka, “Balkkam! Zini in kon em wet son!” Dowala in dekam zep zini insa zëno mae mo ngirinnik zerheir guk halka. Hëndep sang-sang maena hom hli yulbluka.

³⁶ Tïngare zini sërkam tangan denggowanblak, dekam zep zënaka donbirida nasen'ak, “Ha! Zëno ola wehasa hom- sosen tanganna, san de teipsin zi mo ola kiye! Zëno dowal-dowalsa de golëalsa sonenna, hëndep dekam de wet so gwenkam!” ³⁷ Hëndep dekam zep nabakam Yesus hup de ola tïngare zëwe de langna in san nol haladak.

*Yesus kim zi beyam-byana dawem tabirkike:
(Mat. 8:14-17; Mrk. 1:29-34)*

³⁸ Yesus kim but srëm gola in kon wet soka, ki zep Simon mo golak golëbiti gweka. Simon mo we marena man sërkam ewek, zep Yesussu dawem gun hup abe dak. ³⁹ Tum alp nakon zep zau'un zaka, dekon zep ewenna insa gubirki, “Wenya ansa em hli yun.” Ewenna in dekam zep tapbla guk- Simon mo marena insa. Dekam zep

hëndep luwek, hen tembanekam mas gwibiridak.

⁴⁰ Hwëna yaklana kim dum gwe heka, dekam zep Yesus hon dep kitak men zen kirekam-kirekam sang-sang naban nolgwëk desa nolëyaing gwezak. Yesus ki zep tahasa de tehabirida ane gwenkam kitak dawem tabirki.

⁴¹ Hen dowal-dowala dekam zep zini in kon anakare hërhen naban wet so gwe-gwe'ak, "Em in Alap mo Tane!"

Hwëna Yesus ki zep jala ban jalse gwibiridaka, ki zep zë hëndep ol srëm tabirki. Sap zen mes tame dak, "An Zen- Alap mo dam tasin Zi niye, zisi de ngaya tabin hip Denaye."

Yesus kim tawa tabir song gwekake:

(Mrk. 1:35-39)

⁴² Yaklana kim hata se'an zaka, Yesus ki zep ëna insa hli taka, dekam zep zi srëm san dep song gweka. Kim nohwensiblik, dekam zep hëndep dëblak, hëndep ki zep hla dak. Zao zep desa de hli yuludan srëm hap nërtonk. ⁴³ Ki zep hwëna ding gulzimki, "Alap Zën de tingan irik gilzin hap de ol dawemna an, zen tngare ë-ë san de tawa tabirida gwen hap dena. Asa Zen kire hap zer soneka." ⁴⁴ Yesus dekam zep hwëna tngare Yahudi mo langnak de but srëm gol-gol san tawa tabir song gweka.

5

Yesus kim nonol tanganna zëre hon de ang ta gwen wenya tagal gulkuke:

(Mat. 4:18-22; Mrk. 1:16-20)

¹ Aha yaklanak kim zauk, Yesus Ho Gutuna Galilea mo alpnak zau'unka. * Zi beyana ki zep zë dot dasik- Alap mo olsa dikim ësane gwen hap. ² Yesus ki zep zëwe hisglimnik bul darena akeka, hwëna buluk iwe de syal ta gwen wenyä in mes atiti gwëk. Zëre mae mo jaringnik men zen desyana ëtëhekke, desa kap dasi'ik. ³ Yesus ki zep aha buluk sewe seka- Simon mo buluk. Ki zep gubluka, "Simon, bulu ansa em ata gun- engka en deka esek gwëhak. Man asa dot dasi'in." Bul mwanak zep Yesus nikinki, dekon zep zi beyana insa tawa tabirki- men zen ho alp san teinikin sonekye.

⁴ Kim tawa tasibirki, Zën hom bulu in kon ati gwëka, hwëna ki zep Simonsa gubluka, "Emki tatek san dep golsong gwen. Em jaringnsi ahakore naban zitol sonen- hogwesa ekakim lahyok."

⁵ Simon ki zep ding gulbluka, "Bian, kam blal ëe ama syal ta tiner, hwëna hogwe maena homë balk ul. Hwëna mese ki asa gublunda, ëe asa ki etan otol soner." ⁶ Kim notol sonek, beya en tangankam zep ëtëhek, hëndep jaringni in kalk-kalk gwen hap alp gwesik. ⁷ Dekam zep aha buluk de wenyä kip tahana walap nulsubirida gwe'ak- zen de mas gwibiridazan hap. Kim yaing gwezak, dekam zep apdekam nul inek. Bul darena insa kim hogwena inkam bitï dazimk, hëndep man su nëk, hëndep keing nën hap alp neisi'ik.

* **5:1** 5:1 Lukas Ho Gutuna Galilea mo aha bosekam ale gulku- "Genesaret" kam. Ho gutunak de ëna hen ki "Genesaret" kam de bose naye- ho gutuna in mo yakla dum gwehen san dekam.

⁸ Simon Petrus kim kirekam hlauku, ki zep Yesus mo nwenak utuk gwehe zaka, ki zep kon gu seblaka, “Asa hli ta, Bian, sap ëe an kirekam-kirekam karek naban.” ⁹ Simon in mae hap ki gubluka, sap zen hen tîngare wal bose wal zeban man sêrkam dengguanblak- insa kirekam beya tangankam dahyokke. ¹⁰ Hen kirekam- Simon mo syal bosena, Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohanis ne.

Yesus ki zep Simon maesa gubiridaka, “Bahem ëairîn. Angkam hwëna zisi esa lahyo gwer.” ¹¹ Ki zep bulu insa hisglim sin dep ata nosok, zao zep hêndep tîngan hli dandak. Hwëna Yesussu zep kon ang nëblak.

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:

(Mat. 8:1-4; Mrk. 1:40-45)

¹² Aha yaklanak Yesus man aha ënak gwë'anaka. Zao zini ki- sop sang-sang karek de tîngare tim sin hla tanna. Zini in kim Yesussu hla taka, ki zep zëno nwenak ik gwehe zaka, dekon zep abe ta seka, “Bian, Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara.”

¹³ Yesus ki zep towanblan naban ding gulbluka, † “Ëe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen!” Dekam zep hêndep sop sang-sang karekna in hli tak. ¹⁴ Zao zep gubluka, “Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiridan. Diki nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka

† **5:13** 5:13 Musa mo tîti tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tîn, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka.

zertrëbla. Zao gublu, 'Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?' Musa Bak mo titi tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena lwakke, zen kirekam em syal gwibin. Zen dekam sa tingan emsa anakan tame dal, 'Zen eiwa mes tangan dawem gweka.' ”*

¹⁵ Sap man Yesus tonbiridan hap jalse gwibirida gweka, hwëna zëre hap de ola man etan langa gwesik haladak. Ki zep zini etan beya tangan nik yaing gwe-gwezak- sane tan hap, hen sang-sang nakon de dawem ta gwibin hip.

¹⁶ Yesus dekam otan-otankam zi srëm san dep song gwe-gweka- dekon de zë-ere nakon Biansa gu sone gweblan hap.

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake:

(Mat. 9:1-8; Mrk. 2:1-12)

¹⁷ Aha yaklakam, Yesus man zi beyasa tawa tabi'inka. Hwëna Farisikam de gubirida gwen zi niban, Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban zao hen lowe he'ak. ‡ Zen tingare ë-ë nakon mes ëtagal gwek-Galilea mo lang nakon, hen tingare Yerusalem mo lang nakon. Dekam Bian onakore sosonna,

* **5:14** 5:14 Im. 14:1-32 ‡ **5:17** 5:17 Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlikna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, "Bahem gulmurun." Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, "Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesi'in." Zep zen hen man Yesusu baes nëblak- kim anakan hla dak, "Desa beyakam ang nëbla'an." Sap Yesus Zen Farisi walsya hom.

zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip dena, Yesus hon lwa'ak. ¹⁸ Dekam zep hen taha-tana teisya ine gwen srëm zi sang-sangna berya ban neiren halzak. Zen sap Yesus osan dep nër halzak, ¹⁹ hwëna ba san dep?- Zëbon osan dep de zertilzïn naye. Sap zini mes tangan kyang gwesik. Gol bol san zep nërsewek, dekon zep dre dasik anehak, desan zep berya ban Yesus osan dep nër dwanuk. ²⁰ Yesus kim anakan tame tabirki, "Eiwa, zen man tangan Asa daïblïbla'an," ki zep zi sang-sangna insa gubluka, "Tane tol, eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan."

²¹ Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban enlala ennak zep anakan donsUBLU'ak, "Zini an zëno ola bolte-bolte tanganna! Zen bap kirekam Alapsa lamang tanda! Zi bëjen zi bose zik mo karek-karekna tap gulsublun. Diki Bian Alap bap."

²² Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana insa tame tazimki, dekam zep gubiridaka, "Em bap kirekam enlala ennak Asa lonsublu'an!
²³ Em ema ano ola husus eibir- anakan insa gublulye, 'Eno karek-karekna mesë ep tap gulsublunan.' Hwëna anakan de gublunkam, 'Em luwen, hëndep song gwe,' san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena in apdenak- Alap mo sasonkam de gublun ol. ²⁴ Hwëna angkam Èe ama ebe mae hap goltreizim'in- em dikim Asa anakan tame tan hap, 'Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap sasonna golblaka- okamanak awe dikim zi mo karek-

kareksa tap gulsuk gwizimdin hip denaye.' " § Ki zep hwëna etan zi sang-sangna insa gubluka, "Èe ama emsa gublu'an: Em luwen. Ere mo berya insa teisya, ki gol san song gwe."

²⁵ Hëndep ki zep zëno mae mo nwenak luweka, berya insa man einki, ki zep song gweka. Dekam Alapsa man isrip-sri gwebla song gweka.

²⁶ Tìngare zini sèrkam ètenggwank, dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, hen airìn nìban ègu gwe'ak, "Namen eiwa owas hap ki kirekam lwanan!"

Yesus kim Lewisa kwang ta kinikake:

(Mat. 9:9-13; Mrk. 2:13-17)

²⁷ Yesus kim hyanak gola in kon wet so zaka, dekam zep Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hla ta'anka, bosena Lewi. Zen zëre mo syal gwe-gwen teksonnak nikin'inka. Yesus ki zep zë gublu zaka, "Haen. Asa em ang gweblan." ²⁸ Lewi ki zep hëndep luweka, zao zep zëre mo teksonnak de kire-kirena tìngan hli tan daka, ki zep Yesussu ang gweblaka. *

²⁹ Dekam zep Lewi zëre mo golak tembane yawalsa golzimki- zao de Yesussu zertreizimdin

§ **5:24** 5:24 Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka "Anak Manusia" kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana "zi tangan." Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka-mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nèblankam "zi tangan" makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka- Alap kim Desa Zen de kitak teipsibiridan hap gublukake. * **5:28** 5:28 Lewi mo aha bosena Matius.

hip. Zini beya tangan nik yaing gwezak. Ahakore pajak te-ala alal tanda gwen zini man hen yaing gwezak. ³⁰ Farisikam de gubirida gwen zini man zë hen hla nulidazak. Zen ë-en nakon ëzau'uk. Hom bitï gwëk. Ahakore Farisikam de zini in, Musa mo titï tabin olsa de tawa tabin hip dena. Zen Yesus hon de ang ta gwen wenyaka anakan jal neibirida'ak, "Em ba hap tangan tembane tal- pajak te-ala alal tanda gwen zi nibanye, hen aha zi enlala karek-karek naban! Zen in kwae nabanke!"

³¹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Zini, sang-sang srëm wenyä, zen hom doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam në gweblanan. ³² Ëe an dokter makanë hatazak- zi enlala karek-kareksa de dawem san dep kwang guludan hap, zen dekakim ëhalek. Hwëna men zen zënaka tim di gwibirin, 'Ëe an dawem-dawemna,' Ëe desa de kwang guludan hap homë hatazak."

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen wenyä kire hap tembanena ëlwa srëm gwëk.

(Mat. 9:14-17; Mrk. 2:18-22)

³³ Zini ki zep Yesussu dakensïblik, "Yohanis hon de ang ta gwen wenyä zen etan-etankam tembanesa ëlwa gwenan- Biansa dikim enlala zon tasïblïn naban abe ta gwen hapye. Farisikam de gubirida gwen wenyä hen kirekam. Hwëna ebon de ang ta gwen wenyä, zen hwëna tembanena sërkam dwenblanda gwenan, hen hona notdeblanda gwenan."

³⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya kip man dakastilzim'in- an kirekam tembanesa de elwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsin zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. † ³⁵ Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen wenya dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal.”

³⁶ Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonz-imdinni dan mas sozimki, “Baju esena bëjen kalk so irin- baju ëpba kalknak de yal irin hipye. Zini hom kirekam nei gwizimnin, sap zen dekam de hwëna baju esena insa kalk son, hen ëpba wenya in han ëse kalk naban bëjen nadakastin. ³⁷ Hen kirekam, anggur ho esesa bëjen kambing sopkam de botol ëpbanak yuren. Kirekam hom dakasti'in. Sap anggur ho esesa de kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna tail gi'ik, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër. Anggur hona in dekam sa hen hlëweher. ³⁸ Anggur ho esena zen diki kambing sop botol esenak de yurenkam dakasti'in. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba lowehen san abarenak ang tan hap hom dakasti'in.”

³⁹ Aumwa hap ki zep etan gulk sun ola blaonz-imki: “Zi de anggur ëpbasa otdenna, zen bëjen esena dwam gwibin. Zen sa gulu, ‘Ëpba wenya,

† **5:34** 5:34 Mensa ayat 34 naban 35 naban “teipsin zisi de zergwën”kam awe li nul sonek, Yesus gulk sun de ol blaorankam “we ëse gon zisi de iye zik zergwën”kam aisil gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

zen zen- dawem tangan wenyaye. Zen zen tangan abe hap sam gwesibli'an.' ”

6

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, “Diki Èe an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye.”

(Mat. 12:1-8; Mrk. 2:23-28)

¹ Aha Hari Sabatnak kim zauk- Israelk de zi mo syal tan srèm yaklanak, Yesus ki zep gandum tra san golétaman gwe'anka. Hwëna zère hon de ang ta gwen wenyaya zen gandum dansa kîlk dî-in kîni gwe'ak, ki zep tahakam legek da gwibi'ik- dekam de sop nik èbatralhen hap, ki zep dwenblandak.* ² Farisikam de zini kim hla nulidak, ki zep jalse neibiridak, “Em ba habe Musa mo titi tabin ola ngip u'in? Kirekam em ema hwëna Hari Sabatnak syal ta'an!”

³ Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?- men kim Daud Bak zère hon de ang ta gwen wenyaya ban golëusak gwe'ankaye. ⁴ Zen kim Alap mo golak til zika, zen dekam Alap hap de roti loneblansa gol kinika. Desa zep zère hon de ang ta gwen wenyaya ban zitwinbir song gweka. Hwëna sap nëno mae mo titi tabin olak man lwak: Sap Daud zëna hen zëbon de ang ta gwen wenyaya, zen bëjen Alap hap de rotina insa

* **6:1** 6:1 Musa Bak sap hom jalse gwibiridaka- gandum dansa de kîlk tî-in kînin hapye. Zen diki anakare enkam jalse gwibiridaka, “Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen.” (Ul. 23:25)

twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap eiwa kirekam, hwëna Daud hom Alap mo nwenak karek gwëka- zen kim usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an kim usak hap kilk di-in kinzil, zen hom ëkarek gwer.”*

⁵ Ki zep Yesus waulsuzimki, “Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëë an Zen tangan- Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, ‘Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,’ ahaksa, ‘Kirekam bahem,’ zen ano dena.”

Yesus kim zi taha sakna Hari Sabatkam dawem takake:

(Mat. 12:9-14; Mrk. 3:1-6)

⁶ Aha Hari Sabatnak kim hatak, Yesus dekam etan but srëm golak tawa tabirki. Hwëna zao zini ki. Dam taha nik sak gweblaka. ⁷ Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban man Yesus mo kareksa de hlaulblun hap ëalp gwe'ak. Zep kara da'ak, “Zen wëhë nëno mae mo syal tan srëm yaklana an hap dena ngip gu'unka-zisi de dawem tankamye?”

⁸ Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep hëndep zini in zen tahana sak gweblaka desa gubluka, “Haen, ano mae mo dang gwëna a dekon emki zauzun.”

Zini in dekam zep zë zau zuka. ⁹ Ki zep Yesus takensibiridaka, “Musa mo titi tabin olak, nen basa de Hari Sabatkam gol gwen? Hari Sabatkam

* 6:4 6:4 1Sam. 21:1-6; Im. 24:9

san ha nen kareksa zi hip gol gwizimdin? San ha dawemsa nen gol gwizimdin? Hari Sabatkam san ha nen zisi ngaya ta gwibin? San ha nen tamera gwen?”

¹⁰ Yesus ki zep tingan nwekam amjanbirki, ki zep hwëna zi taha sakna insa gubluka, “Tahana insa emki inin gilsin.”

Ki zep hëndep inin gilsiki, dekam zep hëndep tahana in etan dawem gweblak. ¹¹ Hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini Farisikam de zi niban man tangan Yesusu daïl gibli'ak. Dekam zep enlalasa dëbla'ak, “An banakan esa ëblal?”

Yesus kim zini dua-blas enkam zëre hon de ang ta gwen hap dam tasibirkike:

(Mat. 10:1-4; Mrk. 3:13-19)

¹² Zao kim lwa se'ak, Yesus ki zep kwatap teknak hata seka, dekon zep kam blal Alapsa gu sone gwebla'anka. ¹³ Kim litik, ki zep zëre hon men zen beyakam ang ta gwek, desa gu sonebiridaka, zao zep hwëna dua-blas enkam dam tasibirki- zen de zëre mo olsa gol halada gwen hap.

¹⁴ Ahana Simon- men desa hen Yesus “Petrus”kum bose takake, hen oso zem, Andreas.

Ahana Yakobus, Yohanis, Pilipus, Bartolomeus,

¹⁵ Matius, Tomas,

hen Alpeus mo tanena Yakobus,

hen Simon- men zen nonol Israel dikim Roma mo irik gin nikon ëzë-en gwen hap de ësas gwennak ang gwekake.

16 Ahana Yakobus mo tanena Yudas, hen aha zini Yudas- ëna Kariot wal. Zen men zen hëndep Yesussu zergukuke.

Yesus kim zini tawa tabirki hen dawem tabirkike:

(Mat. 4:23-25)

17 Yesus ki zep dua-blaskam de zini in han etan golëhut gwehe tinjaka, ki zep hëndep sëseknak golëzau zuka. Zëre hon de ang ta gwen wenya aha hlikna zëwe beya nik ëtagal gwe'ak, hen ahakore zini beya tangan nik mes yaïng gwezak- sap Yerusalem kon, hen tïngare Yahudi mo lang nakon, hëndep hi alpnak de ë darena Tirus hen Sidon kon. 18 Zen Yesussu de sane tan hap hen zëre mae mo sang-sang nakon dikim ëdawem gwen hap yaïng gwezak. Dowal mo tilbiridan wenya dekam zep ëdawem gwek. 19 Dekam tïngare zini man sap Yesussu de olk tan hap ëakasik gwe'ak. Sap zëno tim nikon man sosonna wet so gwe'ak, zep zi sang-sangna dekam kitak ëdawem gwe-gwe'ak.

Anakare hap de ol: "Enda zen sa hë'ho gwibinni nulin? Hen enda zen sa karekna nulin?"

(Mat. 5:1-12)

20 Yesus ki zep zi beyana in zen zëre hon ang ta gwek karatda tabi'inka, ki zep zë gubiridaka, "Tahalha wenya, hë'ho gwrbinni ebon mae onak lwa'an, sap em makare zini, zen zen Alap mo irik gïnni bi neibi'in.

21 Angkam em in zene usak naban lowe he'an, hë'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an, sap em esa lamkam ëitri gwer.

Angkam em in zene go naban lowe he'an,
 hë'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an,
 sap em esa lamkam ënga-ngol gwer.*

22 Hen emsa kim ngatan zi mo lang nakore Zi
 Tanganna abe hap de jal hap daïl gïbirida
 gwe'ak, hen baes neibirida gwe'ak, hen
 lamang da gwibi'ik, ahaksa bosena gwa-
 tek gwa-tek da gwibi'ik, dekam hë'ho
 gwibinni ebon mae onak mamkam
 lwa'an.*

23 Kirekam de emsa gweibirida gwenna, em
 dekam isrip-sri naban ëtasya gwëk, sap
 ebe mae hap de dawemna ngatan zi
 mo langnak yawal tangan nik lwazim'in.
 Sap zini men zen angkam emsa kirekam
 neibirida gwe'an, auyan-aza zem hen
 kirekam orep Alap mo olsa de ayang gul
 gwen hap de zini neibirida gwëk.

24 “Hwëna kwasang tol, em in zene angkam
 te-ala naban lowehe gwe'an,
 em ëngalap gwen,
 sap eno hë'ho gwibinni mes lwak.

25 Kwasang tol, em in zene angkam ïtrï naban
 lowehe gwe'an,
 em ëngalap gwen,
 sap em in zen esa lamkam ëusak gwer.
 Kwasang tol, em in zene angkam nga-ngola ban
 lowehe gwe'an,
 em ëngalap gwen,

* 6:21 6:21 Why. 7:16-17; Mzm. 126:5-6; Yes. 61:3 * 6:22 6:22
 Yoh. 15:19; 16:2; 1Ptr. 4:14

sap em in zen esa lamkam gona ta tine gwer.

²⁶ Kwasang tol, em in zene angkam
bose dawem naban lowehe gwe'an,
em ëngalap gwen.

Zini men zen angkam eno bosena nurensi'in,
auyan-aza zem kirekam hen orep yasik
tabin hip de zi mo bosem-sena nurensik
gwizimk, men zen dekam anakan ëboton
gwe-gwek, 'Ëe an Alap mo olsa de ebe mae
hap ayang gul gwizimdin hip de zi.' "

*Ere mo jal zi hip de kwasangsa gol gwizimdin
hip de ol:*

(Mat. 5:38-48; 7:12a)

²⁷ "Hwëna angkam em an zene asa sane la'an,
an desaë ep golzim'in: Ere mae hap de jal zini em
kwasang gwibirida gwen. Zen de emsa taïl gik
gweblanna, zëbe mae hap hwëna dawemsa em
goltrei gwizimdin. ²⁸ Zen de emsa lamang tanna,
ahaksa karek tanna, em hwëna Biansa em zëbe
mae hap gu sone gweblan- Zen deka dawemsa
golzimki. ²⁹ Zi de emsa itranak tahakam lek
tyanna, eiha itrasa em zitrëblan- zao de hen
emsa lek tyan hap. Zi de eno tahan bajusa al
sonna, etan de eno olk de bajusa al soblan hap
bahem jalse gweblan. Em zëbe hap alblan.*
³⁰ Ebon de ahanik ba maesa abe gwibinni, em
hëndep golblan. Ahanik de eno ba maesa al
gunnu, etan bahem ebe hap de golblan hap abe
tan.*

* **6:29** 6:29 Rom. 12:19-21

* **6:30** 6:30 1Ptr. 2:21-24

³¹ “Men kirekam ena dwam gwe'ara, zi de kirekam emsa gwë gweblan hap, em hen ahasa kirekam em gweibirida gwen.

³² “Em de enaka de kwasang gwe-gweblan zi ensa etan kwasang gwibirida gwenkam, ki hwëna anakan bahem ëkël gël gwen, ‘Alap sa dekam asa sam gwesibiridala.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki kire enkam kwasang neibirida gwenan- zini men zen zënaka kwasang neibirida gwenanye. ³³ Hen em de dawemsa goltrei gwizimdinni men zen en ebe hap hen dawemna noltrë gweblanan, hwëna aha zi hip hom, dekam toton bahem ëkël gël gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki kire enkam ëgwë gwenan. ³⁴ Hen em de te- alasa bohë gul gwizimdinni men zen en ebe hap etan lop da gweblanan, hwëna aha zi hip hom, dekam toton bahem ëkël gël gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki bohë nulzimmira gwenan- karek gol gwen bose zikhipye, men zen hen kire enkam etan lop dazimmira gwenanye. ³⁵ Hwëna em jal zi omka em kwasang gwibirida gwen, hen dawemsa em goltrei gwizimdin. Em totoresa bohë gul gwizimdin, hwëna bahem lun kon etan anakan ëenlala gwe-gwen, ‘Etan sa ap golblala.’ Dekam sa eno bosena ngatan zi mo langnak dawem gwer, hen Teipsin Zini Alap sa emsa gublula, ‘An ano bi gweblan walas ahana.’ Sap Alap mo kwasangna zen zi dawem en hap hom. Hwëna Zen man hen kwasang gwibirida gwenda- kareksa de gol gwen zini, hen zini

men zen dawemna zëbe hap nolbla srëm gwe-gwenanye. ³⁶ In zep, men kirekam Bian om zi karek-karekna enlwan gwibirida gwenda, em hen kirekam em zi bose omka enna lwabirida gwen.”

Zi bose uk en mo kareksa de hlaul gwen srëm hap de ol:

(Mat. 7:1-5)

³⁷ “Bahem zi bose omka enlala gwibirida gwen, ‘Zini in karekna.’ Ki hwëna Alap hen sa kirekam emsa enlala gweblala, ‘Zëna hen karekna.’ Bahem gubirida gwen, ‘Zini in karek tan hap man dakasti’ira,’ ki hwëna Alap sa kirekam hen emsa gublula. Karekna mensa aha zi ebe hap nol gwizimnin, desa em eititi gwibir-zimdin. Ki sa Alap hen eno karek-karekna ep tap gulsublula.

³⁸ Em aha zi hip dawemsa gol gwizimdin, dekam sa Alap ebe hap hen dawemna gol gweblala. Dekam taha dohon naban sa ebe hap lop ta gweblala. Lau-lau kire-kirena, Zen sa etan ebe hap inik gul sone gweblala, sa ebe hap taik-tik gilsik sone gweblala. Ho nabare kire-kirena zen sa hëndep ësuwehe kinï gwer. Aha kire-kirena zen esa taha-taha gweblala, hëndep esa dangnak yaing tahal gwer. Em de yunak aha zi hip bitï tablanna, ki Alap sa etan yunak ebe hap beya enkam bitï tablala.”

³⁹ Zëwe zep Yesus ola gulk sun de blaonz-imdinni dan-dan mas sozimki: “Zi nwe häina bëjen nwe häi bose zemka irik tahan. Ki hwëna apdenak sa ho dwrak san laman anera.

⁴⁰ “Zi mo nwenak mam-mamna nara? San ha guru? San ha sekola walas? Zen diki

guruke. Hwëna walasna in, sekola zemka kim sul sonenna, zen diki dekam sa guru zeban apde ëra.*

⁴¹ “Hen em ba habe wal bose uk mo ngip gun betek tolsa hla kul gwizimnin? Hwëna ere mo ngip gun yawala em desa de oto gulsun hup ema baes ta gwenan. ⁴² Kirekam de lwankam, em kitak men kiye: Zi de wal bose zemka gublunna, ‘Anik eno nwenak de te klana insa gulsuk,’ hwëna zëre mo nwenak balok tek yawala hen ki lwa'an. Zen maka desa nonol mulsu'ura- dekam de wal bose zik moka hlaun hupye. Em in Alapsa ëk enkame ang ë gweblanan. Diki nonol emaka aha-en-aha-enkam ere mae mo karek yala insa ngan ulsu'un. Ki esa dawemkam nwekam ëkara gwer- dekam de betekkam de ngip gun wal bose wal omka halen ora san golëwet so gwen hapye.”

Zisi de zëre mo gwën nakon kirekam dam tasik gwibin hip de ol:

(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Men kiye hen tenya: Zen zëre mo dan enkam ëtë gwenan. Tenya men zen twin gwibin srëm tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twin gwibin tetan dankam tën. Hen tenya men zen twin gwibin tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twinbin srëm tetan dankam tën. ⁴⁴ Tingare tenya zen tën nakon tame nul gwenan. Kwiwe dansa bëjen lemo timnik taran. Hen dokot të ngi-ngina bëjen rambutan dankam tën. ⁴⁵ Hen kirekam, zi enlala dawemna, zen enhonak dawemsa ing nul gwenan. Zen desa zep

* **6:40** 6:40 Mat. 10:24-25; Yoh. 13:16; 15:20

aha zi hip noltrei gwizimnin. Zi enlala karekna, zen enhonak kareksa ing nul gwenan. Zen hen desa zep noltrei gwizimnin. Zep men zen zi mo enhonak beya gwe-gwenan, zen zep nopna sewe gwenan- ëk tihî san de wet son hapye.”

*Dawemkam de i-san i-san gwen hap de ol:
(Mat. 7:24-27)*

⁴⁶ “Em ba habe waba hap Asa laken gwe-blanan?- ‘Bian, Bian’, hwëna em home ano ol san ang ta gwenan. ⁴⁷ Hwëna men zen eiwakam Abon yaïng gwe-gwenanzal, hen ano ola ësal gwenan hen desan ang ta gwenan, zen men kiye- ⁴⁸ zi de golsa moko dawem naban taunnu. Zen nonola kamasa de olk en san hul-hul gun, kire drak-drak tenya eiyas tan. † Ho namwa gwenkam, gola in san de ho namwa til zïnna, gola in bëjen ëwak gwen, sap zen dawemkam de moko tanna.

⁴⁹ “Hwëna men zen ano ola sap ësane gwe-gwenan, hwëna desan hom ang ta gwenan, zen men kiye- zi de golsa moko srëmkam taunnu. Ho namwa de desan til zïnna, zen sa nabakam mirsik kïnîla, hëndep karekkam sa drewera.”

7

*Yesus kim jana nabare zi hon de babu gwen zini dawem takake:
(Mat. 8:5-13; Yoh. 4:46-53)*

† **6:48** 6:48 Awe de zini, gola te drak-drakkam moko da gwibirin, zep kirekam ansa li nul sonek. Yesus mo gulk sun de ol blaonzimdinni an, Zen kasokam de moko tan hap aisil gwibiridaka, sap Israelk de zini kirekam gola dauk gweblak.

¹ Yesus kim tawa tasibirki, ki zep Kapernaum sun dep song gweka. ² Zao Roma mo jana nabare zi mo mamna ki. Zëbon de babu gwen zini man sërkam sang-sang gweka, hëndep tïn hip alp gwesi'inka. Jana nabare zini in man tangan anakarekam ngalap gwebla'anka, "Bap zen tol tïn." ³ Zen kim salblaka, "Yesus awe gwë'ara," zen dekam zep Yahudi zi mo mam-mam naka gubiridaka- zen de Yesussu abe tan hap, Yesus de zi sang-sangna insa dawem tazan hap. ⁴ Zini in kim zëno abe naban Yesus hon yaing gwezak, dawem enkam zep anakan abe dak, "Jana nabare zi mo mamna in dawemna. Emki mas gweblan. ⁵ Zen sap aha zi wal, hwëna zen man nère korena ansa kwasang gwibirida gwenda, hen zen mes te-alana zerzimki- nëno mae mo but srëm golsa dikim taun hupye."

⁶ Yesus ki zep zëbon mae onak ang gweka. Golak dep kim golëgolek de gwe'anka, jana nabare zi mo mamna in ki zep ahakore naka gubiridaka- Yesus hup dikim zëno olsa anakan ayang gulblun hap, "Zen man emsa gublula, 'Bian, Em bahem Enaka karek tan- ano golak de hatankamye. Ëe ama Em de ano golak sewen hap saher gwe'an. ⁷ In zebë baes gwer-aen de Ebon hatazan naye. Hwëna anakan-en Em gun, "Zi sang-sangna in zen dawem gwen," dekam sa dawem gwera. ⁸ Sap ëe mesë Emsa taibliblak, "Eno ol-gunnu bëjen kirekam lwa srëm gwen." Sap abon onakon de teipsin zini ki. Ano otdenak dena hen ki. Ëyë ëre mo otdenak denaka gublu'anam, "Em song gwen,"

zen dekam maka song gwe'ara. Hen ahanakaë gublu'anam, "Haen," zen hen dekam maka song gwe'an zala. Eÿë ère hon de babu gwen zisi gublu'anam, "A desa syal gwibir," zen dekam maka hëndep syal gwibi'ira. Eë sap teipsin tola, zep ano ol san kirekam ang ta gwenan. Hwëna Em in teipsin tanganna, zep eno ol san sa ki kirekam lwal.' "

⁹ Yesus man tangan tenggwanblaka- zëbon onakore olsa de kirekam sane gwenkam. Dekam zep zi trana in zen ang nëblan da'ak, desa lero gwibiridaka hen gubiridaka, "Eiwa, zini in man Asa taïbli'bla'ara. Eë homë mae Israelk kirekam de sërkam Asa taïbli'blan zini zertowek." ¹⁰ Zen kim etan jana nabare zini in mo golak dep lwanda halzak, dekam zep babu gwen zini insa hla dak, "Eiwa, zen mes tangan dawem gwenda."

Yesus kim we sem mo tanena ngaya takake:

¹¹ Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ëna Naen san dep song gweka. Zëre hon de ang ta gwen wenya hen aha zini beya nik ang nëblak.

¹² Yesus kim ë top wet so kininnak golek de gwe'anka, zao zep golëtowe'anka- zi beyana kim wal seiwir tokna berya ban drë nwanun hap nërte so'anzak. Wal seiwiri in zen tilki, zëno anena semna, hen zëno walasna ahana hom.

¹³ Bian Yesus kim we semna insa hlaulku, Zen man tangan kwasang gwibirki, ki zep gubirki, "Anyan, bahem gona gwëblan!"

¹⁴ Ki zep berya insa golek de so zaka, ki zep olk soka. Men zen neiren ha'anzak dekam zep nërzausuk. Yesus dekam zep walas tokna

insa gubluka, “Tane tol, Ëe ama emsa gublu'an, em luwen!”¹⁵ Wal seiwir tokna in ki zep luweka, hëndep nikin'inka, dekam zep hëndep ola ton'anaka. Yesus ki zep an zemka gubirki, “An dē- eno walas naye.”

¹⁶ Dekam zep tîngare zinik äirinnî hatazimzik, hen dekam zep anakan Alapsa boltere da'ak, “Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi yawala an mes nëno mae mo ngirinnîk hata zala! Alap angkam man kon gwisibir hana'arazère mo hlîl irin zisi de oto gulsunkumye!”

¹⁷ Yesus hup de ola dekam zep etan langa gwesik haladak- tîngare Yahudi mo lang san hen zëno alpnak de lang san.

*Yesus hon kim baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen zi darena apta zakake:
(Mat. 11:2-19)*

¹⁸ Tingan in desa ki Yesus syal gwe-gwibirki Yohanis hon de ang ta gwen wenya dekam zep Yohanissi bwinak nen gublu hana gwek. Dekam zep hëndep etan dan-dan de aptazan hap gu soneka. ¹⁹ Desa zep guzimki- Yesussu de anakan lakensiblin hap, “Bian, Em an san ha Zen tangan?- men Desa anakan nen guk gweblakye, 'Israelsa de oto gulsun hup de Zini sa hata zala.' San ha ëe asa etan ahanaka kara ëblal?”

²⁰ Yesus hon kim apta zaka, ki zep enblaka, “Asa baptis ta gwibin zini Yohanis emsa de anakan lakensiblin hap guzimki, 'Em an san ha Zen tangane ki hata zaka? San ha ëe asa ahanaka kara ëblal?' ”

²¹ Dekam Yesus zi sang-sangna beya naka dawem ta gwibi'inka. Sap dowal de tîblinna,

hen nwe dīmīnni, Zen tīngan dawem ta gwibi'inka. ²² Yesus ki zep ding gulzimki, “Sap esa etan Yohanis osan dep olahala. Mensa ki ena sane era hen hla kuli, desa anakan enbla, ‘Zi nwe dīmīnni man ekara gwe-gwe'ak. Lek-lek wenya hen man sek gwe-gwe'ak. Sop sang-sang karek nabare wenya man hen edawem gwe-gwe'ak.

I mat wenya hen man esane gwe-gwe'ak. Tok-tokna hen man engaya gwe-gwe'ak. Hen Alap onakore ol dawemkam man tahalha wenyaka tawa ta gwibi'ira.’*

²³ Hen anakan enbla, ‘Abon onakon men zen esyalhe srēm gwe-gwe'an, zen hē'ho gwibinni zēbon mae lwa'an.’”

²⁴ Baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ē gwen zi darena in kim nama ēha'anaka, Yesus dekam zep hwēna Yohanis hip dena zi beyambyana in hap srip gulsuzim'inka. Man zē gubiridaka, “Yohanis kim zi ol srēm langnak tawa ta gwibirki, em ba habe desan sek gwe-gwek? Basa de zē hlaun hup? San ha ema etim gul gwek?– ‘Ēe desan asyas habē sek gwe'an.’ ²⁵ Em ba habe desan sek gwe-gwek? San ha ema etim gul gwek?– ‘Ēe pakean dawem ala son nabare zisi de zē hla tan habē sek gwe'an.’ Kire hap desan bējen. Sap kirekam de zini– men zen tahalha srēmkam lowehe gwenan, zen zi srēm langnak hom. Zen diki teipsin zi mo ē yawalak lowehe gwenan. Zi srēm langnak bējen. ²⁶ Zep em ba habe zi srēm lang san dep sek gwe-gwek? Em

* **7:22** 7:22 Yes. 35:5-6; 61:1-2

sap diki Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zisi de zë sane tan habe sek gwe-gwek. Hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis in, zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi nikon man tangan taman kinika. ²⁷ Sap Yohanis in zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zisi de ngeirblizan zi niye. Sap Alap man ngaya tabin hip de Zini in sa hamal hap anakan gu-gubluka,

'Èe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner-zen de nonol ère mo olsa ayang gul gwizimdin hip,

ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.' ”*

²⁸ Etan ki zep gubiridaka, “Eiwa, okamanak de zini, sap nonol lonesen nakon hëndep angkam em an zene lowe he'an, Alap mo nwenak de ëdakastinni, hom tangan ahana- Yohanissi de kwë ta sone kinin naye. Hwëna sap kirekam, men zen angkam Alap mo irik ginnik Asa de taibliblan nakon biti gwe-gwe'an, sap bose srëm wenyä, zen diki zen- Yohanissi de kwë ta sone kinin wenyäe.”

²⁹ Yesus mo ola in sa de ësankam, tingare zini, hen sap Roma mo irik ginnik dep de pajak te-ala alal tanda gwen wenyä, man ësrip-sri gwek, “O hare Alap eiwa zëre mo dwam gwibin sin am kirekam Yohanis hon syal gweka.” Sap zen man Alap mo zëbe mae hap de dwam gwibin sin ang tak- zen kim Yohanis mo baptis tabinnik ang takye. ³⁰ Hwëna Farisikam de zini hen Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zini, zen man Alap mo zëbe mae hap de dwam gwibinni

* **7:27** 7:27 Mal. 3:1; Luk. 3:2-6

baes neibik, sap zen man Yohanis mo baptis tabinni ja nuk.

³¹ Etan ki zep Yesus ola gulk sun blaonzimki, “Angkam de zini, em in men kiye- walasna. ³² Walas tane-ne de pasarak teinikirinni, dekon de asyas bose zemka gubiridanna, ‘Nen isrip-sri hap de terya ban asyas tan.’ Hwëna zen maka ding nulzim'in, ‘Ëe ama baes ta'an.’ Dekam de sap etan gubiridanna, ‘Ki zi toksa de gwëblan makan nen asyas tan.’ Hwëna dekam hen maka ding nulzim'in, ‘Ëe ama kirekam hen baes ta'an.’ Angkam de zini em hen kirekam. Em ema kitak Alap mo syala baes ei gwibirin. ³³ Sap Alap kim baptis ta gwibin zini Yohanissi ebe mae hap zer sonezimki, zen Alap dikim sosonsa golblan hap man tembanena lwa gweka, hen angguru hom otde gweka. Hwëna em ema baes ë gweblak, hen anakane lonsuk gweblak, ‘Zen dowal bi gweblaka.’ ³⁴ Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zer sone zaka. Ëe hwëna homë tembane naban angguru ban lwa gwenan. Hwëna Asa hen ema baes ë gwebla'an, hen anakane Asa lonsuk gweblanan, ‘Zini insa emki hla tan! Tembane ngalap-ngalapna hen anggur otdebin sosonna. Zëno wal bose walya Roma mo irik ginnik dep te-alasa alal danda gwenan, hen ahakon enlala kwae naban!’ ³⁵ Hwëna Alap kirekam zëre mo enlala blalkam srën-srënkam de syal ta gwen hap lup gul sone gwenda. Zep men zen de Alap mo enlala blal san kirekam ang ta'ak, zen zen sa eiwa de ora san ewet so kinî gwer.”

Karek gol gwen wenya kim irase dawem nabare minyakkam Yesus mo tanana hlë tazim-blikke:

³⁶ Farisi walya bosena Simon, zen man Yesussu zëno golak de golëtembane tan hap gubluka. Yesus ki zep zë golëteinikin'inka. ³⁷ Hwëna ëna iwe, kahalo sosen wenya hen ki. Zen kim sak, "Yesus zëno golak tembane gwe'ara," zen dekam zep sërkam de irase dawem nabare minyak botol aban golhatazak- Yesussu dikim hlë tablan hap. * ³⁸ Zen sërkam tangan Yesus hup kwasangna goltrëblak. Nonol zen zëno tana gwë sonen nakon zau'unzak. Dekon gosa gwë'ak. Hëndep nwe go-hokam Yesus mo tanasa blëble so'ak. Zëre mo nol ala blal-blalkam zep etan sasa soblak, deban bolk-bolk soblak, dekam zep zë hwëna minyakna inkam hlë tazim-blik. † ³⁹ Simon kim hlaulku, zen ki zep enlala ennak Yesussu tonsublu'anka, "Zini an eiwa de Alap zer sonenanam, zen maka anakan tawa gwibi'ira, 'Wenya an zen asa olk ta'an, zen kahalo sosonna.' Maka anakan jalse gwibi'ira, 'Bahem asa olk tan.' "

⁴⁰ Yesus ki zep Simonsa gubluka, "Simon, ola sap ki- Ëe de desa emsa gublun hap denaye."

Simon ki zep ding gulbluka, "In aïrïs, bian, sap esa asa gublula."

* **7:37** 7:37 Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. (Mrk. 14:3) † **7:38** 7:38 Yesus kim gwëka, zini ëglang gwe kininkam tembane ta gwek-irgwa tahasa de ik so sonenkam. Zep wenya in Yesus mo tahan nakon zauk.

⁴¹ Yesus ki zep gubluka, “Zini dan te-ala beya nabare zi nik man te-alasa bohë laka, ahana lima-pulu jutakam, ahana lima jutakam. †

⁴² Hwëna zi darena in etan bëjen mae olblan. Te-ala beya zini in ki zep guzimki, ‘Ëe homë eno nik mo te-ala bohë unni insa enlala gwibi'in.’ Hwëna zi darena in kon, nara wëhë te-ala beya zini insa mamkam kwasang gwebla'anka? San ha betekkam de bohë tan zini? San ha mamkam de bohë tan zini?”

⁴³ Simon ki zep ding gulbluka, “Ëe ama enlala gwe'an, men zëbe hap te-alana mamkam tap tasiblika, zen zen sa sërkam kwasang gweblala.”

Dekam zep Yesus gubluka, “In eiwa.” ⁴⁴ Ki zep hwëna wenya insa lero gwibirki, ki zep hen Simonsa gubluka, “Wenya ansa wëhë hlaulu? Ëe sap eno golakë hatal, hwëna em home hona hamal gulu- ano tanasa dikim ngan sosun hupye. Hwëna wenya an mes zëre mo nwe go hokam ano tanana ngan sosul, deban mes zëre mo nol alakam sasa sol. ⁴⁵ Em home asa babang tala-ëe kimë awe til zilye. Hwëna wenya an, Ëe kimë awe hatazal, zen man ano tanana bolkbolk so tiner. ⁴⁶ Em home ano nola minyak zaitunkam draulu- Asa de dokwak ta gun hupye. Hwëna wenya an mes irase nabare minyakkam ano tanana hlë tazim. ⁴⁷ Zebë emsa gublu'an: Wenya an mae hap kwasangna mamkam abe

† **7:41** 7:41 Awe “lima-pulu juta” hen “lima juta”kam, Yesus Yahudi zi mo te-ala kaso hap guku- “500 dinar” hen “50 dinar”kamye. “Dinara” zen perak tangankam de te-ala kaso. Zen aha-ere syal tan zi mo gaji makan- aha-ere yakla blalkam de syal gwen hap denaka.

hap goltrëblal: Sap zen mes anakan tame gul, 'Ano karek-karek beyana mes namen ap tap gulsubirida.' Hwëna zini men zëno mae mo betekkam de ngip gul gwensa tap gulsuzimdinni, zen betek enkam sa ap kwasangna noltrë gwe-blal."

⁴⁸ Yesus dekam zep wenya insa gubirki, "Eno karek-karekna mesë ep tap gulsubirin."

⁴⁹ Ahakon men zen zëwe teinikin'ik dekam zep enlala ennak Yesussu donsublu'ak, "Zëno karekna insa tap gulsubin hip gunda, zen man kil gi'ira, 'Eë an Alap han apdenak.' Kirekam insa gunda, zen Alapsa lamang tanda."

⁵⁰ Hwëna Yesus ki zep wenya insa gubirki, "Em mese Asa taïbliblanda, em zebe ngaya gwenda. Wake, amki aha-ere enlalakam song gwe."

8

An we wal bosem-sena men zen Yesussu mas në gweblakke:

¹ Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ë-ë san amjanbir song gweka. Desan Alap Zën de irik gin hip de ol dawemna goltën daka. Dua-blas enkam de zëre hon ang ta gwen wenya man ang nëblanda gwëk. ² Hen we walya mensa dowal de tilbiritan nakon hen sang-sang nakon dawem tabirki man hen ang tanda gwëk. Ahana Maria-mensa nen gwibik Magdala kore we. Zëbon onakon dowala tuju enkam mes golëalsa soneka. ³ Ahana Kuza Bak mo wenya Yohana. Kuza zen teipsin zini Herodes mo golak de aha mamna. Ahana Sosana, hen ahakore we walya beya nik ang ta gwëk. We walya in hen man Yesus maesa

zëre hon de ang ta gwen wenya ban zëre mae mo te-alakam mas neibirida gwek.

Yesus kim gandum dan hling gilsinkim ola gulk sun blaonzimkike:

(Mat. 13:1-9; Mrk. 4:1-9)

⁴ Zi beyana ki zep etan Yesus hon dep zi-ë zi-ë nakon yaing gwe-gwe'anzak. Yesus ki zep zë ola gulk sun blaonzimki, ⁵ “Zini man orep gandum dansa de hling gilsin hip song gweka. Kim hling gilsiki, hwëna ahakon oranak altink. Zi zep zë nyaublunda gwek, hen ahakon mawa zë dwensiblindak. ⁶ Hen ahakon kasonak altink. Kim sap ësip gwek, hwëna ki zep tol ëboneng gwek, sap kasona in sal-sala. ⁷ Hen ahakon dokot të ngi-ngi ausunak altink. Kim sap tol ësaltik, hwëna dokot të ngi-ngina in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep dahalebik, hëndep eini hom tëka. ⁸ Hwëna ahakon hen kama dawemnak altink. Zen dawemkam zep ësip gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tëka. Aha-ere timni, zëno dan beyana seratus maenak zep hata gwe'ak.”

Ola insa kim tonsuku, ki zep hwëna ol mamkam gubiridaka, “Em dwan i nibanke. Em ësäl gwen!”

Yesussu kim anakan nenblakke, “Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin.”

(Mat. 13:10-17; Mrk. 4:10-12)

⁹ Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in ki zep nenblak, “Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin.”

10 Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya ebe hap Alap mes golzimki-em dikim zère mo irik gin hip denaka tame gul gwen hap denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira. Èe in zebë zèbe mae hap gulk en san ola blaon gwizimnin. Sap Alap man desa dwam gwibirida'ara- men kirekam zère mo olak lwakke, kirekam de hëndep zèbe mae hap anakan lwa gwizimdin hip, 'Zen sap sa hla nul gwer, hwëna san de hlaun srëmna. Hen sap sa ësane gwe-gwer, hwëna zen molya tol dam nulsuk gwëk.' ”*

Yesus kim gandum dan hling gilsin hip de ola insa srip gulsuzimkike:

(Mat. 13:18-23; Mrk. 4:13-20)

11 “Ola insa gulk sun blaonzim, dam gulsunnu a kirekam moye: Gandum danna, zen Alap mo ol. 12 Gandum dan de oranak altirinni, zen men kiye: Zini men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan, hwëna dowal mo kigina dekam zep hata gwenan zala- ola insa de zëno mae mo enhonak alal gul gwizimdin hip. Mae hap ki kirekam gweibirida gwenda: Zen dikim ëei gwen srëm hap, hen ëngaya gwen srëm hap. 13 Gandum danna men zen kaso-kasonak altirinni, zen men kiye- zini men zen sap ësane gwenkam isrip-sri naban dokwak nul gwenanke. Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen. Zen dekam en de sap ëei gwen, hwëna kim karekna noltowe gwenan, zen dekam zep

* **8:10** 8:10 Yes. 6:9-10

Alapsa hli da gwenan. ¹⁴ Gandum danna men zen dokot të ngi-ngi ausunak altirinni, zen men kiye- zini men zen sap ola insa esane gwe-gwenan, hwena enlala ngalapna man zeno mae mo enhonak ebeya gwe-gwenan- te-ala beya gwen hap dena, hen syan-syan en hap dena. Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zeno mae mo enhonak hule gwenan, hendep eini bejen dawemkam bil gwen. ¹⁵ Gandum danna men zen kama dawemnak altirinni, zen san de men kiye- zi enlala dam-damna hen enho dawemna. Zen kim ola insa esane gwe-gwenan, zen dawemkam ing nul gwenan, hen tatem zewe ezauk gwenan, hendep dawemkam eini ete gwenan.” *

Yesus mo olsa dikim tame gun hup de ehohle gwen hap de ol:

(Mat. 13:12; Mrk. 4:21-25)

¹⁶ “Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan- dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Hen pelitana hom tum iltikinnik si nulin gwenan. Zen diki meja maenak nonne gwenan- dekam de ngatannak zini zi niban goloteinikirin hipye. ¹⁷ Hen kirekam, ola mensaë gulk sun de blaonzimdinkim zi beya hap aning

* **8:15** 8:15 Yesus kim dansa de ten hap dena ol aisilik awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taibliblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de ten mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5-7) Ahaksa neno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesik gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan- san de dansa de tena kiye.

gul gwizim'in, zen sa lamkam wet sol. Hen ano enlala aning tanna dekam sa tawa nëblal. Zen diki dekam sa zini dam nulsuk gwer. ¹⁸ Zen in zep ano ola mensa ena ësane gwe-gwe'an, dawem enkam emki enhonak lone gwen. Sap men zen Alap mo irik gin nika de tame gun hup ehohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ehohle gwe srëm gwe'an, tame gun hup de enlalana men zen betek enkam nama lwazim'ira, mensa zëna enlala në gweblanan, 'Abon ki lwa'ara,' desa sa hwëna Alap al tazimdi."*

*Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëblakke:
(Mat. 12:46-50; Mrk. 3:31-35)*

¹⁹ Yesus mo anena ki zep oso wal zeban Yesussu de zertoran hap golëyaing gwezak. Hwëna golek de tanna ba kon dep? Sap zi trana dekam mes ëkyang gwesik. ²⁰ Dekam zep ahanik Yesussu gubluka, "Bian, eno anena oso wal oban ë nakon emsa ziësbala'anon. Man eban de zertowen hap ëdwam gwe'an."

²¹ Yesus ki zep ding gulzimki, "Tingan men zen Alap mo ola ësane gwe-gwenan hen desan ang ta gwenan, zen diki zen- ano anena hen oso walyaye."*

*Yesus kim asese yawala së ta sonekake:
(Mat. 8:23-27; Mrk. 4:35-41)*

²² Aha yaklakam, ki zep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, "Nen ho gutu

* **8:18** 8:18 Mat. 25:20-29
1:11-13

* **8:21** 8:21 Luk. 11:27-28; Yoh.

men eihya san gweyo gwen.” Dekam zep händep bulkum sek gwek. ²³ Yesus hwëna nisi zë taka. Mumuk ennak zep asese yawala hataka. Hona dekam zep buluk hlëwehe kïnzi gwe'ak, händep bulu in keing gwen hap alp gwesï'ik. ²⁴ Dekam zep li dak, ki zep nenblak, “Bian, Bian, nen an em-am angkam juwe'an!”

Yesus kim luweka, ki zep asesena insa sërkam de ho ngëpna in han jalse gwizimki. Dekam zep tangan händep së nëhek. ²⁵ Yesus ki zep gubiridaka, “Ki san em home Asa laïbli'bla'an?”

Dekam zep aïrïn niban dengguanbla'ak. Ki zep zënaka nenbiridak, “Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan zëno jalse gwizimdin enkam asese naban ho ngëp naban nyausunun?!”

Yesus kim dowal-dowal mo bi gweblan zini dawem takake:

(Mat. 8:28-34; Mrk. 5:1-20)

²⁶ Dekon zep händep bulkum sek gwek-händep Gerasa mo langnak, Ho Gutuna Galilea mo men eihya san. ²⁷ Yesus kim ho alpnak ati gwe ineka, zao zep dowal mo bi gweblan zi niban zertowe'anka. Zen sap orep ënak gwë gweka, hwëna dowal-dowala kim bi nëblak, dekam zep irkan gwë gweka. Hen golak de gwë gwen hap man baes gwe-gweka. Hwëna zi lo tasik gwibin kaso-hul kaso-hul en san gwënda gweka. Zini in mes tangan holo gweka- kirekam de gwënda gwenna. ²⁸⁻²⁹ Bwi maenak sap taha-tana naka besi dokotkam de tatak soblan naka tak da-in gwek. Hwëna dowala in hen-henkam napta gweblak, zep sosen gwenkam besi dokotna insa

blom tabir inhal gweka. Dekam zep dowala in zi srëm lang san dep nërhal gwek. Zen kim Yesussu hla taka, ki zep hërheka, deban Yesus mo nwenak ik gwehe zaka. Yesus ki zep dowala insa gubluka, “Dowal, em zëbon onakon wet son!”

Ki zep etan mamkam hërheka, “Yesus, Teipsin Zini Alap mo Tane! Em aban toton banakan de syal ën hap? Ëe ama Emsa abe ta'an: Bahem asa karek tan!”

³⁰ Yesus ki zep takensiblika, “Eno bosena nara?”

Ki zep ding gulbluka, “Ano bosena Jal Zi Tra Bak.” † Zen mae hap ki kirekam ding gulbluka: Sap zëbon dowal-dowala tra tangan nik lowehe gwek. ³¹ Dowal-dowala in ki zep Yesussu etan-etankam aberbe da'ak, “Asa bahem gubiridan-juwen zi mo bwi kawesinnik dep de atiti gwe inen hapye.” ³² Zëno mae mo nwe kara gwen san zahona beya tangan nik tembane hap kwatap tini san ëhaka'ak. Dowal-dowala in man aberbe da'ak, “Em wëhë tol asa gubirida'anka?- zaho trana wakuwe de bitï gwen hapye.”

Yesus ki zep gubiridaka, “Dekam bitï gwek.” ³³ Dowal-dowala in kim zini in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zahona iwe bitï gwek. Zaho trana in dekam zep heya-hya gwek, li san zep hëndep ësyalk tak, hëndep ho gutunak zep ëkeiking gwek.

† **8:30** 8:30 Zëno bosena Yunani mo olkam “Legion.” Amber olkam zëno enlalana “batalion.” Roma mo jana nabare zi mo “legion”kam de gubinni, zen zini beyana 4.000 enkam. Dekon hen beyana man esek gwe kini gwek.

³⁴ Zahona insa men zen dekam kara dabi'ik, kirekam kim hla nulidak, dekam zep zaho bi naka de gubiridan hap ë san dep hen ëna in mo golek denak de gol-gol san dep ëhlu-hluk gwek. ³⁵ Zëwe de zini kim ësak, dekam zep hëndep nolësal kinik. Yesus hon kim yaing gwezak, zao zep hla dazak- zini insa dowal-dowala tapbla dakye. Zen Yesus mo tana alp nakon pakean naban nikin'inka, hen enlalana mes sëwe heblaka. Dekam zep zë ëäiri'ak. ³⁶ In zen hla nuk, zen zep ë nakon in zen yaing gwezak desa donbirida'ak, "Zini ansa kirekam dawem tala." ³⁷ Dekam zep tangan sërkam ëäirik, dekam zep tingan Yesussu abe dak- Zen de nabakam dekon song gwen hap.

³⁸ Zini in desa dowal-dowala tapbla dak ki zep Yesussu aberbe ta'anaka, "Ëe wëhë tol Emsa ang gwebla'ak?"

Hwëna man gubluka, ³⁹ "Em gol san song gwe hen tawa tabir- mensa Alap dawemna ebe hap mamkam golblalake."

Dekam zep Yesus hli yuludaka.

Zini in ki zep song gweka, ë yala iwe de zini kitak tangan tonbirida gweka- Yesus mensa zëbe hap dawemna mamkam golblakake.

Yesus kim Yairus Bak mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwe-gwen wenya kim dawem gulkuke:

(Mat. 9:18-26; Mrk. 5:21-43)

⁴⁰ Yesus kim etan lwahal zaka- Ho Gutuna Galilea mo an eihya san dep, dekam zep zi trana dawem enkam dokwak dak, sap zen man

nësbla'ak. ⁴¹ Zao zep hen zi bosena Yairus hata zaka. Zen Yahudi mo zëwe de but srëm golak de aha mamna. Zen ki zep Yesus mo nwenak ik gwehe zaka, dekon zep aberbe ta seka- zëno golak de hatan hap. ⁴² Sap zëno wenam tol aha-arena man tin hip alp gwesi'ik- dua-blas tahun nik.

Yairus mo gol san kim song gwe'anaka, zi trana in man ngirinnik nëblahak, hëndep man engiltitik gwe-gwe'ak. ⁴³ Wenya hen dekam man ang gwese ha'ak. Zen dua-blas tahunkam karekkam aura gwe-gwek. Zini man sap dawem gun hup naka gwibik, hwëna hom kim mae dawem gwe-gwek. ⁴⁴ Wenya in ki zep Yesusu tahan nakon golek de tazak, zao zep baju sihi top nakon olk ta sonek. Dekam zep hëndep kala in tewesibik. ⁴⁵ Yesus ki zep takensibiridaka, "Asa an nara olk tanda?"

Tingan man eguk, "Ee homë." Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, zini an beya tangan nakake! Man-am emsa dot dasil."

⁴⁶ Hwëna Yesus ki zep gubiridaka, "Hwëna ahana man asa olk tala, sap Ee ama anakan eisbirin, 'Zini man Asa de olk tankam dawem gwenda.' "

⁴⁷ Wenya in dekam zep enlala gwëk, "O hare mes-am asa dam gulsunda!" Zen dekam zep yalala ban Yesus mo nwenak ik gwe hezak, dekon zep tingare zi mo ngirinnik iwe ton seblak, "Ee dawem gwen habë dwam gwer, zebë Emsa olk tal. Ano kala dekam zep hëndep tewesinin."

48 Yesus ki zep kwasang tola ban gubirki, “Anyan, em ema Asa taïblihlala, in zebe dawem gwenda. Aha-ere enlalakam song gwe.”

49 Yesus in kim nama ola ton'anika, Yairus mo gola kon ki zep zini hata zaka, ki zep Yairu'u gublu zaka, “Eno wenamna mes tol tilsinîn. Bahem etan Bian Gurusa blostablan.”

50 Hwëna Yesus kim kirekam salka, dekam zep Yairu'u gubluka, “Bahem aïrin. Asa em taïblihlan, zen dekam sa eno wenamna ngaya gwer.”

51 Golak kim golëyaïng gwëka, Yesus dekam hom aha zi niban de golëbiti gwen hap gubiridaka, diki Petrus, Yohanis, Yakobus, hen wenam tola in mo ane-bia ensa. 52 Zëwe tïngare zini wenam tola insa gosa dabi'ik, hwëna Yesus zep gubiridaka, “Gona olzausuk. Wenam tola in hom tîl. Zen nisi am ta'an.”

53 Hwëna man swrë da'ak, sap zen mes wenam tola insa tame nuk, “An mes-am tangan tîlke.”

54 Hwëna Yesus wenam tola in mo aha taha naka zep teisyabir ineka, deban zep gubirki, “Timë, em luwen!” 55 Wenam tola in mo maumnu dekam zep etan hata zaka, hëndep dekam zep luwek. An-bi zemka dekam zep tembanesa de olbin hip guzimki. 56 Zëno ane-biana man tangan lenggwanblak. Hwëna Yesus man jalse gwizimki, “Owasna an zen ki lwanan, bahem ahasa lonbiridan.”

9

Yesus kim dua-blaskam de zëre hon ang ta

gwen wenyä lup gul sonekake:
(*Mat. 10:5-15; Mrk. 6:7-13*)

¹ Yesus ki zep dua-blas enkam in zen zëre hon ang ta gwek tagal gulsuku, ki zep zë gubiridaka, “Ëe asa ëre mo sosonsa ebe mae hap golzim-em ekakim kitak de dowal-dowalsa olëalsa sone gwibik, hen zi sang-sangsa ekakim dawem labir song gwek.” ² Ki zep zë etan gubiridaka, “Dekam sek gwek. Zi sang-sangsa dawem labir song gwek, hen deban anakare ola ol haladak, ‘Alap Zën de nësa irik gin hip denak angkam man golek de gwe'an.’” ³ Bahem ba maena ora san dep lop tan- sap dutena hen hon maena bahem. Tembanena bahem hen lop tan, hen te-ala maena. Timnik de baju ala son enkam emki sek gwen. ⁴ Gol karek mae nakon de emsa zer irinni, zen zëwe en emki gwën. Bahem dekon gol dawem san dep al gwehan. ⁵ Hwëna men dekore ë nakon emsa zer irin srëmna, ki zao em tana sonna taik-tik so gukhan- zen dekakim anakan tame nuk, ‘Zen sap Alap onakore ol dawem naban nëbe mae hap golhatazim zira, hwëna nen insa ër-in srëm gwenan nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.’” ⁶ Dua-blaskam de zini in ki zep ë-ë san zë-en zë-enkam sek gwendak. Zen Alap onakore ol dawemsa nolhaladak, hen zi sang-sangsa dawem dabir song gwek.

Herodes mo enlalana kim topse gweblakake:
(*Mat. 14:1-12; Mrk. 6:14-29*)

⁷ Dekam teipsin zini Herodes Galilea mo langnak irik gi'inka. Zen kim tingare owas-owasna in hap dena salka, dekam zep tangan enlalana topse gwebla'anka. Sap ahakon anakan ëgu

gwe'ak, "Baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes etan ngaya gweka. In zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka." ⁸ Hen ahakon man ëgu gwe'ak, "Elia Bak Swe mes yap etan ngatan zi mo lang nakon jowe zaka." Hen ahakon ëgu gwe'ak, "In orep men zen Alap mo ola ayang nul gwেকে, zen mes yap ahanik etan tìn nikon de ngaya gwenkam bosena Yesuskum li yul sone zaka." ⁹ Herodes dekam zep hwëna guku, "Ëe mes-am gubiridak- Yohanis mo nolsa de blaonsublun hapye. Zep an hwëna nara zi zë etan jowe'an zala? Ëe mesë zini in hap de ola beyakam sane gwe-gwek." Zen dekam zep sap dwam gwe-gwe'anka- Yesussu de hen hla tan hapye.

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:

(Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

¹⁰ Dua-blaskam de zini in kim etan lwanda halzak, ki zep Yesussu donblazak- tingan mensa ki zëna syal tan dakke. Dekam zep kon hwëna Zën etan golësek gweka- ëna Betsaida mo lang san dep, zao de zë-en golëgwë inendan hap. ¹¹ Hwëna zini kim ësak, "Yesus desan song gwenda," lun kon zep nërtrok. Yesus kim hlaludaka, ki zep haen gwibiridaka. Zao zep Alap Zën de irik gïn hip denaka tawa tabirki, hen zi sang-sangsa zë dawem ta gwibi'inka. ¹² Zao zep hëndep dapse gwesi'ik. Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in ki zep nenblazak, "Bian, langna an dwan tahalha tangan nakake. Dawemna zi beyam-byana ansa Em gubiridan-

dekakim tembane hap hen ni tan gol-gol hap ëhakalsindak.”

¹³ Yesus hwëna man ding gulzimki, “Amki em tembanena zëbe mae hap hen olzimk.”

Ki zep ding nulblik, “Nëno mae mo rotina aha-ere taha-tap enkamke, hen hogwena dan-dan en. Kina ki nëno mae mo te-alana man- dekam de tokonak tembanesa zi trana an hap lop tazimdin hipye!” ¹⁴ Sap dekam in zen zë lowe he'ak, zi enna san ha lima ribu enkam mes yap- we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus ki zep gubiridaka, “Em gubiridan- hlik- hlikkam de teinikirin hip. Aha-ere hlikna 50-50kam de teinikink.” ¹⁵ Kirekam de teinikirin hip zep nenbiridak. ¹⁶ Ki zep roti aha-ere taha-tapna insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep ngli san de kara gwesen naban Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rotina insa ahap tabirki, hen hogwe darena insa kwa- kwak soka. Dekam zep dua-blaskam de zini in hap etan-etankam kap ta gwizim'inka- zen dikim hwëna zi beyam-byana in hap kae gweb- lazimdin hip. ¹⁷ Kim dwenblandak, hëndep kitak man ëitri gwëk. Dua-blaskam de zini in dekam zep etan tembane mosrona insa tagam dasik. Yuna dua-blas enkam zep ësuwek.

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Bian, Em an Zen- Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.” (Mat. 16:13-20; Mrk. 8:27-30)

¹⁸ Aha yaklanak, Yesus zë-en de gwën nakon Biansa abe ta'anaka, hen zëre hon de ang ta gwen

wenya zëwe lowe he'ak. Zao zep takensibiri-daka, “Zi mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an nara mo weinak debë hatazak?”

¹⁹ Ki zep ding nulblik, “Ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In baptis ta gwibin zini Yohanis Swe etan tïn nïkon ngaya gweka. In zen hwëna Yesuskum bosena li yul soneka.’ Hen ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.’ Hen ahakon man emsa enlala në gweblanan, ‘Zen diki ahakon men zen orep Alap mo ola ayang nul gwek, zen mes yap ahanik etan ngaya gweka. Zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka.’ ”

²⁰ Ki zep etan takensibiridaka, “Hwëna ere mae mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an diki nara mo weinak dep dena?”

Petrus zep ding gulbluka, “Bian, Em an Zen-Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye, Alap men Desa dam tasikiye.”

²¹ Ki zep hwëna gubiridaka, “Insa kirekam Asa dam lasinïn, aha maesa hwëna bahem gubiridan.”

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gu-gubiridakake:

(Mat. 16:21-28; Mrk. 8:31-9:1)

²² Etan ki zep gubiridaka, “Alap mo dwam gwibinni abe hap dena a kirekam sa lwal: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe karekna mam tangan naka asa goltowe gwer. Hen Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de mam-mam wenya, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya sa Asa baes nëblal, hëndep sa Asa

dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian tîn nîkon etan Asa ngaya tala.” *

²³ Yesus hen man zi beyasa gubirida gweka, “Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwënnä zen eititi gwibin- dekam de zëre hap de te-lidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, ‘Ëe sap asa Yesus hun apdenak lîl.’ ²⁴ Sap men zen de zëre mae mo auhukamanak de gwënnä anakan nolaïrî gwe'ak, ‘Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno mae gwënnä in sa jek-jak gwer. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zëre mae mo gwënnä sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tîn hîp, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer. ²⁵ San ha dawemna?– em de sërkam te-ala beya gwenkam hëndep kitak de okamana ansa bi gwibinkim, hwëna dekam de ere mo gwënsa tîhîs gînkîm. Kirekam dawem naka hom! ²⁶ Zi de anakan de gunsu saher gwenna, ‘Ëe Yesussu de ang gwe-gweblan zi,’ ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë Bian mo ngatan naban hen sosen naban zëno dam taha nakore zi niban golëyaïng gwe'anzak, Ëe molyë hen desa anakan kira tak, ‘Zini an eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.’ ²⁷ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek– Alap mo yakla

* **9:22** 9:22 Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yaklana dan-ahan”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yaklana dan-dan”kam. Sap Yesus Jumatkam tîlkî, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

yalak de zaun srëmnakye. Em esa Asa hla lal-
Ëe kimë zëre mo bose hap de irik gin hip hata'an
zakye.”

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:

(Mat. 17:1-8; Mrk. 9:2-8)

²⁸ Zënaka de karek tan hap dena in kim tawa tabirki, zao san ha mingguna aha-en tamank, ki zep kwatap san dep golësek gweka- Petrus, Yohanis, hen Yakobus mae en han, Alapsa de dekon gu soneblan hap. ²⁹ Kim kon ola gu sone'anka, nwe-masena dekam zep hwëna liwe heblaka, hen pakean zem man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen nglï ang makan nalilingtïlbi'ak. ³⁰⁻³¹ Mumuk ennak zep Musa ne Elia ne ngatan zi mo lang nakore ngatan naban oljowe zaka. Ki zep zë Yesus hun érton'anka-Zën de Yerusalemk tïn hip denaka, men kirekam Alap gu-gublukake.

³² Petrus dekam wal bose wal zeban totokkam nisi golëtruwe'anka. Mumuk ennak zep luk ta'anzak, dekam zep Yesusu hla dak- ngatan zi mo lang nakore ngatannak kim zi darena in ërzau'unka. ³³ Zi darena in kim Yesusu hli la'anka, Petrus ki zep totoresa gubluka, “Bian, dawem tanganna- nen de awe lowehe gwen naye. Zep ëe asa gol kluksa dan-ahan syal ëblandal- ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap.” Hwëna Petrus insa kirekam gubluka, hyanak zëna man saher gwibi'inka, “O ëe an ba habë kirekam gublul!”

³⁴ Petrus kim nama kirekam ola tonbla'anka, butna ki zep ati gwezak, hëndep man zë wale

tabirzik. Dekam zep ääiri'ak. ³⁵ Ki zep hwëna butna iwe ola ësak,

“An ano Tane, ëre mo Dam Tasinni. Desa em sal gweblan.”

³⁶ Ola in kim zausuk, dekam hwëna Yesus ensa zë hla dak. Owasna insa ki zë hla nuk, zen hom mae aha maesa donbiridak- Yesus kim nama golëlowe he'ankaye.

*Dowal mo tilblin walasna kim dawem takake:
(Mat. 17:14-21; Mrk. 9:14-29)*

³⁷ Kaknak zep Yesus zëre hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han kwatapna in kon golëtine gweka. Hwëna ki zep zë zi beyam-byana hla nulida'anonk. Man kon nësbla'ak. ³⁸ Ki zep kon ahanik ol mamkam gu hanaka, “Bian, ëe ama emsa abe ta'an: Ano walassa emki mas gweblan, sap ano walasna ahana hom. ³⁹ Dowala kim til gweblanda, hëndep dekam zep hërhen naban zënaka zerheirisen gwenda- ëk tutum nuban. Kire enkam ki karek tanda gwenda. Hom holokam hli ta sehal gwenda. ⁴⁰ Mesë sap ere hon de ang ta gwen wenyaka zen de dowala insa zersa sonen hap gubiridal. Hwëna man sap nakablal.”

⁴¹ Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom tangan! Em in nol drak-drak enna. Ëe san ëse nakaë sap emsa golëlowehe gwek! Ëe ama bae- eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san emki walasna insa zer halzan.”

⁴² Walas tola in kim song gwe'an zaka, zao zep dowala in karekkam zerheirki, dekon zep yal-yal gwe se'anika. Yesus ki zep jala ban zëbon

onakon de wet son hap gubluka, dekam zep hëndep dawem gweka. Ki zep hwëna bi zem insa gubluka, “An dë- eno walas naye. Mes dawem gwenda.” ⁴³ Zi trana in man tangan ëtenggwan, hen man ëguk, “Eiwa, Alap mo sosonna mam tanganna!”

Yesus kim etan Zën de tïn hip dena tonbiri-dakake:

(Mat. 17:22-23; Mrk. 9:30-32)

In kim zini nama Yesus mo owas syal gwe-gwibin hip ëtenggwan tine'ak, ki zep hwëna dua-blaskam de zini insa gubiridaka, ⁴⁴ “Ola an ing uk. Bahem awe hli yun: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim.” ⁴⁵ Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyä in hom tame nuk. Banakan mes yap zë gweibiridaka, zep tame nul srëm gwëk. Man sap tame gun hup dei gwibik, hwëna takensiblin hap man näiriblak.

Dua-blaskam de wenyä kim mae hap ëol gwëkke, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”

(Mat. 18:1-5; Mrk. 9:33-37)

⁴⁶ Dua-blaskam de wenyä ki zep zën mae hap ëol tetek gwe'ak, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.” ⁴⁷ Hwëna Yesus mes zëno mae mo ëol gwenna insa tame gulku, zep walas tola zerhal zaka. Ki zep zëre mo alp nakon zaun hup gubluka. ⁴⁸ Ki zep hwëna gubiridaka, “Zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'an-ka- sap anakare walas tol maesa, Ëe asa desa enlala gweblal, ‘Zen Asa mas

gwebla'ara.' Hen zi de Asa mas gweblanna, Alap men Zen Asa zer soneka, Zen sa zini insa enlala gweblala, 'Zen hen Asa mas gwebla'ara.' Zep zini men zen ebon mae onakon babu gwen zi mo kim lowehe gwenan, ki zen zen Alap mo nwenak ëmam gwe'an."

⁴⁹ Ki zep hwëna Yohanis gubluka, "Bian, ëe ama zisi hla lak- eno bosekam de dowalsa golëalsa sone gwennak. Ëe zebë jalse ëblak, sap zen nëbon mae de ang gwe-gwen naka hom."

⁵⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, "Em bap jalse ëblak, sap zini men zen emsa baes gwibiridan srëmna, zen zen- ebon mae onak dep denaye."*

Yesussu kim langna Samaria mo ë nakon baes nëblakke:

⁵¹ Mes golek de gwe'ak- Yesus dikim okamana ansa hli yun hup, dekam zep Yerusalem san dep golësek gwe'anka. Zini sap zë tru-tru nul gwebla'ak, "Yerusalem san bahem song gwen." Hwëna hom salbiridaka. ⁵² Dekam zep zini lup gul soneka- Zënaka de langna Samaria mo ë san dep ngeirblin hap, zao de zisi de takensibiridan hap, "Nara wëhë gola kon Yesussu zer in'inka?"

⁵³ Hwëna ëna iwe de zini Yesussu de zer irin hip man baes tak, sap zen mes anakan tawa nëblak, "An Yerusalem san dep song gwe'ara."

† ⁵⁴ Kirekam kim ësak, Yakobus ne Yohanis ne ki zep enblaka, "Bian, em wëhë dwam gwe'ara?-

* **9:50** 9:50 Mrk. 9:38-40 † **9:53** 9:53 Samariak de zini, zen Yahudi tangansa hom. Zen men zen orep aha zi ausu naban ësiri gwekke, zep Yahudi tangan han man zënaka ngil-ngil neibirida gwek. (Yoh. 4:9) Yesus Yerusalem san dep golësek gwe'anka, zep man dam dasik, "An Yahudi wal."

nen syauksu ngli nakon de ati gwezan hap abe gwibin- zao deka zini in ehwasdek.”* ⁵⁵ Hwëna Yesus dekam zep lero gwizimki, ki zep jal gwizimki. ⁵⁶ Dekam zep kon aha ë san dep sek gwek.

Anakare hap de ol: Zini kire hap Yesussu ang nëbla srëm gwek.

(Mat. 8:19-22)

⁵⁷ In kim nama golëtën da'anka, zini ki zep Yesussu gublu zaka, “Bian, men desane ki të gwe'anka, ëe asa Emsa ang gweblanda gwer.”

⁵⁸ Ki zep ding gulbluka, “Gwenya witir zem ki. Hen mawana zol zem ki. Hwëna ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano ni ta gwen gola hom.”

⁵⁹ Hwëna ahanaka zep sap gulbluka, “Em Asa ang gwebla.”

Hwëna zini in man ding gulbluka, “Bian, ëe asa hëndep. Ki ano bian de tinkim, nara molya drë nwanuka.”

⁶⁰ Yesus ki zep ding gulbluka, “Zen zi tokna dikire zi tok bose zik kang nulne gwek. Em hwëna dekam ola ansa anakan gol halada, ‘Angkam Alap man nësa de irik ginkim kon gwisibir hana'ara.’ ”

⁶¹ Ahana hen zini ki zep Yesussu gublu zaka, “Bian, ëe ama Emsa de ang gwe-gweblan hap dwam gwe'an. Hwëna nonol ëre mo iye osan dep anik song gwek- aumwa olsa de hli yulz- imdin hip.”

⁶² Ki zep ding gulbluka, “Zi de Alap mo nganak syalsa kon gwesibir hananna, hwëna zen de lure

* **9:54** 9:54 2Raj. 1:9-15

san denaka lero gwesibir kinī gwenna, zen hom dakasti'ira- Alap mo irik ginnik de syalak de mas gwen hapye."

10

Yesus kim zini tuju-pulu enkam dam tasi-birkike:

(Mat. 10:1-14; Mrk. 6:7-11; Luk. 9:1-5)

¹ Bian Yesus ki zep etan ahakore zisi dam tasi-birki- tuju-pulu enkam, ki zep gubiridaka- dandan dan-dankam de ë-ë san Zënaka ngeirblindan hap, Zëna men desan amjanbiridan hap kalang gwekake. ² Ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Nga yala awe de obwagana mes mamkam bil gwera, hwëna men zen de taran hap dena dan en tangan. In zep Nga Bi naka em abe ta gwen-Zen deka zisi ngana awe de syal ta gwen hap lup gul sone gweka. ³ Dekam sek gwek. Emki ëenlala gwen: Ëe domba makare sosen srëm nakaë emsa lup gul sone'an- gwe tihī jal-jal ngirin sin dep. ⁴ Dompetna bahem bitī tan. Honna hen bahem wëwek tan. Sepatuna ala son enna kim em sek gwen. Aha maena bahem kap tan. Men zao debë emsa teisyasone'an, bahem oranak yausuk song gwen- aha zi maesa de zertowenkamye.

⁵ "Men zao gola li'inika, nonol em en kinin, 'Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an.'

⁶ Zao de Alap osan dep de hohle gwen nik gwë'anika, ki eiwa zao esa Alap mo taha terenak dawemkam lowehe gwer. Kire nik de gwën srëmkam, ki emki enbirida gukhan, 'Ëe mensa nonol emsa enbiridanan, Alap mo taha terenak

de sap lowehen hap dena, ki awe molya ki lwak.’ ⁷ Men zao gola linnī, zao en em ěn. Tembanena mensa ep golzimdinni, desa en emki olgwenblandan. Sap tembanena in, zen eno nik mo tawa tabin hip de tembane. Ęna iwe de nama ěnnak, dekon bahem etan aha zi mo gol dawem san dep al ěhan. ⁸ Em de ěnak aptankam, dekon de emsa dawemkam teisya irinni, mensa ep tembanena taĭblĭn gĭlzimdinni, emki olgwenblandan.* ⁹ Hen zĕwe de zi sang-sang ěgwĕnna, emki dawem labin. Deban hen emki anakan aisil eibiridan, ‘Alap angkam man kon gwesĭk hana'ara- teipsĭnkĭm de nĕsa ĭrĭk gĭnkĭmye.’ ¹⁰ Hwĕna aha ěnak de aptanna, zao de zi de emsa baes gwizimdinni, ora bol san em wet oson, dekon em enbirida gukhan, ¹¹ ‘Eno mae mo ěna awe de sonna men zen ano nik mo tana ulpnuk makan gwer, ěe ama desa etan taĭk-tĭk oso guk halan- em dikim anakan tame gun hup, “Alap angkam man sap kon gwesĭk hana'ara- teipsĭnkĭm de nĕsa ĭrĭk gĭnkĭmye. Hwĕna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!” ’ ’ ¹² Yesus ki zep waulsuzimki, “Ęe ama emsa gubirida'an: Aumwa hap de zisi klis gunnuk, Alap ěna insa anakan sa enlala gweblala, ‘Zen orep de ěna Sodomk de zisi ěkarek gwenkam man kwei-kwik nuk.’ Zep men kirekam Alap orep Sodomk de zisi zĕre mae mo karek-karek hap heip gulku, hwĕna ano lup gul sonen zini emsa de lup gul irin srĕm zini, desa aumwa hap de klis gunnuk sĕrkam tangan sa

* **10:8** 10:7-8 1Kor. 9:7-9; 9:14; 10:25-27; 1Tim. 4:3-5; 5:18

karek tabiri.”*

Mae hap de ol: Ē-ēna men zen Yesussu daïblibla srēm gwe'ak, zēbon mae a kirekam sa lwal.

(Mat. 11:20-24)

¹³ “Ēna Korazim hen Betsaidak de zi, em ĕngalap gwen, sap Alap sa emsa sērkam karek tabiri. Ē darena Tirus hen Sidonk de zini insa Bian orep heip gulku, zen maka ĕhalek- owas-owassa de hlaul gwenkamye, an kire owa'aē eno mae mo ngirinnik syal gwe-gwibi'inye. Tirus hen Sidonk de zini maka bunsu de awabin niban kaen karonsa darak dak- dekam de zēnaka anakan golētrēn hap, ‘Ēe ama ĕhale'an.’* ¹⁴ Hwēna angkam de ĕ darena, Korazim hen Betsaidak de zini, em an bējen em ĕhalen! Zen in zep, Alap de aumwa hap zisi klis gunkum, eno mae mo angna sa tangan sērkam karek tabiri. Hwēna ēna Sidon hen Tirusk de zi mo angna, desa de etan karek tabin hip dena sa jahalha gwer, sap zēbe mae hap hom Alap golzimki- dekam de ano owas-owas syal gwibinsi hlaul gwen hap denaye. ¹⁵ Kapernaumk de zini, em hen kirekam. Em ema ĕkīl gī'in, ‘Sap Yesus owas-owasna beyakam nēno mae mo ĕnak syal gwe-gwibirida, zep nēsa sa Alap ngatan zi mo lang san dep dawemkam kang gul sera.’ Bējen. Emsa hen syauk blanak sa yal gul sera, sap em home Asa laïblibla'an.”

¹⁶ Ki zep zēre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Zini men zen emsa salbiridanna,

* **10:12** 10:12 Kej. 19:24-28 * **10:13** 10:13 Yes. 23:1-18; Yeh. 26:1-28:26; Yl. 3:4-8; Am. 1:9-10; Zak. 9:2-4

zen hen dekam Asa nasalbla'an. Zini men zen emsa baes gwibiridanna, zen hen dekam Asa baes nēbla'an. Hen zini men zen Asa baes gweblanna, zen hen Bian Alap, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen baes nēbla'an.”*

Tuju-pulukam de lup gul sonen zini in kim etan lwan dahal zakke:

¹⁷ Tuju-pulukam insa zini lup gul soneka isrip-sri tangan naban lwanda halzak, ki zep Yesussu nenblazak, “Bian, sap dowal-dowal maena, eno bosekamē olēalsa sone gwibik!” ¹⁸ Ki zep ding gulzimki, “Em kime kirekam syal ta'ak, Ēe ama dowal mo kīgisa hla tak. Alap desa man kama san dep hiri ta ineka, dekam zep ngli ang tasik kinin makan zan zaka.* ¹⁹ Emki ēsane gwen! Ēe mesē ebe mae hap sosonna golzimk- em dikim wanyasa zaubin hip hen dare-ēksa. Ēe hen mesē ebe mae hap sosonna golzimk- em dikim nēno mae mo jal zini dowal mo kīgisa zauk gublu kinin hap. Zep angkam bana hom- emsa de zen karek tabin hip denaye.* ²⁰ Hwēna bahem anakan ēisrip-sri gwen, ‘Dowal-dowala man asa betek neibirida'an.’ Diki mae hap em ēisrip-sri gwen: Eno mae mo bosem-sena mes ngatan zi mo langnak ale nuk.”*

*Yesus kim isrip-sri gwekake:
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)*

* **10:16** 10:16 Mat. 10:40; Mrk. 9:37; Luk. 9:48; Yoh. 13:20

* **10:18** 10:18 Yes. 14:12; Why. 12:7-9 * **10:19** 10:19 Mzm. 91:13; Yoh. 10:27-28; Rom. 8:28-39 * **10:20** 10:20 Why. 3:5; 20:12

²¹ Dekam zep Alap mo Enhona Yesussu isrip-srikam ing gwe heblaka, ki zep Alapsa gu soneblaka, “Bian, Em in Zen ngli naban okama naban irik so'arake. Ee ama ep dawemsa golbla'an, sap Em ema ere mo irik ginsi de tame gun hup dena enlala blal wenyä kip hen sekola sul sonen wenyä kip aning gul gwizim'ira. Hwëna sekola srëm wenyä kip hen enlala betek wenyä kip ema goltrei gwizim'ira. In eiwa, Bian, zen kire tangankam ere mo dwam gwibin sin ki lwa'an.”

²² Bian Yesus Zen hen dekam dua-blaskam de zini anakan tawa tabirki, “Tingare okamasa de bi gwibin hip de sosonna mes kitak Bian abe hap golblaka. Zini toton bëjen Tane zem Asa tame tan. Zen diki ère mo Bian en Asa tame ta gwe'ara. Hen ano Biansa nara dep?– tame tan naye. Zen diki A enë tame ta gwe'an. Hen zini men zëbe mae habë dekam de ano Biansa tame tan hap dena gol gwizim'in, zen zen en angkam tame da gwe'an.”

²³ Aha yaklakam kim zi beya naban golëlowe he'anika, dekam zep dua-blas enkam de zini lero gwibiridaka, ki zep desa en gubiridaka, “Em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an, sap em ema ano syala ansa hla kul gwenan. ²⁴ Ee ama emsa gubirida'an: Abare srëmnak Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini hen orep de teipsin-teipsin wenyä beya nik sap hlaun hup ëdwam gwe-gwek– em an desae hla kul gwe'anye. Hwëna zen hom tol hla nul gwek. Zen man sap ësane gwen hap ëdwam gwe-gwek– em an desae ësane gwe-gwe'anye. Hwëna zen hom

tol ësane gwe-gwek. Zep em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an."*

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, Samaria walya in zen wal bose zemka kwasang gwe-blakake:

(Mat. 22:35-40; Mrk. 12:28-34)

²⁵ Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini ki zep Yesussu de akasiblin hap hata zaka, ki zep takensiblika, "Bian, ëe basa asa syal gwibir?- ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye."

²⁶ Yesus ki zep hwëna takensiblika, "Mensa Musa zëre mo titi tabin olak ale gulku, em banakarekame desa dam gulsu'ura?"

²⁷ Zini in ki zep ding gulbluka,
" 'Bian Alapsa em ensa lwa gweblan-
tingare enho naban, enlala naban, sosen naban,
hen tim niban.'

Ahana hen,
'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san
de enaka de kwasang gweblanna kiye.' **

²⁸ Yesus ki zep ding gulbluka, "In eiwakame ding guluda. Zen kire enkam syal gwe-gwe, dekam esa hëndep denaban gwë gwer."*

²⁹ Hwëna zini in man dwam gwe'anka- dekam de aha zi gublun hap, "Zini in eiwa airis." In zep etan Yesussu takensiblika, "Ki ano wal bose walya endanna- ëe de desa en ensa lwabirida gwen hapye?"

* **10:24** 10:24 1Ptr. 1:10-12 * **10:27** 10:27 Ul. 6:5; Im. 19:18

* **10:28** 10:28 Im. 18:5

³⁰ Yesus dekam zep desa de goltrëblan hap ola gulk sun blaonblaka, “Yahudi walya man Yerusalem kon Yeriko san dep tine'anka, hwëna oranak zep te-ala hap de ësas-asas gwe-gwen zi karek dak. Kire-kirena man kitak alal dablak-hëndep pakean mae naban, zao zep dangolek, hëndep sap-sap naka zep zë hli dak. ³¹ Hwëna ki zep hen Alap mo golak de syal gwe-gwen zini orana in san taman'an zaka. Zao zep zini in sa hla ta zaka, hwëna alp san lë tabla ine kinika. ³² Etan ahana zini orana in desan song gwe'an zaka- Lewi Bak mo ausu nakorena. Zi ausuna in sap hen Alap mo golak de syalak mas ta gwenan, hwëna kim zini in sa hla ta zaka, ki zep hen alp san lë tabla ine kinika. ³³ Hwëna Samaria walya ki zep hen desan taman'an zaka. Zen sap Yahudi walsya hom,* hwëna kim zë zini in sa hla ta'an zaka, mam tangankam kwasang gweblaka. ³⁴ Ki zep golek de ta zaka, wei-weina anggur hokam ngan tasibir-blin daka, hen minyakkam dra tan daka. Ki zep tahalebir-blika. Dekam zep zëre mo keledainak drëne seka, ki zep te-alakam de bohë ta gwen ni tan gol san dep zersong gweka-zëwe de etan mas gweblan hap. ³⁵ Ka'ankam zep gol bina in hap te-alana seratus ribu enkam golblaka, hen deban gubluka, ‘An dekam mas gwebla. Hen an de sowehen srëmkam, ëe asa lwahal zankam ep mas gulblul.’ ”

³⁶ Yesus ki zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini in sa takensiblika, “Eno dam gulsunkum, zi dan-aharena in kon, nara wal bose zem makan

* **10:33** 10:33 Emki Luk. 9:52-53nak hlaun, hen zëwe de otdale naban.

enna lwablaka- zini in zen oranak karekna goltowekaye?"

³⁷ Ki zep ding gulbluka, "Zini in zen kwasang tola ban mas gweblaka, zen zen."

Jesus ki zep ding gulbluka, "In eiwa. Zep em hen kirekam syal gwe-gwe."

Jesus kim Marta ne Maria nebon zini gwekake:

³⁸⁻³⁹ Jesus dekon kim zere hon de ang ta gwen wenya ban golësek gweka, ënak zep yaing gwek. Zao wenya bosena Marta oso zem Maria han Yesussu zere nik mo gola kon eirink. Maria zen Jesus mo alp nakon nikin'ik- dekon de zëno tawa tabinsi sane gwen hap. ⁴⁰ Hwëna aya zem Marta man tangan syala taha-taha gwibi'ik-tembane maesa de syal gwibir-zimdinkim. Ki zep Yesussu gubluzak, "Bian, em ba habe zë Mariasa kara gu'ura? Èe an zebë a-en hwëna syala taha-taha gwibi'in. Em gubin- asa deka mas gwibirzik."

⁴¹ Bian ki zep ding gulbirki, "Marta, Marta, em ema enlalana men-san an-sankam beya gwe'ara.

⁴² Hwëna sap dwam gwibin tanganna aha-en. Maria mes zën dawem wenyaka iti-ti gilsil, zep Èe molyë gubik- desa de hli yun hupye."

11

Jesus kim ol gu sonenna tawa tabirkike:

(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

¹ Aha yaklakam Jesus Biansa gu soneblaka. Kim hya gwesiki, ki zep hwëna zere hon de ang ta gwen wenya in ahanik gubluka, "Bian, asa Emki hen ol gu sonensa tawa tabin- men

kirekam baptis ta gwibin zini Yohanis Swe zëre hon de ang ta gwen wenya tawa ta gwibirkike.”

² Yesus ki zep ding gulzimki, “A kirekam em ëgu sone gwen:

Bian, dikire eno bosena teip nulsuk gwëk.

Diki okamana awe Em hen irik gëlzin.

³ Abe mae hap tembanena mwin-mwankam gol gwizim.

⁴ Ano mae mo karek-karekna ap tap gulsuzim, sap karek-karekna mensa aha zi abe mae hap nol gwizimnin, ëe ama desa eititi ei gwibirin. Hen asa de akasibiridannak bahem nwe enkam asa kara ta gwibin.”

⁵ Ki zep etan Yesus ayang gulzimki, “Hwëna emki ëenlala gwen: Eme ki ahanik wal bose uk mo gol san ngirïn tatem song gwe'anam- zao de abe tan hap, ‘Wal bose, abe hap tol tembanena golbla. ⁶ Ano aha ë nakore wal bosena nër hom ano golak tilin zala, hwëna ano tembanena hom-zëbe hap de desa golblan hapye.’ ⁷ Hwëna wal bose om in maka ep ding gulblu'ara, ‘Bahem asa blostablan. Lilikinnï mesë solhlasindal, hen ëe ama walas naban nisi golëtruwe'an. Eë molyë luwek- ebe hap de tembanesa golblan hapye.’

⁸ “Eë ama emsa gubirida'an: Zini in sap hom anakan dwam gwe'ara, ‘Zen ano dokot. Eë anik mas gweblak,’ hwëna eme saher ing gul sonen srëmkam aberbe ta tine'anam, zen hëndep dekam maka luwe'ara. Em men desae zëbon dwam gwibi'inam, hëndep dekam maka ebe hap golbla'ara. ⁹ Zen in zebë emsa gubirida'an: Em Alapsa aberbe ta tine gwen, dekam sa ep golzimdi. Em teibir tine gwen, dekam esa hëndep

hla kul. Lilikinsä em ga'ga so tine gwen, dekam sa ebe hap lilikinnä talusuk gwizimdi. ¹⁰ Sap zini men zen abe gwe-gwenna, zen gul irinkim. Men zen tei gwibinni, zen hlaunkum. Hen men zen lilikinnä ga'ga so gwenna, zëbe hap talusub-lunkam. ¹¹ Ere mo tane de emsa hogwe hap abe ta'anam, san ha emaka wanyana golbla'ara? ¹² Ayang sik hip de emsa abe ta'anam, san ha emaka dare ëksa golbla'ara? ¹³ Em sap jal-jala, hwëna eno anakare kwasang enlalana hen ki, 'Ëe anik dawem naka ëre mo walas hap golblak.' Hen kirekam- nëre mae mo Bianna ngatan zi mo langnak de Zini: Desa de abe tankam Zen dawem naka gol gwizimnira, hëndep zëre mo Enhosa hen hlë ta sone gwizimnira."

Farisikam de gubirida gwen zini kim Yesussu zi tra mo inik anakan donsublu'akke, "In dowal mo sostonkam syal gwe-gwe'ara."

(Mat. 12:22-30; Mrk. 3:22-27)

¹⁴ Aha yaklakam, Yesus ol ton gwen srëm zi nikon dowalsa zersalsa soneka. Dowala in kim wet soka, zini in dekam zep ola tonka. Zi trana in zen zao lowe he'ak man tangan dengggwanbla'ak. ¹⁵ Hwëna Farisikam de zini ki zep zi trana in mo inik ëton'anzak, "Zëbe hap mes dowal mo kīgina Beelzebul Bak sosonna golblaka, in zep zëno sostonkam aha dowal-dowala zersalsa sone gwibi'ira." ¹⁶ Hen ahakon, men zen Yesussu saher tan hap dwam nëbla'ak, zao hen lowe he'ak. Zen zep abe dak, "Emki ngli nakore owassa ap syal gwibir-zimdin- ëe akakim emsa dam lasik, 'An eiwa Alap zer soneka.' "

¹⁷ Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Aha-ere irik gin nik de hlik-hlik gwe'anam, zën de ëeija'anam, zen molya ëtatete gwe'anam. Nabakam maka zënaka timbwas nu'in. Hen zënaka de gil-gil gwibiridan nakon de aha-ere golak dinik hliwe'anam, zen maka hëndep sekwak gwe'an. ¹⁸ Zep hen kirekam, dowal mo kigi mo irik gin nik de hliwe'anam, etan zënaka de golëeijan hap, zen molya ëholo gwe'anam. Zep Eë dowal mo sasonkam homë dowal-dowala zersa sone gwibi'in- in kirekame asa lonsublu sanye. ¹⁹ Ki ahakore Farisikam de zini zen hwëna nara mo sasonkam nakasik gwibirin?- dekam de dowal-dowalsa golëalsa sonebin hipye. Zep ere mae mo ahakorena in maka emsa anakan nenbirida'an, 'Em ema ëkarek gwer- kirekam de Yesusu tonsublunkamyë.' ²⁰ Hwëna Eë dowala Alap mo sasonkamë zersa sone gwibi'in. Zen dekon zep anakan dam gwesin, 'Alap Zën de irik gilzin hap angkam man sap kon gwisibir hana'ara, hwëna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!'

²¹ “Sap Eë dowal mo kigi mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam- gwetap tangal inen naban, zëbe hap de jal zini na-en molya tin zanam. ²² Zini in dekam maka zënaka anakan enlala gwebla'ara, 'Jana ngi ben-ben hap sa asa airiblala.' Hwëna zëno jal zi mo sason de taman kini'anam, zen maka golak tilbli'an zala, hen maka zëno jana tanena insa alal tabla'ara. Dekam sa jal zini in zëno kire-kirena alal tablala,

hen dekam sa zère korena kip kae gwebla-zimdi. Ëe hen kirekamë jal zi mo kim awe gwë'an, zebë dowal mo kigi mo irik gin nikon zisi alal gul gwe'an. ²³ Hwëna em de Asa zerzaun srëmkam, em ema aban ërdarak gwe'an. Hen em de Asa mas gweblan srëmkam, em ema ano syala tru-tru u'in."

Dowal de etan lwa halzan hap de ol:

(Mat. 12:43-45)

²⁴ Yesus ki zep tawa tabirki, "Dowal de totoresa zi nikon wet sonna, dekam gwana-gwana san sa hakalada gwera- zao de aha zi maenak tin hip. Hwëna aha maenak de tin srëmkam, dekam sa dowala in enlala gwera, 'Ëe asa etan ëre mo gol hli tan san dep lwahal.' ²⁵ Kim de lwa ha'an zaka, gola insa anakan sa hla ta zala, 'O ano ëpba gol gwë gwenna mes tangan gol bina oto tasiki hen ngan tasiki.' ²⁶ Dekam sa dowala in song gwera-aha dowalsa de zère onakon de jal-jal taman kinin tangan naka tuju enkam kwang guluda halzan hap. Deban kim de zini iwe golëbiti gwe'an zaka, zini in mo gwëna dekam tangan sa karek gweblal- nonol gwën nakonye."

Mae hap de ol: An zen hë'ho gwibinnik lowehe gwenan.

²⁷ Yesus kim kirekam gubiridaka, wenyä ki zep mamkam gu anek, "Wenyä men zen emsa jaha gwëk hen momkam taizi gwëk, zen eiwa hë'ho gwibin nika hlauk." ²⁸ Ki zep ding gulbirki, "Sap eiwa, hwëna diki zini men zen Alap mo ola ësane gwe-gwenan hen syal nei gwibirin, zen zen hë'ho gwibinnik lowehe gwenan!"

Mae hap de ol jalse gwen: Sap Yesussu mes owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dak.

(Mat. 12:38-42; 16:4; Mrk. 8:12)

²⁹ Zi trana kim etan ëmas-mas gwe-gwe'anzak, ki zep etan ayang gulzimki, "Angkam de zini em eiwa jal-jal tanganna. Em hwëna owassa de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hibe Asa aberbe la gwenan. Hwëna angkam bëjënë syal gwibir-zimdin. Diki ngein sin de yaklanak asa aha-en syal gwibir-zim: Men kirekam Yunus hon lwakke. ³⁰ In kirekam owasna ë yala Niniwek de zi hip Yunus Bak hon lwakke, orapna dan-ahan de hogwe ungala mwanak gwënkam, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Abon hen kirekam sa owasna lwal- angkam de zini em de hen hlaun hupye. ³¹ Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk, selatan kore teipsinkim de wenyä in, zen sa hen olsa de mas gun hup zaul- men zen orep teipsin zini Salomo Baksa duwebla zakke. Zen dekam sa anakan emsa swrë tabir, 'Ëe ama langa en nakon Salomo mo enlala blala kore olsa de sane gwen hap hatak. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna hataka, em hwëna ema alsalik gweblak.' ³² Hen kirekam, Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk, dekam Niniwek de zi mo angna sa olsa de mas gun hup ëzaul. Zen dekam sa emsa anakan swë dabir, 'Yunus Bak kim ëhalen hap de ola ban abon mae golhataka, ëe dekam ama ëhalek. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ëhalen hap de ola ban golhata zaka, em hwëna ema ëhalen hap baes tak.' "

Enho nik de kawesik gwen srëm hap kim ola gulk sun blaonzimkike:

³³ Yesus Zen kirekam ola gulk sun blaon gwizimki, “Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan- dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Zen diki meja maenak nonne gwenan- dekam de ngatannak zini zi niban golëteinikirin hipye. ³⁴ Nwena zen tim hip de lilikin- enho dikim ngatan gwen hap. Nwe nik de lalak nënna, dekam enhona hen ngatanna. Hwëna nwe nik de hai nënna, enhona hen kawesin tanganna. ³⁵ In zep nwekam dawem enkam em ëkara gwe-gwen. Eno mae mo ngatanna in mana kawesin hip jowenank. ³⁶ Enlala kawesin srëmkam de enho ngatan gwenna, eno gwëhan san dekam ngatan en sa lwa gwer- lampu de zil inen makan.”

Farisikam de zi hip de ol jalse gwen:

(Mat. 23:1-36)

³⁷ Yesus kim aïsïl tonbiridanna golzausuku, Farisi walya ki zep zëno golak de golëtebane tan hap abe taka. Yesus ki zep golëbiti gwekazao de tembane tan hap. ³⁸ Farisi walya in man zë Yesussu tenggwanbla'anka, sap Zen hom tembane gwen hap de nonol tahasa su tazimdin sin ang gwe'anka- men kirekam Yahudi mo auyan-aza mo ëpba olak lwakye.*

³⁹ Hwëna Bian Yesus zep ding gulbluka, “Eiwa, em an Farisikam de zini eno mae mo lowe henna mae makan: San de zi de piring-moksa ë-en nakon ngan tasik gwibinni, hwëna olk san bëjen.

* **11:38** 11:38 Mrk. 7:2-4

Ere mae mo timni hen kirekam. Em sap ema tahan sopna ngan lasik gwibirin, hwëna olk kon eno mae mo enhona mes beya gweka- kire-kire beya gwen hap de hole-hle enlalakam hen jal-jal enlalakam. Em ema desa de hen ngan tasin hip baes ta'an! ⁴⁰ Em an eiwa enlala joblo-top tanganna! Alap mes ki syal gwibirki-tahan nakon dep dena insaye. Hen olk kon dep dena mes syal gwibirki. Desa hen man kara gulzim'ira. ⁴¹ In zen eno mae mo enhonak kire-kire beya gwen hap dena lwa'an, desa eititi eibik. Dekam ere mae mo kire-kirena tahalha wenyaka kim kae eibiridak. Zen dekam sa eno mae mo timni hëndep enho naban Alap mo nwenak ëngan gweher.

⁴² "Farisi zi, kwasang tol! Em ëngalap gwen, sap em karekna mam wenyaka esa oltower. Em sap ema nganak de kire-kire betekna Alap hap de hlikna ol gweblanan, hwëna Alapsa de ensa lwablanna hen zi bose omka de dawemkam golëlowe henna, desa ema eititi ei gwibirin. Zen diki zen- bol-zaun tangan wenyaye. Zen diki nonol desa emaka syal ei gwibirin. Zao etan nganak de kire-kirena insa lun em hen mas gul gweblan.* ⁴³ Farisi zi, kwasang tol! Em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul. Em but srëm gol-golak ngeinnik de komal tum dawemnak de teinikirin hibe ëdwam gwe-gwenan. Hen em ema ëdwam gwe-gwenan-zi de tagal gwen maenak anakan emsa gubirida gwen hap, 'Dawem, bian guru.' ⁴⁴ Em karekna mam naka esa hla kul. Em in men kiye-

* **11:42** 11:42 Im. 27:30

gol taublun srëmkam de zi tok drë nwanunna. Desan de zi song gwenna, dekam bëjen tame gun, 'Èe zi tok tahan sanë zauk ane kinil.' Zep em hen kirekam. Zini man emsa tim di gwibirin, 'Zini an dawemna,' hwëna enhona ase naban."

Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi hip de ol jalse gwen:

(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40; Luk. 20:45-47)

⁴⁵ Dekam zep hwëna Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin zini gubluka, "Bian, insa kirekam Farisikam de wenya jalse gwibiridala, in asae hen lamang tabirida!"

⁴⁶ Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Kwasang tol, em hen Musa mo titi tabin ol tawa ta gwibin zini! Em ëngalap gwen, sap em hen karekna mam naka esa oltower. Eno mae mo tawa tabinni man nwe-mase gwe-gwenan- san de zi de aha zi hip nihin dohon-honsa mam enkam wëwek ta sone gwizimdinni kiye. Sap em ema Musa mo titi tabin olak etan ere mae mo aha titi tabinsi mas-mas ul zahe gwenan, zep tangane hëndep dohon-hon la gwibirin. Ena hwëna home desan ang ta gwenan.

⁴⁷ Em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul. Sap em in zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Eno auyan-azana Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini man damera gwëk. Em hwëna angkam desa de lo tasik gwibin golsae sam-sam la gwibir-zim'in.

⁴⁸ Hwëna em insa kirekam syal ta gwe'an, zen man nwe-mase gwe-gwe'an- san de auyan-aza oban de anakan enlalasa siri tanna kiye, 'Em

sap esa lamera gwer. Ëe asa hwëna lo lasik gwibir.’ ⁴⁹ Zen in zep Alap zëre mo enlala blalkam guku, ‘Ëe asa ëre mo olsa de ayang gul gwen hap de zisi lup gul sone gwizim. Ahakon sa karek da gwibir, hen ahakorena sa damera gwer.’ ⁵⁰⁻⁵¹ Zen in zep sa Alap angkam de zini ebe mae hap karekna sërkam golzimdi- kitak de zëno ol ayang gul gwen zisi de tamera gwen hap de karekna, nonol lonesen nakon hëndep angkam dena. Nonol lonesen nakon kim Kaen Bak Habelsa taka, dekon hëndep eno ayan-azana Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man damera gwek, hëndep aumwa hap Zakaria Baksa Alap mo gol mwanak dak. Zen Alapsa de aïrïblan srëmkam Alap hap de tweran nin ang gulsuk gweblan kals alpnak dak. Ëe ama emsa gubirida'an: Kitak de zi tamera gwen karekna insa Alap mes lam gulku- dekam de otan ere mae hap ngëro gulzimdin hip! *

⁵² “Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini, em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul! Em sap Alap mo nwenak dikim ësam gwesin hip de orana tawana, hwëna em home desan ang ta gwenan. Hen zini men zen sap desan de ang tan hap ëdwam gwe-gwenan, hwëna

* **11:50-51** 11:50-51 Zakariasa men desa Yesus awe gubluka, zen baptis ta gwibin zini Yohanis mo biasa hom enlala gweblaka. Zen hwëna apde bose zem- Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi. Zen diki desa orep Alap mo golak de kals alpnak dak. Yahudi zi mo Ibrani olkam de Alkitabnak, nonol tangan Habelsa aya zik taka (Kej. 4:8), hwëna zëno mae mo aumwa hap de bukunak Zakariasa dak. (2Taw. 24:20-22)

eme zëbe mae hap orana layalsik gwizimnin.” †

⁵³ Hëndep dekon, in kim lwasek, dekam zep Musa mo titi tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban zi tra mo inik Yesussu sêrkam donsuk gwebla'ak. Hen dekam zep u siweblan hap dakensibli tine gwek- ⁵⁴ anakare enlala naban, “Zëno ol-gun mae de karek gwe'ak, dekam esa klak lal.”

12

*Ëk enkam de syal gwe-gwen srëm hap de ol:
(Mat. 10:26,27)*

¹ Dekam zini mes ribu-ribukam Yesussu tagal nëblazak hen ngirîn da'ak, hëndep man zë zënaka nyaubirida gwe'ak. Dekam zep nonol zëre hon de ang ta gwen zi ensa gubiridaka, “Dawem. Ema Farisi zi mo ëk enkam de tawa tabin sin ang tanank. Zëno mae mo karekna in, zen rahi makan mam gwe-gwenan. * ² Mensa zini ber-ber nul gwenan, zen sa lamkam wet sol. Mensa enlalana aning da gwenan, zen sa lamkam tame dal. ³ Em mensa angkam kawesinnik lon gwibi'in, zen hwëna lamkam yaklam sa ësane gwe-gwer. Hen mensa gol

† **11:52** 11:52 Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini maekam Bian osan dep de orana dayalsik gwizimk: Zen auyan-aza zik mo titi tabin ola mamkam aha zi hip wei nul sone gwizimk, hen zëre mae mo enlala nakore naka mas nul gwizimk- men kirekam ayat 46nak Yesus jalse gwibiridakake. * **12:1** 12:1 Ragina

desa man betekkam rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan, hwëna dekam zep mamkam hop gwe-gwenan hen bwap-bwap gwe-gwenan. Rotina rahi srëmkam bëjen hop gwen. Dekam drak-drakna.

mwanak i mwa ennak lon sonebirida gwe'an, zen hwëna lamkam ënak sa ol mam-mamkam donbirisen gwer.”

Mae hap de ol: Alap ensa em aïri gweblan.

(Mat. 10:28-31)

⁴ “Wal bose wal, zi bose omka bahem aïribirida gwen, sap zen auhu-kama tim en naka damera gwenan. Hwëna tan hyanak bëjen emsa etan karek tan. ⁵ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Diki Alap ensa em aïri gweblan. Sap zen zëno dena- tan hyanak de syauk blanak emsa tak ta irin hip denaye. Zep eiwa, zen diki Desa en em aïri gweblan. ⁶ Emki mawana täinim bes-bessa enlala gwibiridan. Desa zini hom tealakam de kap tan hap dwam neibirida gwenan. Sap eiwa kirekam, hwëna Alap bëjen aha-en mae desa hen eititi gwibiridan. ⁷ Hen kirekam, eno mae mo nol alana, Bian Alap mes desa anakan tawa gwibirki, ‘Beyana ki en.’ In zep ere mae mo tim hip dena bahem ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawana täinim bes-bes naban apdenak hom.”

Kristussu de aha zi hon kira tan hap de ol:

(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20; Mrk. 3:29)

⁸ “Ëe ama emsa gubirida'an: Zini men zen aha zi hon zënaka anakan kira ta gwenna, ‘Ëe an Yesussu de ang gwe-gweblanna,’ kire zini Ëe asa hen Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, ‘Zen an hen eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.’ ⁹ Hwëna zi de aha zi hon Asa anakan nazabebela'ak, ‘Ëe Yesussu de ang

gwe-gweblan zisi hom,' ki Ëe asa desa hen aumwa hap de zisi klis gunnuk Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, 'Zini an Asa de ang gwe-gweblan zisi hom.' ¹⁰ Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa de zi lamang ta'anaka, karekna insa Alap maka zëbe hap tap gulsblu'ara. Hwëna zi de Alap mo Enhosa lamang tankam, desa Alap bëjen tangan tap gulsblun.

¹¹ "Emsa sa dahyo gwer- Yahudi mo but srëm golak de mam-mam wenya kip de golëtrei gwizimdin hip, hen auhu-kamanak de teipsin-teipsin wenya kip. Anakan sa emsa nolëtrei gwizim, 'An Yesus hon de ang ta gwen zi.' Kirekam de ebon mae lwankam, dekam bahem anakare hap enlalana ëbeya gwe-gwen, 'Ëe banakarekam asa zë ton hen ding gulzim?' ¹² Sap emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap mo Enho ebe mae hap gol gwizimdi- em de kirekam ëton gwen hap denaye."*

Yesus kim te-ala beya zi enlala joblo-top hap ola gulk sun blaonzimkike:

¹³ Ki zep zi beyana in kon ahanik Yesussu gubluka, "Bian, emki ano ayasa gublun- zen de bian swe mo kire-kire hli tan dansa abe hap hli tablan hap."

¹⁴ Yesus ki zep ding gulbluka, "Asa hom ki nenblak- mam zi mo kim de bian swe uk mo kire-kiresa ep klis gulzimdin hipye." ¹⁵ Ki zep etan tingare zi hip ayang gulzimki, "Dawem. Banakare kire-kiresa de hole gwibinni, zen zen sa

* **12:12** 12:12 Mat. 10:19-20; Mrk. 13:11; Luk. 21:14-15

emsa karek tabir. Sap eno mae mo lowe henna, zen kire-kire beya ennak hom lwa gwenan.”*

¹⁶ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Orep ki zini gwë gweka. Zëno kire-kirena beya tanganna. Zëno kamanak mulkwan maena dawemkam hata gweka. ¹⁷ Ki zep zëre en hap enlala gweka, ‘Ano nga nakore kire-kire kang ta gwen gol-gola an yak-yak naka hom- dekam de ëre mo mulkwan maesa zë kang ta gwen hapye. Ëe banakan asa syal gwibir?’ ¹⁸ Ki zep etan enlala gweka, ‘O angkam mesë dam gulsunun. Ëe asa ëre hon de syal ta gwen wenyaka gubiridal- kire-kire kang ta gwen gol-gola ansa de wet tyasibin hip. Dekam ahasa sa mam-mamkam daublul- zëwe de kang ta gwen hap.’ ¹⁹ Zen dekam asa enlala gwer, ‘Ëe an hë'ho gwibin nika de goltowe gwen zi. Ëe dekam n- en molyë tahalha gwek. Angkam sap asa sëwe henkam gwë gwer. Tembane dërek-dëreksa asa twin gwibir, hen ho dëreksa asa otde gwer, hen ëre mo gwëna asa nga-ngol gwibir.’

²⁰ “Hwëna Alap dekam zep gubluka, ‘Em enlala joblo-topna! Namen mo kam dekam Ëe asa hwëna eno angna zersil. Hwëna dekam eno kire-kirena mensa ere en hap lam taka, aha zi sa bi nëblandal.’ ”

²¹ Ki zep etan Yesus aumwa hap gubiridaka, “In kirekam sa lwa gwer- zini men zen auhukamanak zëre en hap kire-kirena kang da gwenanye, hwëna zen hom hëndep de gwën hap

* **12:15** 12:15 1Tim. 6:9-10

de kire-kire dikim Alap mo nwenak ëbeya gwen hap syal ta gwenan.”*

*Alap en hon de yaïng gwe kini gwen hap de ol:
(Mat. 6:25-34; 6:19-21)*

²² Yesus ki zep hwëna dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenyä in en hap ayang gulzimki, “Zen in zebë emsa gubirida'an: Bahem anakan ëngalap gwe-gwen, ‘Ëe banakan asa gwër? Ëe basa asa twin gwibir? Hen ëe basa asa ala so gwer?’ ²³ Sap eno gwëna zen tembane en nakon hom lwa gwenan, hen timni ala so gwen hap de en nakon hom lwa gwenan. ²⁴ Emki mawana blensa enlala gwibiridan. Zen hom ba maena eiyas nïl gwenan, hen hom dan gwenan. Hen zëno mae mo tembane kang gul gwen gola hom. Hwëna Alap ki zëbe mae hap tembanena gol gwizimnira! Zep em bahem ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawa mo kim hom. ²⁵ Em de ere mo gwën hap ngalap gwenkam, san ha em emaka ere mo gwëna insa engka en mae langa gulsu'ura? Bëjen. ²⁶ Em de enlala nik ëbeya gwe-gwenkam molye ere mo gwëna betek en maekam ayang ul ine gwëk. Ki ba hap de enlalana beyam-bya gwen hap?– ala son hap de kire-kire hap, hen tembane mae hapye. ²⁷ Emki sap sona ok eissi enlala gwibiridan. Zen hom syal ta gwenan, hen pakeanna hom dayal gwibirin. Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Sap teipsin zini Salomo Bak, zen hwëna hom ok eis nwe-awes makare pakeanna akeka– desa de zëre

* **12:21** 12:21 Yak. 4:13-15; Mat. 6:19-21

mo te-ala beyakam teisyan hapye. ²⁸ Em in Biansa de taibliblanna tawa naka hom! Ok eis mo ehultunnu tihis tanganna, sap zen namen de enwe-awes gwenkam, hwëna ka'an de ejek-jak gwen. Zen sap eiwa kirekam, hwëna Alap ki desa kara ta gwibirida. Zep emki Biansa anakan taibli gweblan, 'Zen molya asa ala so gwen hap denakim da tasiki.'

²⁹ "Zep bahem anakan enlalana ebeya gwe-gwen, 'Ee basa asa twin gwibir hen otde gwibir?' Bahem banakare mae hap engalap gwe-gwen.

³⁰ Sap Alapsa de tame tan srëm zini zen kirekam engalap gwe-gwenan. Hwëna nëno mae mo Bianna Zen anakan tawana, 'Ano wasalna kire hap etahalha gwe'an.' ³¹ Hwëna em Alap de nabakam irik gilzin hap denaka em syal gwe-gwibin, ki Zen sa hen ebe mae hap eno tahalha gwibinni gol gwizimdi.

³² "Em in zen dan en Abon ang ta gwe'an, bahem eairin, sap eno mae mo Bianna man emsa sam gwesibirida'ara- em de zëno irik ginnik bitin gwen hapye. ³³ Ere mo bi gwibin kire-kirena te-ala hap em lirak tabin. Te-alana desa tahalha zi hip em kae gwebla-zimdin. Dekam em dakal hap de kire-kiresae lam ta'ara, hen kire-kirena in molya ep ejek-jak gweblak. Ngatan zi mo langnak em lam tan, sap zëwe sowë zi molya kap dak, hen winimni molya dwenblandak. ³⁴ Sap men zëwe eno kire-kirena erlwa gwenna, eno enlalana hen zëwe sa lwa gwera."

*Salok-salokkam de lowehe gwen hap de ol, sap Yesus sa etan lwahal zala:
(Mat. 25:1-13; Mrk. 13:34-36; Mat. 24:43-51)*

³⁵ “Em salok-salokkam em lowehe gwen- Asa de hut tu ane gun hupye. Em zep em pakean alala tan naban hen syauk ngatan naban Asa kara gwe-gweblan. ³⁶ Men kirekam babu gwen zini mam zemka kara nē gweblananke, zen de we-zi daresa de oto son nakon lwahal zannak, em hen kirekam em lowehe gwen. Mam zini in kim de hata'an zaka, lilikinsi sa ga'-ga so zala. Dekam sa hēndep dalusublul. ³⁷ Zen de babu zem insa nama de salok-salokkam de es gweblannak hlauluda zankam, dekam sa tangan sam gwesibiridala. Ee eiwa denakaē emsa gubirida'an: Mam zini in dekam sa babu gwen zi makan zēnaka gwēblala. Dekam sa zēn zēbe mae hap tembane dēreksa syal gwibir-zimdi. Ki sa teinikirin hip gubiridala- zao de golzimdin hip. ³⁸ Zen de ngirīn anen mae hatankam, nama de salok-salokkam de esblannak hlauluda zankam, ki zēre hon de babu gwen zini in hē'ho gwibin tangan naka sa hla nul. ³⁹ Emki sap ēenlala gwen: Gol bi nik de anakan tawa gwe'anam, 'Ano golak sowē zini namen mo kam sa tīl zīla,' zen dekam molya nini ta'anam. Sowē zini in de tīlzīn srēm hap maka sale'ara. ⁴⁰ Zen in zep, em hen kirekam salok-salokkam lowehe gwek, sap em home tame u'in- ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ee de lwa halzan hap denaye.”

⁴¹ Petrus ki zep takensiblika, “Bian, ola insa gulk sun blaonzimdi, san ha abe mae en hap? San ha hen tīngare zi hip?”

⁴² Ki zep ding gulbluka, “Ebe mae hap dena, zen aīsīli a kirekam sa lwal: Teipsin zi nik de

holokam langa san song gwe'anam, zère hon de babu gwe-gwen zini men zen de enlala blalkam gwè'anam hen taïbliblan nik, zen zèbe hap maka syala anakan wei yul sone gublu ha'ara, 'Ano tim bwanak babu gwe-gwen bose omka em irik gil gwe. Zèbe mae hap tembanena hen sowe henkam gol gwizim.' ⁴³ Teipsin zini in de mumuk ennak lwahal zankam, zen de anakan hla ta'an zanam, 'Zen dawemkam ano tim bwanak irik gil gweka,' ki zen sa zèbe hap isrip-sri gwibin nika golblala. ⁴⁴ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Teipsin zini in dekam sa zèno bosena esek gul seblala, hen zère mo kire-kiresa de kitak kara ta gwibin hip sa gublula.

⁴⁵ "Hwëna babu gwen zini in de anakan enlala gwe'anam, 'Ano teipsinni in na-en molya lwahal zaka,' zen sa hwëna ahakore babu gwen bose zemka tangole gwibiri- sap zi, sap we. Hen zi bina in mo te-alakam zè-en sa tembane gwegwera, hen ho mamaksa sa kim otdeblanda gwera, dekam sa hëndep mamak gwera. ⁴⁶ Ki sa hwëna mumuk ennak babu gwe-gwen zi karekna in mo tame gun srëmnak teipsin zini in hata zala. Dekam sa tok hap zip so zala. Hen zèno angna dekam sa tak ta iri- men zèwe Biansa de taïbliblan srëm wenyik mo angna lowehe gwe'anke.

⁴⁷ "Babu gwe-gwen zini men zen mam zik mo dwam gwibin sin anakan tame gunnu, 'An ano syala zen,' hwëna zen de zënaka hohle tan srëmkam hen syal gwibin srëmkam, ki mam zini in de hatankam desa sa mamkam de lek-lek tan hap gubiridala. ⁴⁸ Hwëna babu gwe-gwen zini

men zen mam zik mo dwam gwibinsi tame gun srēmna, desa betekkam de lek-lek tan hap sa gubiridala. Ebe hap de mamkam hli tablankam, zen hen aumwa hap mamkam de goltrēblan hap sa emsa gublula. Ep de beyakam hli tablan dankam, ki hen beyakam de goltrēblan hap sa emsa gublula.”

*Yesus kim anakan tawa tabirkike, “Abon onakon esa enaka gīl-gīl eibirida gwer.”
(Mat. 10:34-36)*

⁴⁹ “Ēe an okamanak de zisi de klis gun hubē hatazak. Ano klis gunnu zen syauk makan sa tīngare zini neisbir. Hen Ēe ama dwam gwe'an, nabakam bae ki syauknu in hīti'inam! ⁵⁰ Hwēna nonol Aen asa karek yawala goltower. Ēe dohon tangan nakaē eis gwibi'in- desa de goltowen hapye. ⁵¹ Bahem anakan Asa kīl tī gwen, ‘Zen an umlaesa de okamanak awe golhatazan hap hata zaka.’ Ēe kire hap homē. Hwēna abe hap de jal hap Asa de tame tan srēm wenya sa emsa gīl-gīl neibirida gwer. ⁵² Zep angkam ebon mae a kirekam sa lwa song gwer: Aha-ere golak de zi aha-ere taha-tapakam lowe he'anam, hwēna Abon onakon esa enaka gīl-gīl eibirida gwer. Anakarekam sa lwa song gwer: Dan-ahan men zen Abon ang ta srēm gwe-gwe'an, zen hwēna dan-dan dena emsa sa gīl-gīl nei gwizim. ⁵³ Ebon mae onakon, abe hap de jal hap walas oban esa enaka gīl-gīl eibirida gwer- sap zikim dena hen wekam dena, hen sap aebo wal maekam dena.”

Mae hap de ol jalse gwen: Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tangansa hom tame dak.

(Mat. 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Yesus ki zep gubiridaka, “Yakla de kaknak sal-sal gwe zanna, dekam ema dam ulsuk gwenan, ‘Sa o dil gwer.’ Hëndep kirekam sa ki lwal. ⁵⁵ Yakla de but-som but-som gwe zanna, dekam ema dam ulsuk gwenan, ‘Sa sasa gwer.’ Hëndep kirekam sa ki lwal. ⁵⁶ O de il ti gwen hap dena hen sasa gwen hap dena, em desa en ema dam ulsuk gwenan. Zep em ba habe ano owas-owas syal gwe-gwibinni dam ulsuk srëm gwe-gwe'an? Em in eiwa enlala joblo-top tanganna.

⁵⁷ “Em ba habe anakan dam ulsuk srëm gwe'an?– ‘Diki angkam ëe amaka kirekam syal eibi'in.’ ⁵⁸ Eme mamkam te-ala beya zi nik bon gwe'anam, hwëna otan de desa ber-ber gun srëmkam, zen hwëna emsa de balk tahan hap maka jana nabare wenyak zergu'ura– zen de teipsin zi sin dep emsa zerhan hap. Diki dawemna, zen de nama emsa teipsin zinik zerhatan srëmnak, emki anakan de zersësek gwen hap akasiblin, ‘Bahem na-en asa zertrëblan. Eë basa asa ep golblal?– dekam de eban sësek ën hapye.’ Kire srëmkam, ki zen sa hëndep teipsin zini in hap emsa zertrëblala. Hen teipsin zini in sa zëre mo jana nabare zi hip emsa zerzimdi–zen de hwëna bwinak emsa tayalsin hip. ⁵⁹ Eë ama emsa gubirida'an: Em bëjen em dekon wet son– bonna insa de tingan ber-ber gun srëmkamye.”

13

Halen hap de ol:

¹ Zao kim nama lowe he'ak, ki zep Yesussu donbla'ak, "Teipsin zini Pilatus man zere mo jana nabare zisi gubiridaka- Galilea kore zisi de tameran hap. Hendeap Alap mo golak zep damerak. Maenak damerak: Zen kim dombana Alap hap blom dabir-bli'akke. Hendeap zeno mae mo kala domba kala in han zep siri nek."

² Yesus ki zep ding gulzimki, "Sap Galilea kore zini in kirekam karek yawala noltowek, em san ema kil libi'in?- 'Zeno mae mo karekna man tangan taman kinik- ahakore Galilea kore zi nikonye. In zep Alap kirekam de karek tabin hip gubiridaka.' ³ Hwena kirekam hom. Ee ama emsa gubirida'an: Em de ehale srëmkam, em hen zeno mae mo kim de juwensa esa hla kul. ⁴ Hen kirekam, in kim delapan-blaskam de zini klibu nabare gola Siloamk kei-king gulku, em san ema desa hen kil libik?- 'Zeno mae mo karekna man tangan taman kinik- tingare ahakore Yerusalemk de lowehe gwen weny konye. In zep Alap kirekam de karek tabin hip gubiridaka.' * ⁵ Hwena kirekam hom. Em de ehale srëmkam, em hen zeno mae mo kim de juwensa esa hla kul."

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike- tenya kwiwe de ten srëm hap dena:

⁶ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Zini zeno anggur ngana ki. Zao hen kwiwena man saltik. Ki zep song gweka- kwiwe dansa de

* **13:4** 13:4 Siloam, zen Yerusalemk de aili ho bose.

taran hap. Hwëna eini aha-en mae hom hlaulku.
 † ⁷ Ki zep nga syal gwe-gweblan zini in sa
 gubluka, 'Ëe mesë tahunna dan-ahan gwék-
 sap de duwe gwibir zinna. Hwëna homë mae ei
 niban hlaulzuk. Em lwin. Waba hap bap zen
 zë zaun. Ahasa neik zë etan ik ik.' ⁸ Hwëna ki
 zep nga syal gwe-gweblan zini in ding gulbluka,
 'Dikire tahunna an ensa zauk. Ëe asa zëno alp
 nakon kamasa tri yul, zao asa te bitriskim yaing
 tabir. ⁹ Dekam wëhë ngein sin de tahunkam
 të'ak. Tën srëmkam dekam neik ulek.' "

*Yesus kim Hari Sabatkam we tahan tikna
 dawem gulkuke:*

¹⁰ Aha Hari Sabatnak kim zauk, dekam zep
 Yesus Yahudi mo aha but srëm golak tawa
 tabirki. ¹¹ Zao wenya ki, dowal mes sang-sangna
 golbirki- tahunna delapan-blas enkam. Dam-
 damkam bëjen zaun. Tahanna mes tiwehek.
¹² Yesus kim hlaulku ki zep takenbirki, "Anyan,
 haen. Ëe ama emsa sang-sangna in kon hil
 gil sone'an." ¹³ Ki zep tahana tehabir aneka,
 hëndep dekam zep dam-dam gwesek, dekam zep
 Alap hap dawemna golbla tine'ak.

¹⁴ Zëwe de but srëm golak de mamna ki zep jal
 gweblaka, sap Zen Hari Sabatkam dawem gulku.
 Ki zep gubiridaka, "Yaklana enam enkam-
 syal tan hap denaye. Zen dekam yaing gwe-gwezak-
 zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hipye.
 Hari Sabatkam bahem."

¹⁵ Bian Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Em
 Alap mo bosena ëk enkame zigwiren gwe'ara!

† **13:6** 13:6 Kwiwena, Lukas man ale gulku tenya "ara" kam.

Em kĭtak Hari Sabatkam sapi zahona kie hĭl lĭ sone gwibirin- weyasa dikim otdebin hipye. Keledai zahona hen kirekame eibirida gwenan. ¹⁶ An hwĕna zahosa hom. An hwĕna Abraham mo auyan-tane sake. Desa mes delapan-blas tahunkam dowal mo kĭgĭna huleka. Ēe sap asa Hari Sabatkam hĭl gĭl soner!”

¹⁷ Yesus insa kirekam ding gulbluka, men zen Zĕnaka jal nĕbla'ak dekam zep tangan ĕsaher gwek. Hwĕna tĭngare ahakore zini man tangan ĕsrip-sri gwek- insa kirekam owas-owasna syal gwe-gwibirkike.

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ĭrik gĭnnĭ, zen rica dan makan, hen ragi makan:

(Mat. 13:31-33; Mrk. 4:30-32)

¹⁸ Yesus a kirekam mo ola gulk sun blaon gwiz-imki, “Ba naban esa apde osol?- dekam de Alap mo ĭrik gĭn hip denaka gulk sun blaonzimdin hipye. Alap mo ĭrik gĭn nĭban ba naban esa enlala eizim?- dekam de srip gulsuzimdin hipye.

¹⁹ Alap mo ĭrik gĭn nĭka de srip gulsuzimdin hip, zen a kirekam moye: Zen rica dan makan. Zen sap betek tanganna, hwĕna zini kim desa nganak ĭk nĭl gwenan, dekon zep ĕsaltĭl gwenan, hĕndep te makan zep ĕmam-mam gwe-gwenan. Mawana zao zep zĕno hli-hlinak gola dauk gweblanan.”

²⁰⁻²¹ Aha gulk sun de ol blaonzimdinni hen anakan, “Alap mo ĭrik gĭnnĭ, zen ragi makan. Wenya man tepungna aha-ere sak naka mang-mang guk. Zao zep ragisa betekkam mas guk.

Ragina in sap betek tanganna, hwëna dekam zep rotina in dawemkam hop gwek.”

Lilikin klakat hap de ol:

(Mat. 7:13-14,21-23)

²² Yesus kim Yerusalem san song gwe'anka, Zen man ë-ë san tawa tabir song gweka. ²³ Kim zë tawa tabi'inka, ahanik zep takensiblika, “Bian, san ha zini dan en sa ëngaya gwer?”

Yesus ki zep ding gulbluka, ²⁴ “Emki lilikin klakat san de bitï gwen hap ëalp gwen, sap zen zen- ëngaya gwen hap de ora naye. Yak zini zen desan dep denaka hom. Ëe ama emsa gubirida'an: Zini beya nik sa sap Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yala iwe dep ora yakna in san ëalp gwe-gwer. Hwëna desan molya zëwe dep bitï gwek. ²⁵ Ang tan wenya kim de sowe he'ak, Gol Bina in dekam sa lilikinni sohlasik iri. Ë en nakon esa tol ëzaul. Sap esa ga'ga oso gwer- anakare ola ban, ‘Gol Bina, abe mae hap tol Emki lilikinni ansa talusuzimdin.’ Hwëna Zen sa emsa gubiridala, ‘Ëe homë emsa tame tabi'in. Em in enda kore zisi mes yap?’

²⁶ “Hwëna em esa ding ulblir, ‘Hwëna ëe mesë eban értembane gwe-gwek hen em mes em-am ano mae mo ënak tawa ta gwibirki.’

²⁷ “Hwëna Gol Bina in sa etan ding gulzimdi, ‘Ëe homë emsa tawa gwibirida'an- em enda kone yaing gwezal. Em sek gwen. Em in zene karekna ol gwenan.’

²⁸ “Em kime anakan hla kulida'ak- Abraham, Isak, Yakob, hen tingare Alap mo olsa de ayang gul gwen zini, ‘Zen Alap mo irik ginnik lowe

he'an, hwëna asa mes ë san yal nulin,'- em dekam esa yusyustin nïban gona tal, hen ëkna dekam esa ngalap hap ngalk-ngalk la gwibir. ²⁹ Sap dekam zini yakla hata sezan nakon sa yaing gwer- hen nikin anen nakon, hen eiha-lip eiha-lip nakon, Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalak de apdekam eisrip-sri gwen hap. ³⁰ Hwëna emki ëenlala gwe-gwen: Men zen angkam bose srëm wenya ëgwë'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin loweher. Hwëna men zen angkam bose naban lowehe gwe'an, zen hwëna lamkam zen sa lure san ëgwër."

*Yesus kim Yerusalemsa kwasang gweblakake:
(Mat. 23:37-39)*

³¹ In kim lwa se'ak, ki zep Farisikam de zini Yesusu nenblazak, "An kon song gwe. Herodes man emsa tan hap dwam gwebla'ara."

³² Yesus ki zep ding gulzimki, "Em sek gwen. Anakan wanya jal-jala insa enblak, 'Zen man guku, "Ëe nama dowalsa golëalsa sone gwe'an, hen zi sang-sangsa dawem ta gwibi'in. Hwëna molya holo gwëk, ki asa ëre mo syala ansa tap gul soner." ' ³³ Sap Ëe molyë awe holo gwëk. Sap hom dakasti'in Asa de aha ënak tankamye, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini zen Yerusalemk en damera gwenan."

³⁴ Yesus hen anakan guku, "Yerusalemk de zi, em mese Alap mo ol ayang gul gwen zini beyakam lamera gwëk, hen Alap mo lup gul sonen zini kasokame i libirida gwëk- hëndep tok hap. Ëe ama sap emsa kwasang gwibirida

gwek, zebë sap emsa Ëre osan dep de tagal gulsun hup akabirida gwek- san de we ayang de tane-ne zemka sî alakam obon gun makan de gweibiridan hap. Hwëna em ema baes ta gwek. ³⁵ Yerusalemk de zi, zen in zep Alap angkam emsa da tasibi'ira. Ëe ama emsa gubirida'an: Em molye na-en Asa tame lak. Hwëna kime Asa hut lu ane gu'uk, zen dekam en esa sap Asa tame lal. Dekam sap anakare ola ban esa Asa hut lu ane gul, 'Hë'ho! An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara. Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.' "

14

Yesus kim sërkam de tese-tese gwen zini dawem takake:

¹ Aha Hari Sabatnak kim zauk, ki zep Farisi walya teipsin tolik Yesussu gubluka- zëno golak de golëtembane tan hap. Hwëna zen mes ahakore Farisi zi niban hen Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban ola ziaha-en gulku- zao de dawemkam Yesussu anakan karatda tan hap, "Zen wëhë nëno mae mo Hari Sabat hap denaka gulmun'unka?" ² Zen in zep sërkam de tese-tese nabare zini hen nenblak- zen de hen ang gwen hap. Hëndep zen Yesus mo dang gwën nakon zep nikin'inka. ³ Yesus ki zep hwëna kitak takensibiridaka, "Em banakane Musa mo titi tabin ola dam ulsu'un? Hari Sabatkam san ha zi sang-sangsa sap de dawem tabinkim? San ha bëjen?" ⁴ Hwëna man nasalsiblik. Ki zep hwëna tese-tese nabare zini insa irik tasiki, hëndep ki

zep zë dawem taka. Zao zep gubluka, “Sap esa angkam song gwera.”

⁵ Ki zep hwëna gubiridaka, “Eno walas ahaksa sapi zaho de Hari Sabatkam aïli honak dum gwe he'anam, em san ha molye dekam ër ane'anam?”

⁶ Zini in sap man Yesus mo ola insa husus neibi'ik, hwëna hom dam nulsuk- kirekam de ding gulblun hapye.

Bosesa de betek gun hup de ol:

⁷ Nama kim tembane yala iwe lowe he'ak, Yesus ki zep hlauludaka, ahakon bose betek nik ngein nikore komal tum dawemsa teinikirinkim alt dasibik. Ki zep zëbe mae hap ola gulk sun blaonzimki, ⁸ “Zi de we-zi daresa de oto sonnak de tembane yawala kon emsa ang gwen hap gublunkam, em bahem na-en ngeinnik de komal tum dawemna al sosun. San ha zen mes yap hen aha zisi, ebon onakon de bose nik teipsiblin naka, ang gwen hap gublula? ⁹ Ki hwëna zen de hatankam, gol bina in sa emsa gublula, ‘Em aes gwesiblin.’ Hwëna em dekam saher tola ban esa lun tangan nikiri. ¹⁰ Diki em de hatankam, nonol lure tangannak em nikirin. Zen diki gol bi nik sa emsa gublula, ‘Haen, ano wal bose, ngeinni an kon em hen nikirin.’ Dekam eno bosena sa dawem gwer- tïngare zi mo nwenakye.* ¹¹ Sap tïngare zini men zen mam gwen hap ëdwam gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut de tangannak sa kang gul sera.”

* **14:10** 14:10 Ams. 25:6-7

¹² Ki zep gol bina insa gubluka, “Em de tembane yawalsa syal gwe-gwibinni, bahem dekon zi dawem ensa gubirida gwen- men kiye, wal bose wal om, iye om, oso wal om, hen sowe tane wal om, ahaksa gol golek denak de te-ala beya zisi. Ki zen sa emsa nërhwë-hwë gwer. Dekam mensae golzim'inka, kiresa sa hwëna ebe hap nol gweblal. ¹³ Diki em de tembane yawalsa syal gwe-gwibinni, zen tahalha zisi em kon gubirida gwen- sap zi tim karek, sap zi lek, hen zi nwe dîmîn maesa. ¹⁴ Kirekam Alap sa ebe hap hë'ho gwibin nika golblala. Sap kirekam de zini bëjen emsa zerhwë-hwë gwen. Alap hwëna sa ebe hap dawemsa golblala- yaklana in dekam zi dawem-dawemna tîn nîkon luk ta'akye.”

Gulk sun de ol blaoranna an, Alap mo irik gin kon gwisibir hanannak de tembane yawalak de yaing gwen hap dena:

(Mat. 22:1-10)

¹⁵ Yesus kim tonsuku, dekam zep ahanik gu aneka, “Alap mo irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalak men zen ang ta'ak, zen hë'ho gwibin tangan naka sa hla nul!”

¹⁶ Yesus ki zep zëno ola insa de ding gulblun hap gulk sun ola blaonzimki, “Zini ki tembanesa yawal tangankam syal gwibirki, hen zini beya tangankam hamal hap gubirida guku- tembane tanna iwe de ang tan hapye. ¹⁷ Tembanena insa kim taiblin nîlsik, ki zep babu zemka ahanaka gubluka, ‘Em anakan taken naseran, “Haen. Tembanena angkam mes dë danan!” ’

18 “Hwëna men desa sap hamal hap gubiri-daka, zen kitak man hwëna babu zem in sa anakan nen gwebla'ak, 'Ëe molyë hatak.' Ahana man gubluka, 'Ëe mesë ngasa zer. Ëe zebë karatda tan hap song gwe'an. Anakan gublu, “Bap zen asa jakal gweblan.” ’

19 “Ahana hen man gubluka, 'Ëe nër homë sapisa dare taha-tap enkam kap guk. Ëe zebë song gwe'an- anakan de akasibiridan hap, “Wëhë apdekam syal ta'ak?” Anakan gublu, “Zen molya hataka. Man gulu, Bap zen asa jakal gweblan.” ’

20 “Ahana hen man gubluka, 'Ëe nër homë wenya gok, zep ëe molyë hatak.’

21 “Babu zem in ki zep zë-en lwa halka, ki zep tonbla zaka- men kirekam ding nul gwebla'ake. Gol bina in dekam man tangan jal gwibiridaka. Ki zep gubluka, 'Em hëndep nabakam etan song gwen- ë yala awe de ora-ora san. Dekam kwang guluda halza- sap te-ala srëm zi, sap zi karek, zi lek, hen nwe dîmîn mae naka.’ Ki zep kwang guludahal zaka.

22 “Kim lwa halka, ki zep gublu zaka, 'Mesë kire naka kwang guluda halanzal, hwëna komal tum jam en hom.’

23 “Ki zep etan gubluka, 'Em etan song gwen- sap eik sin de ora bete-tek mae san. Desan ang tan hap wan-wan tabir song gwe- hëndep ano golak awe de ëbeya gwezak. 24 Ëe ama emsa gublu'an: Mensa sap nongka hamal hap gubiridak, zen molya lun etan yaïng gwezak- tembanena ansa de akasiblîndan mae hapye.’ ”

Anakare hap de ol: “Ëe wëhë Yesussu de ang gweblan hap dakasti’in?”

²⁵ In kim sap zini beya tangan nik Yesus hon ang ta'ak, ki zep lero gwibiridan naban gubiridaka, ²⁶ “Zini men zen an-bi zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, kirekam de zini zen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, men zen we zemka, walas zemka, ahaksa aya-wal oso-wal zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, zen hen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, zi de Abon onakon zëre mo gwënsa dawemkam ensa lwabinni, zen hen bap zen Asa ang gweblan.* ²⁷ Hen zi de zënaka anakan sosok tan srëmna, ‘Asa sap sa Yesus mo kim te-lidak sonnâk makan dain,’ zen bap zen hen Asa ang gweblan.*

²⁸ “Ebon mae onakon ahanik de klibu nabare gol syal gweblan hap enlala gwe'anam, zen nongka maka nikin'ira- zëre mo te-alasa de äitblin hap, mae hap, ‘Wëhë sowe he'anaka?-gola ansa dikim so ta sonen hapye.’ ²⁹ Sap sowehen srëmkam, ki hwëna ei-te en naka de eiyas tannak sa te-alana topse gwera. Dekam tingan men zen gol ik sosunnu insa hla da'ak anakan sa swrë dal, ³⁰ ‘Zen man tim gulku, “Ëe asa tap ta soner,” hwëna hom tol!’

³¹ “Hen kirekam, teipsin zi de zëno jana nabare zi sepulu ribu enkam lowe heblanna, hwëna zen de sane gwe'anaka, ‘Aha teipsinni zëno jana

* **14:26** 14:26 Mat. 10:37-38

* **14:27** 14:27 Mat. 16:24; Mrk.

8:34; Luk. 9:23

nabare zini dua-pulu ribu enkam man emsa de hatabin hip sek gwe'anzal,' zen maka enlala gwe'ara, 'Ano an wëhë sowe he'ak?– deban mae de eijan hapye.' ³² Anakan de enlala gwe'anka, 'Ano molya sowehek,' dekam ahanaka maka zer sone'ara– zen de nama ëgolek de gwezan srëmnak, anakare ola ban, 'Ëe basa asa ebe hap golblal– dekam de nen ëeijan srëm hapye?'

³³ "Zen in zep, em hen kirekam. Em de ere mo gwënsa kitak tapbla gun srëmkam, em molye Abon osan ang gweka.

³⁴⁻³⁵ "Em an zene Abon onak ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hina zen sap tembanesa de dërek gun hup dawemna. Hwëna blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Dërekna in de hom gwenkam, dekam zini bëjen ba mae hap dwam gwibin. Dekam zalta dep de kama san hiri gun en hap dena.* Zen in zep, em dwan i nibanke! Emki ësal gwen."

15

Gulk sun de ol blaoranna an, domba zaho de jek-jak gwen hap dena:

(Mat. 18:12-14)

¹ Dekam karek gol gwen zini hen-henkam yaing gwe-gwezak– Yesussu de hen sane ta gwen hap. Zen ahakon Roma mo irik ginnik dep de te-ala alal tanda gwen zi. ² Hwëna Farisikam de zi niban Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban man anakan ëtonsuk gwe'ak, "Wëo, zini

* **14:34-35** 14:34-35 Mat. 5:13; Mrk. 9:50

an ba hap enlala karek-karek zi niban golësiri gwe-gwe'ara? Hëndep man golëtembane ta gwe'ara!"

³ Dekam zep Yesus ola gulk sun blaonzimki,
⁴ "Zi de ebon mae onakon zëno domba zahö 100 enkam lowe he'anam, hwëna ahanik de jek-jak gwebla'anam, zen banakan maka gwë'ara? Zen maka 99kam dena insa so tranak hli yuluda'ara, ki maka jek-jak gwen zini insa tëbla'ara. Hla tan srëmkam molya tëblanna baes gwe'anam. ⁵ Kim de hla ta'anam, dekam isrip-sri naban maka ngäirinak ziren ha'an zala. ⁶ Golak, wal bose wal zemka maka tagal gu'ura, hen gol golek de bose zemka- anakare ola ban, 'Nen ëisrip-sri gwen! Ano domba zahona men zen jek-jak gwera, mesë etan hla tanan!' ⁷ Hen kirekam, ngatan zi mo langnak isrip-srina mam tanganna- aha-ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halenkamye. Hwëna men zen 99kam de zini ëenlala gwenna, 'Ëe homë halen hap dwam gwe'an. Abon hom-karek naye,' kirekam de zi hip ngatan zi mo langnak isrip-srina betek tanganna."

Gulk sun de ol blaoranna an, te-ala de jek-jak gwen hap dena:

⁸ "Hen kirekam- we de zëno te-ala dare taha-tap enkam lwabi'inam. Hwëna aha ala nik de jek-jak gwe'anam, zen dekam banakan maka gwë'an? Zen maka pelitasa tum gu'un, ki maka gola insa teibiri seran hap jilk gilsï'in- hëndep de hlau'unam. ⁹ In kim hlaunnu, dekam maka we wal bose zemka tagal gulu sen'an- hen gol golek de bose zemka, anakare ola ban, 'Nen apdekam

ëisrip-sri gwen. Ëe mesë ëre mo te-ala jek-jak gwenna hlaulun.'

¹⁰ "Zen kirekam hen Alap zëre mo dam taha nakore zi niban golëisrip-sri gwe-gwenda- aha-ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halen naye."

Gulk sun de ol blaoranna an, walas de jek-jak gwen hap dena:

¹¹ Yesus ki zep etan ayang gulzimki, "Zini ki, zëno zi walasna dan-dan. ¹² Oso zik zep bi zemka gubluka, 'Bian, eno kire-kirena mensa em de tünkim ëe de hli lan hap dena, abe hap de hlikna angkam ap kap tabla- em de tïn srëmnak.' Dekam zep walas dare zem in hap hli tazimki.

¹³ "Hom holo gwe'ak, oso zem in ki zep zëre hap de hlikna insa te-ala hap lirak tabirki. Te-alana deban zep aha zi mo lang san zerhas gwesiki. Zao zep twensiblika- totore kirekam karek-kareknak. ¹⁴ Kim te-alana insa tap tasiki, ki zep hwëna usak yala langna iwe hatak. Dekam zep tangan tahalha gwe'anka. ¹⁵ Ki zep syal hap hakal gweka, hëndep ahanik zep zëwe de zi gubluka, 'Ano gwe zahosa neik nganak taizi gwibir.' ¹⁶ Hwëna man tangan usakna sabak gwe'anka, sap tembane maena hom nol gweblak. Ki zep zë hole gwibi'inka- zaho hap de tembanena insa de twinbin hip.

¹⁷ "Ki zep enlala dawemna hatablaka, 'O ano bian hon de babu gwen zini, zëno tembanena dawemkam. Ëe hwëna aweë usak hap ti'in!

¹⁸ Ëe anik bian osan dep lwahak. Hatankam asa gublul, "Bian, ëe mesë karek gwek- Alap

mo nwenak hen eno nwenakye. ¹⁹ Ëe angkam dawem naka hom- eno tanekam de gublun hapye. Asa em gwëblan- men kiye, ebon de babu gwen zini.” ’

²⁰ “Dekam zep bi zem osan dep lwa halka. Golak hom golek de gwe'anka, bi zem ki zep langa ennak hla ta guku. Zao zep dawemkam kwasang gweblaka, ki zep hluweblaka. Zao zep babang taka.

²¹ “Tane zem in ki zep gubluka, ‘Bian, ëe mesë karek gwek- Alap mo nwenak hen eno nwenakye. Ëe angkam dawem naka hom- eno tanekam de gublun hapye.’

²² “Hwëna bi zem in ki zep zëre hon de babu gwen zini takenbiridaka, ‘Emki nabakam ëre mo pakean sam-samsa ala soblan, hen tahanak cincinsi ala lablak, hen sepatusa ala osoblak.

²³ Sapi lam tanna insa em tan. Namen tembane yawalsa esa syal eibir, hen esa isrip-sri ëblal!

²⁴ Sap walasna an mes tïn makan gwëka, hwëna angkam mes ngaya gwera. Zen mes jek-jak gweka, hwëna namene hla lanan.’ Ki zep hëndep tembane yawala syal neibik.

²⁵ “In kim zë kirekam lwa'ak, aya zem dekam nganak gwë'anka. Kim golak golek de gwe'an zaka, dekon zep tërya sane gwe'an zaka. Dekam zep enlala gwëka, ‘Ba hap sya'an?’ ²⁶ Ki zep bi zebon de babu gwen zisi ahanaka takensïblïka, ‘In ba hap ki lwa'an?’

²⁷ “Ki zep ding gulbluka, ‘Oso om mes hatala. Bia om man asa gubiridala- sapi lam tansa de tan

hap. Sap zen mes etan tane zemka dawemkam zertowera.'

²⁸ "Aya zem in dekam sêrkam jal gwe'anka, hëndep golak de tilzin hap man baes gweka. Dekam zep bi zem te sobla zaka, ki zep tilzin hap wan-wan taka. ²⁹ Hwëna zen jala ban ding gulbluka, 'Ëe mesë tahunna beya gwëk- ebon de syal gwe tine gwenna, hen homë mae ebon onakon drak gwe inehak. Hwëna em home ba maena abe hap golblaka. Sap kambing maena home tol abe hap zerblaka- ëre mo wal bose walya ban dikim tembane yawalsa zisyal gwibin mae hapye. ³⁰ Hwëna eno walas karekna in zen eno kire-kirena swi golak tap tasiki, zen kim hata zala, em hwëna sapi lam tansae tablanda!'

³¹ "Bi zem in ki zep ding gulbluka, 'Emsa awe dwan-am apdenak zergwë gwenan, hen ano kire-kirena kitak ebe hap denakake. ³² Hwëna diki namen de yaklana an, zen tembane yawalsa de syal gwibin hip dena. Sap eno osona tin makan gwëka, hwëna zen mes ngaya gwerä. Zen mes jek-jak gwëka, hwëna namen tole ërtowera.' "

16

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike- te-ala beya zi mo irgwa taha nakore zi enlala ahak-ahak hap dena:

¹ Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, "Zini ki, zëno te-alana beya tanganna. Zëno irgwa taha nakore zini hen ki. Zen zen zëno kire-kirena kara ta gwibir-blika. Hwëna te-ala beya zini insa man aha zi anakan

nenblak, 'Eno irgwa taha nakore zini in man eno te-alana twen gwebla'ara.' ² Dekam zep kwang taka, zao zep gubluka, 'Zini man eno karekna asa don gweblanan. Em mensa ano kire-kirena kara ta gwe'ara, bukuna men zao aïtbinkim ale gul gwenda, desa em ap golblan. Em molye etan kara ta gweka. Em esa syala in kon wet sola.'

³ "Kim nama bon aït gwibin bukuna insa golbla srëm gwe'anka, ki zep enlala gweka, 'Ëe an banakan asa gwër? Ëe asa ëre mo syal dawemna an kon wet sol. Hwëna ëe sosen naka hom- dekam de kamasa lwi gwen hapye. Hen wagam hap de hakalassen gwenna, zen saherak asa kim ënaka drëne gwer. ⁴ O ëe mesë dam gulsun! Ëe asa aha te-ala beya zi niban golëdokot gwer. Ëe de wet sonkam, zen sa asa zëre mae mo gola kon kwang da gwer.'

⁵ "Dekam zep irgwa taha nakore zi ahak- ahakna in sowëkam kwang guluda gweka- zini men zen te-ala beya zini in hon ëbon gwekke. Nonol zen hata zaka, ki zep desa takensïblika, 'Em banaka'ene bon gweka- ano mam mo kire-kirena kim kap takaye?'

⁶ "Ki zep ding gulbluka, 'Tembane taïblin gïn hïp de minyak dremna dua-pulu enkam.'

"Dekam zep irgwa taha nakore zini in gubluka, 'Dokot, emki nabakam ere mo bon alena ansa wet gulsun. Anakan hwëna ale gul, "Sepulu enkamë lop tak."'

⁷ "Ki zep etan aha zini hata zaka, desa ki zep takensïblika, 'Em banaka'ene bon gweka- ano mam mo gandumnu kim lop takaye?'

“Ki zep ding gulbluka, ‘Gandum sakna 1.000 enkam.’

“Ki zep hwëna ding gulbluka, ‘An dë- kire hap de suratna, men zao ere mo bosena ale gulkuye. Dokot, 800 enkam wet gulsuk.’ Hwëna mam zem in hom anakan tame gulku, ‘Zen abon de bonna totoresa wet gulsuk gwe'ara.’

⁸ “Aumwa hap kim te-ala beya zini in tame gulku, ‘O zen man etan asa sërkam ahak-ahak taka,’ dekam zep guku, ‘Eiwa, zen nwe hleng gwen tanganna.’”

Ki zep Yesus ayang gulzimki, “Men zen auhukama ennak dep de enlala naban lowehe gwenan, zen hwëna dawemkam ngein sin dep anakan ëkalang gwe-gwe'an, ‘Ëe kirekam asa golëdokot gwer- te-ala beya zi nibanye.’ Men zen ngatan zi mo lang nakore ngatan naban lowehe gwenan, zen hom kirekam ëtewesik gwenan. ⁹ Zep Ëe ama emsa gubirida'an: Auhukamanak de te-alakam diki Alap han em zerdokot gwen. Eno auhukamanak de te-alana insa kime tinkim hli ta'anaka, Alap Zen Zen sa emsa kwang tala- hëndep de gwën hap de gola kon.

¹⁰ “Teipsin zi de babu zikhip banakare beteksa bohë gulblunna- zen de jek-jak gun srëmkam, ki hen yawal kire-kirena maka zëbe hap bohë gulblu'ara. Dekam mes taibliblaka, ‘Zen airis.’ Hwëna zen de banakare betek maesa jek-jak gu'unam, ki yawal kire-kirena maka hen jek-jak gu'ura. ¹¹ Zep emsa de auhukamanak de kire-kire hap taibliblan srëmkam, ki hen molya Alap wakuwe emsa taibliblaka- dakal hap de ëlwa

gwen kire-kire hapye. ¹² Hen bohë gulblun kire-kire hap de emsa taïbliBlan srëmkam, ki hen Alap molya wakuwe ebe hap lop tablaka- dakal hap de ëlwa gwen kire-kire naye, mensa sap menkam ebe hap hamal gulblukaye.”

¹³ Ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Zini bëjen dare teipsin zisi dawemkam babu gwizimdin. Zen hwëna aha-en naka sa dawemkam kwasang gwe-gweblala hen blikip gwesik gweblala. Aha zini insa molya. Zep em hen kirekam: Em bëjen em syala dan son- Alap mo syala ban, te-ala beya gwen hap de syala banye.”

¹⁴ Farisikam de zini in kim Yesussu kirekam sane da'ak, dekam zep swrë da'ak, sap zen te-alasa ensa nola gweblak. ¹⁵ Yesus ki zep gubiridaka, “Em in zene ere mae mo bosena teip ulsuk gwenan- aha zi dikim emsa kil tïbin hip, ‘An eiwa Alap mo nwenak dawem-dawemna.’ Hwëna Alap tawana eno mae mo enhona. Men desa auhu-kama zini teip nulsuk gwenan, zen Alap mo nwenak san de blë nabare kire-kirena kiye.”

Musa mo titi tabin ol san de ang ta gwen hap de ol:

¹⁶ Yesus hen dekam anakan tawa tabirki, “Musa mo titi tabin ola, hen hamal hap de ola mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nul gwek, desan en de ang ta gwen hap dena, zen mes Yohanis hon zausuk. Hwëna angkam Eë an desaë Ere hon de ang ta gwen wenya ban zigol halada gwe'an, zen Alap Zën de irik gin hip de ol dawem saye. Zep Eë ama emsa gubirida'an:

Zen desan em kĭtak ang tan. ¹⁷ Nglĭ naban kama naban zen maka jek-jak nĕ'an, hwĕna Musa mo tĭtĭ tabin ola, sap aha-ere huruf mae, molya jek-jak gwĕk. ¹⁸ Zi de wesya baes gwĭbinni, hwĕna ahanaka de etan gonkam, zen kahalo. Hen kirekam, zi de gonna zi mo we baes gwĭbinsi, zen hen kahalo.”*

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, te-ala beya zi niban tahalha zini Lazarus nikip dena:

¹⁹ Yesus anakarekam ola gulk sun blaonzimki, “Orep ki zini, zĕno kire-kirena beya tanganna. Zĕno pakeanna sĕrkam de dawem-dawem tanganna, hen mwin-mwankam tembane dĕrek-dĕreksa twin gwĭbirki. ²⁰ Zĕwe hen ki zini, bosena Lazarus. Zen tahalha tanganna, hen kwatyal-kwatyala man timni sul soneblak. Desa man te-ala beya zini in mo te so kĭnĭ gwennak dĕra guk gwezak- ²¹ tembane lausa de dekon twenblanda gwen hap, in zen te-ala beya zini in mo meja nakon altĭl gwĕkke. Hen lwana man yaĭng gwe-gwezak- dekam de zĕno kwatyal süssu kwlem gul gwĕblan hap. ²² Tahalha zini in ki zep tol tĭlkĭ, dekam zep Alap mo dam taha nakore zini neir inehak- Abraham Bak mo dang gwĕn nakon de hĕ'ho gwĭbinnik drĕnen hap.

“Hwĕna dekam zep te-ala beya zini in hen tĭlkĭ, ki zep nĕr dwanuk. ²³ Zen hwĕna syauk bla sal-salak karekkam de sang-sangsa golgwĕ onka. Dekon zep Abrahamsa langa ennak kara ta se'anka. Lazarus zĕno alp nakon nĭkin'inka. ²⁴ Ki zep hĕrhe seblaka, ‘Auyan Abraham, asa

* **16:18** 16:18 Mat. 5:32; 1Kor. 7:10-11

kwasang gwebla. Lazarussu gulblu- zen deka honak taha bolsa os taka, dekam de ano mahalsa blëble tazan hap. Sap ëe an syauk bla sal-sal kareknakë gwë'an.'

25 "Hwëna Abraham man ding gulbluka, 'Ano walas, emki enlala gwen: Em kime auhukamanak gwëka, em dawem ensae goltowe gweka. Hwëna Lazarus an karek ensa goltowe gweka. Zep zen mes angkam awe sam gwesilï, hwëna em sang-sang nabane kareknak gwë gwe'ara. 26 Zen toton molya hata zaka, sap ngirinnik dwrakna mam tanganna. An kon bëjen in san dep ati gwe inezan, hen in kon bëjen an san dep ta gwe sezan.'

27 "Te-ala beya zini in ki zep gulbluka, 'Auyan Abraham, ki emki Lazarussu ano bian mo gol san dep zer sonen. 28 Ano oso walya zao aha-ere taha-tapkam lowe he'an- zen deka zëbe mae hap ol zim-zimsi golzimki. Zen mana hen sang-sang kareksa awe ëre mo kim hla nul inzak.'

29 "Hwëna Abraham ki zep ding gulbluka, 'Zëbon mae onak ki- Musa mo ol ale gunnu, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alena. Zen dikire desan ang tak.'

30 "Hwëna ki zep ding gulbluka, 'Auyan Abraham, kirekam hom sowe he'an. Diki zi zen tin nikon ngaya gwen- zen de zëbon mae hatan hap. Dekam maka ëhale'an- zëre mae mo karek-karek nakonye.'

31 "Hwëna ki zep ding gulbluka, 'Zen de Musa mo olsa hen Alap mo ol ayang gul gwen hap de zi mo olsa i-san i-san gwe-gwibin srëmkam, zen

hen molya ëtaiblik- zi de tin nikon ngaya gwen maekamye.' ”

17

*Karek san dep de zertoran srëm hap de ol:
(Mat. 18:6,7; Mrk. 9:42)*

¹ Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Okamanak awe de lowe henkam, banakare jal-jal hen hole-hle enlalana sa hata gwerä. Hwëna zi de Asa de taibliblan walassa karek san dep zertoranna, zen dikim Asa hli tan hap, kire zini zen ngalap gwe-gwen. Sap Alap sa desa sërkam karek tala. ² Zen maka sam gwesiki- wal bose zemka de zertoran srëmnak de tinni, karekkam de tinsi de goltowen maekam. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan naban de hi tateknak hiri tan maekam, ki molya wal bose zemka zertonnanam, hen Alap molya kire hap karek ta'anam. Eiwa, bap zen Asa de taibliblan walassa karek san dep zertoran- sap walas betek! ³ Zen in zep, bahem kirekam ëgwë gwen.”

*Zi bose uk mo kareksa de eititi gwe-gwibir-blin hap de ol:
(Mat. 18:15-22)*

“Zi bose uk de ep kareksa golblanna, emki jalse gweblan. Zen de halenkam, zëno karekna insa emki eititi gwibir-blin. ⁴ Zen de emsa aha-ere yaklanak beyana tuju enkam karek ta gwenna, hwëna zen de etan emsa tuju enkam gu gwebla zanna, ‘Bahem enlala gwibin. Angkam

mesë halenan,' em hen dekam em hëndep eititi gwibir-blin. Bahem etan enlalanak lam gun.”*

Alapsa de mamkam taïbliëlan hap de ol:

⁵ Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya abe dak, “Asa Em mas gwibiridan- ëe akakim sërkam Alapsa laïbliëlak.”

⁶ Ki zep ding gulzimki, “Eno mae mo Biansa de taïbliëlan de betek mae nik lwa'anam, sap rica dan betek makare nik, dekam eme tenya jowenna ansa gubi'inam, ‘Hinak em zaunun,’ dekam hëndep maka zë zau'unnal.”

Nen de babu gwen zi mo kim enlala betekkam lowehen hap de ol:

⁷ An ahana Yesus mo tawa tabin: “Ebon de babu gwen zi gwë'anam, zen ebe hap maka ngasa deng tya gweba'ara, hen domba zahosa maka kara ta gwibir-bli'ara. Zen de syala kon lwahal zankam, em molye gublu'anam, ‘Haen, em nongka tembane gwe.’ ⁸ Zen emaka gublu'ara, ‘Abe hap tembanesa nongka hamal gulblu, ki pakean dawemna ala so- dekam de tembanesa ap dëre ta gubluzan hapye. Ena lun kon neik tembane gwe.’ ⁹ Sap esa gublu srëm gwera, ‘Em asa sam tanda,’ sap zen ere hon de babu gwe-gwen zi. ¹⁰ Em hen kirekam. Em de Alap mo ere hap de syalsa sul sonenkam, dekam emki enaka enlala betekkam gublun, ‘Ba hap de ano syala kon abe hap dawemsa golblan hap? Sap ëe an Zëbon de babu gwen zi sike.’ ”

* **17:4** 17:4 Mat. 18:21-35

Yesus kim dare taha-tapakam de sop sang-sang karek nabare zi sang-sangna dawem tabirkike:

¹¹ Yesus kim Yerusalem san dep golësek gwe'anka, kim langna Galilea hen Samaria mo lang hlik sonnak yaing gwek, ¹² ki zep ë beteknak golëyaing gwe'anka. Zao zep zini dare taha-tap enkam golëtowe'anka- sop sang-sang karek de hlauludan naka. Zen langa nakon étaken gwe'ak,* ¹³ “Bian Yesus, asa kwasang gwibirida.”

¹⁴ Kim hlauludaka, ki zep gubiridaka, “Em Alap mo golak de syal ta gwen zi sin dep sek gwen- zëbe mae hap de enaka golëtreizimdin hip.” Kim kire hap sek gwe'ak, dekam zep kitak ëdawem gwek.*

¹⁵ Aha-enna kim zënaka tame taka, “O hare ëe mes-am dawem gwenan,” zen dekam zep etan Yesus osan dep lwahal zaka. Ol mamkam zep Alap hap dawemna golbla song gwe'an zaka. ¹⁶ Yesus onak kim hata zaka, zëno nwenak zep ik gwehe zaka, dekon zep dawemna golblaka. Zini in sap Yahudi walsya hom. Zen Samaria wal.

¹⁷ Yesus dekam zep guku, “San ha dare taha-tapakam homë dawem tabir? An hwëna aha-ere tolik lwa halan zala. ¹⁸ Aha lang nakore zi en lwahal zala- Alap hap de dawemsa golblan hapye.” ¹⁹ Yesus ki zep zini insa gubluka, “Em

* **17:12** 17:12 Im. 13:45-46 * **17:14** 17:14 Yesus kirekam zini insa gubiridaka, sap Musa mo olak man lwak, “Sop sang-sang karek mo hla tan zi de dawem gwenna, zen diki Alap mo golak de syal tan zi nik de zënaka zertrën, hen Alap hap de zen otweransa teisyablan.” (Im. 14:1-32)

luwen. Sap esa song gwera. Em ema Asa taiblublala, zebe dawem gwenda.”

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de lwa halzan hap de ol:

(Mat. 24:23-28,37-41)

²⁰ Aha yaklakam, ki zep Farisikam de gubirida gwen zini Yesusu dakensiblik, “Alap bawalkam sa Israel nesa irik ginkim kon gwesibir hanala?”

Ki zep ding gulzimki, “Zeno emsa de irik ginni, em molye nwekam hla kuk.* ²¹ Em molye anakan esane gwe-gwek, ‘Zen zewe irik gi’ira,’ ahaksa, ‘Zen awe irik gi’ira.’ Sap zeno irik ginni, zen angkam ki eno mae mo ngirinnik lwa’an.”

²² Ki zep hwena zere hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Em esa ngein sin anakan dwam ei gwibir, ‘Diki namen de ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan lwa ha’an zanam bap.’ Hwena em molye na-en Asa hla lak. ²³ Zini sa emsa boton da gwibir, ‘Zen hale san gwë’ara,’ ahaksa, ‘Zen ana san gwë’ara.’ Hwena bahem zebon mae osan ang ta gwen- Asa de waba hap hakalblan hapye. ²⁴ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ee kimè hata’ak, dekam ano tim nikon sa ngatanna wet so gwer- men kiye, ngli de mamkam ang tasik kini gwenna. Desa kitak man hla nulse gwenan. Zen kirekam sa hen lwal- Ee de hatankamye. Molye Asa hla la srèm gwek. ²⁵ Hwena nongka angkam de zini sa Asa baes nèblal, hèndep ki asa sèrkam de karek yawala goltower.

* **17:20** 17:20 Yoh. 3:3; 18:36

26 “Yaklana men dekam ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe hata'ak, zen orep men kirekam lwak, Nuh Bak kim golëlowehe gwekake, zen kirekam sa etan lwal.* 27 Sap zen dekam tembanekam man ëmen-man gwenda gwek, hen we-zi daresa zënaka oto da gwibik. Zen kire enkam ki totoresa mumukkum lowe henda gwek, hëndep ki zep yaklana in dekam Nuh Bak bul yawala iwe we wal walas zeban golësesek gwe seka. Zen ki zep hwëna ho namwa yala insa auna nohlo gubik. Zen zep kitak timbwas tabik.

28 “Lot kim gwëka hen kirekam ëgwë gwek: Zen dekam tembanekam hen ëmen-man gwegwek, banakare maesa lirak da gwibik, ngasa deng dya gwek, hen golsa daublunda gwek.

29 Hwëna ki zep yaklanak hatak, Lot dekam Sodom kon heya gweka, dekam zep auna ëhlok-Alap kim sërkam de syauk sal-sala insa hiri gulzim ineka. Hëndep tingan tangan zep ëtimbwas gwek.* 30 Zen kirekam sa hen auna ëhlol- yaklana men dekamë Ënaka zertrë'akye.

31 “Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bitï gwehan. Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol san dep lwan dahan. 32 Emki enlala gwibin: Lot mo wenya zen banakan gwëk?! *

33 “Sap zini men zen zëre mo auhu-kamanak de gwënsa anakan golaïrï'anka, ‘Ëe babë

* 17:26 17:26 Kej. 6:5-8 * 17:29 17:29 Kej. 18:20-19:26

* 17:32 17:32 Kej. 19:26

Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,' ki zëno gwëna in sa jek-jak gweblal. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zëre mo gwëna sosok gu'unka, hëndep zao mae de tin hïp, zen zen sa hëndep denaban ngaya gwer.* ³⁴ Emki ëenlala gwen: Ano hata zannak, dekam a kirekam sa lwal: Zi de dan-dan aha-ere tumnak la'anaka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola sa hli dal. ³⁵⁻³⁶ Hen we dare de lënsa ale'ak, desa hen aha-en naka sa nul inehal. Aha tola sa hli nul." †

³⁷ Ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyä in dakensïblik, "Bian, kirekam de zisi de klis gun hup dena in, endawe sa ki lwal?"

Ki zep ding gulzimki, "Men kirekam zini nen gwibirin, 'Men zao tweran tokna lwanna, mawana hi agohena zao sa ëwale gwe-gwezal.' Zep hen kirekam, em de owas-owasna insa hlaunnu, dekam esa dam ulsuk gwer, 'Aumwa hap de yaklanak angkam man tangan golek de gwe'an.' "

18

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, nen dikim enlala nik de ëtopse gwen srëmkam Alapsa abe ta gwen hap dena:

* **17:33** 17:33 Mat. 10:39; 16:25; Mrk. 8:35; Luk. 9:24; Yoh. 12:25 † **17:35-36** 17:35-36 Ayat 36na awe, Lukas hom ale gulku. Zen aha zi lun mas gulku- Matius mo ale nakore naka. (Mat. 24:40) Matius man zëwe ale gulku: "Dekam zi dare de nganak syal ë'anaka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola zëwe sa hli dal." (Mat. 25:1-13; 1Tes. 4:17; Why. 14:17-20)

¹ Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki- nen de enlala nik ëtopse gwen srëmkam Alapsa abe ta gwen hap: ² “Orep ë yalak zini ki, teipsinnî. Zen hom Alapsa aïri gweblaka, hen aha zisi hom blikip gwesibirida gweka. ³ Zao hen we nala ki. Zen mwin-mwan enkam teipsin zini insa anakan abe ta gwezak, ‘Asa tol mas gwibir. Zini man asa karek gul gwe'ara.’

⁴ “Teipsin zini in sap hom mas gwibin hip dwam gweka. Hwëna etan-etankam hata gwëk. Ki zep hëndep enlala gweka, ‘Ëe sap homë Alapsa aïri gweblanan, hen aha zisi homë blikip gwesibirida gwenan, ⁵ hwëna wenya an man tangan asa blostabla tine gwe'an, hëndep asa tangan blalen gwer. Diki anik mas gwibik- zini insa de gublunkam, “Bahem kirekam karek gul gwen”, abon de hata gwensa dekakim zausuk.’ ”

⁶ Ki zep Bian srip gulsuzimki, “Mese ki ësane gwenan- insa ki teipsin zi karekna in enlala gwëkaye. ⁷ San ha Alap maka teipsin zi karek mo kim salsibirida'ara?- zëre mo hlil irin walasna men zen kam denaban yaklam denaban nen sonebla tine gwenanye. San ha Zen maka esek gul gwe'ara?- dekam de mas gwibiridan hapye. Zen kirekam bëjen. ⁸ Ëe ama emsa gubirida'an: Zen dekam nabakam mas gwibirida gwenda. Hwëna sap kirekam, Ëe ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwahal zankam, Ëe anakare enlala naban asa hatazal, ‘Asa de taïbliplan wenya san ha nama tol? San ha hom tangan?’ ”

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, zi dare de

Alapsa abe lan hap dena:

⁹ Aha yaklakam Yesus ki zep gulk sun de ol blaorankam tonbiridaka- zi de anakan zënaka boltere ta gwibin srëm hap denaka, “Ëe ama sërkam Alap mo nwenak dakastï'in.” Sap zen kire nakon zënaka anakan husus neibirida gwenan, “Zen aban apdenak hom.” Zen in zep gulk sun ola anakan blaonzimki, ¹⁰ “Farisi walya man Alap mo gol san song gweka- dekon de Alapsa gu soneblan hap. Hwëna zao kim gwë'anka, Roma mo irik gïnnik dep de pajak te-ala alal tanda gwen zini dekam zep hen kire hap hata zaka. ¹¹ Farisi walya in dekam zep zëbon onakon langa gwesik hankam zau'unka, hen zëre en mo bosesa de mam gun hup denaka Alapsa anakan gu sonebla'anka, 'Alap, ëe ep dawemsa golbla'an, sap ëe aha zi niban apdenak hom, hen zi karekna wakin mo kim hom. Ëe te-ala hole gwibinni tawa naka hom, ahak-ahakna tawa naka hom, hen kahalo gwenna- men kirekam ahakore zini kitak ëgwë gwenanye. ¹² Ëe minggu-jamkam dare yaklakamë tembanena lwa gweblanan- Emsa dikim gu sonebla tine gwen hap. Hen ëe de dare taha-tapakam ba maesa gul irinni, ëe homë Emsa te tya sone gwenan. Ahana ama ebe hap gol gweblanan.’*

¹³ “Hwëna Roma mo irik gïnnik dep de te-ala alal tanda gwen hap de zini in langa nakon zau'unka. Dekon zep nglï san de kara gwesen srëmkam huwe henkam nwe go-ho naban gu

* **18:12** 18:12 Mat. 23:23-28

sonebla'anka, 'Are Alap, asa tol kwasang gwebla. Sap ëe an karek gulin hana gwen zi.' " *"

¹⁴ Yesus ki zep etan gubiridaka, "Ëe ama emsa gubirida'an: Kim ola halka, te-ala alal tanda gwen zini in, zen zen en Alap mo nwenak sam gwesiki. Farisi walya in hom. Sap tingare zini men zen mam gwen hap ëalp gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut denak sa kang gul sera."

*Yesus kim walas tane-ne hap dawemna golz-
imkike:*

(Mat. 19:13-15; Mrk. 10:13-16)

¹⁵ Aha yaklakam ki zep zini walas tane-nena hen wal baizili Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak- Zen de tahasa tehabirida ine gwen hap. Hwëna dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in kim hla nulidak, zen zep hwëna anakan jalse neibirida gwe'ak, "Bahem walasna an san kap gulhal gwezan. Bahem Gurusa blostablan." ¹⁶ Yesus hwëna ki zep walas tane-nena insa haen gwibiridaka, ki zep zë gubiridaka, "Dikire walasna Abon nolëyaing gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenya, zen zen Alap mo irik ginni bi neibi'in. ¹⁷ Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men nara walas betek mo kim Alapsa anakan daiblibla'ak, 'Zen eiwa ano teipsinni,' zen zen Alap mo irik ginnik biti gwe'an. Men zen de

* **18:13** 18:13 Yahudi zini zen Alapsa ngli san de kara gwesen naban abe da gwek- taha teisya inen naban. Hwëna te-ala alal tanda gwen zini in saher hap kirekam gwë srëm gweka.

kirekam daiblibla srëm gwe'ak, zen molya Alap mo irik ginnik bitï gwek.”

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hata zakake:

(Mat. 19:16-30; Mrk. 10:17-31)

¹⁸ Aha yaklakam, ki zep Yahudi kore teipsin tola Yesus hon hata zaka, zao zep gublu zaka, “Bian Guru, em aïris. Ëe basa asa syal gwibir?-ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye.”

¹⁹ Ki zep ding gulbluka, “Diki aïris aha-en tangan, Alap Zë-en. Zep em Asa banakane enlala gwebla'ara? ²⁰ Em dwan mes-eme sap Musa mo titi tabin ola tawa gwibirki- men zen anakan lwakye:

‘Bahem kahalo gwen.

Zisi bahem tan.

Bahem sowë gwen.

Zisi bahem boton hap klak tan.’

Hen,

‘Ane-biasa em blikip gwesik gwizimdin.’ ”*

²¹ Ki zep ding gulbluka, “Kitak insae aïtbirida, ëe betek nakonë ki hëndep desan ang gwek, hëndep angkam nama.”

²² Kirekam kim salblaka ki zep ding gulbluka, “Hwëna aha-en tangan lwa kinï'an- em de desan ang gwen hap denaye: Em song gwen, ere mo kire-kirena kitak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa beyakam lam

* **18:20** 18:20 Kel. 20:12-16; Ul. 5:16-20

ta'ara. Ena dekam etan hataza- Asa dikim ang gweblan hapye.”

²³ Zini in kim kirekam Yesussu salblaka, dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka, sap zëno kire-kirena beya tanganna. ²⁴ Yesus hwëna man zë karatda taka, depan guku, “Eiwa, dam-dam naka hom- te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hapye. ²⁵ Te-ala beya zi de Alap mo irik ginnik hatan hap dena, zen men kiye- unta yawal de jaron hul betek san tinni. Kire otweran yawala toton bëjen tin.”

²⁶ Men zen Yesussu kirekam sane da'ak, man dengwanblak, dekam zep dakensiblik, “Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwëna endan nik sa ëngaya gwer? Toton nara molya.”

²⁷ Ki zep hwëna ding gulzimki, “Eiwa, auhukama zini zëre mae mo sasonkam bëjen zënaka ngaya tabin. Hwëna Alap de zi hip syal gwibirzimdin srëm hap dena, aha-en mae hom tanganke.”

²⁸ Hwëna Petrus ki zep ding gubluka, “Ki hwëna abe mae hap dena bankarekam sa lwal? Sap ëe mesë ëre mae mo tingare bi gwibinni Emsa de ang gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ëe basa asa lamkam ulin?”

²⁹ Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen de Alap mo irik gin hip de syal hap hli nulida gwe'ak- we wal walas zem, aya-wal oso-wal zem, an-bi zem, hen gol zem- ³⁰ zëbe mae hap Alap sa mamkam kap gul gwizimdi. Men kiresa hli yuludanna, desa sa angkam okamanak sabakkam kap ta gwizimdi. Hwëna Zën kim de kitak irik ginkim

kon gwesibir hana'anika, Zen dekam sa hen zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap dena golzimdi."

Yesus kim etan anakan gubiridakake, "Asa sa dal."

(Mat. 20:17-19; Mrk. 10:32-34)

³¹ Yesus ki zep dua-blaskam de ang ta gwen wenyä insa tagal gulsuku, ki zep zë gubiridaka, "Emki ësane gwen. Nen an angkam Yerusalem san debe yaïng gwe se'an. Zëwe kitak men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nul gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap dena, zen kire enkam sa ki hëndep lwal.

³² Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa hwëna Asa lamang tan naban swrë da gwer, hen oltepkam sa Asa hol-hol da gwer, ³³ hen zen sa Asa dangole gwer. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki asa etan tïn nïkon ngaya gwer."

³⁴ Hwëna dua-blaskam de zini in, hom mae engka en mae tame nuk. Banakan mes yap zë gweibiridaka, zep anakan hom dam nulsuk, "An kire hap ki gulu."

Yesus kim zi nwe dïmïnnï dawem takake:

(Mat. 20:29-34; Mrk. 10:46-52)

³⁵ Yesus kim Yerikok golëyaïng gwe se'an zaka, zi nwe dïmïnnï ora alpnaik nikin'inka. Zen te-ala hap kon aberbe ta sone gwibirki. ³⁶ Zen kim Yesus maesa sasak-sasakna sane ta gubi'inka, ki zep tame gulku, "O an zi beyam-bya am taman gwe'an." Dekam zep takensik soneka, "Em ba hap?"

³⁷ Ki zep nenblak, “In Yesus taman'ara-Nazaret walya men.”

³⁸ Dekam zep taken sone gwebla'anka, “Yesus, Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang gwebla!” †

³⁹ Men zen teingiri da'ak ki zep jalse nēblak, “Balkkam!” Hwēna zen dekam mam enkam etan taken sone gwebla'anka, “Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang gwebla!”

⁴⁰ Yesus dekam zep zausuku, ki zep waulblu halzan hap gubiridaka. Kim nērhatatak, zao zep takensīblika, ⁴¹ “Em basae dwam gwibi'ira?- Eē de desa ebe hap syal gwibir-blin hapye.”

Ki zep ding gulbluka, “Bian, eē ama nwesa de kara gwen hap dwam gwe'an.”

⁴² Yesus ki zep gubluka, “Ki em kara gwen. Em mese asa taīblihlala, zebe dawem gwenda.”

⁴³ Dekam zep ki hēndep kara gweka, dekam zep Yesussu ang gwe sebla halka- Alap hap de dawemsa gol gweblan naban. Zi trana in kim owasna insa hla nuk, dekam zep kitak Alap mo bosena teip nulsublu'ak.

19

Zakeus Bak kim halekake:

¹ Yesus kim nama Yerusalem san dep golēsek gwe'anka, ki zep Yerikosa golētaman gwe'anka.

² Hwēna Roma mo irik ginnik dep te-ala alal tanda gwen nik mo nola zēwe gwē gweka,

† **18:38** 18:38 Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, desa “Daud mo Auyan-tane”kam nen gweblak, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini kirekam nen gubirida gwek, “Zen teipsin zini Daud mo ausu nakon sa saltīi.”

bosena Zakeus. Zëno kire-kirena beya tanganna.
³ Zen man tangan Yesusu de hla tan hap dwam gwe'anka, hwëna zini beya tanganna. Zep zen ba kon dep?- hla tan naye. Sap zini in tihis tanganna. ⁴ Ngein sin zep tenya aranak de sewen hap hles tyaka- dekon de tamarannak hla ta sonen hap.

⁵ Yesus kim te ausuna iwe hata zaka, ki zep gulk sun kara gwe seka, zao zep gu seblaka, "Zakeus Bak, em nabakam ati gwezan, sap Alap mo abe hap de dwam gwibir-blinna, Ëe namen aha golak molya tak. Ëe eno golak asa tal."

⁶ Zakeus ki zep nabal-bakam ati gwe zaka, ki zep hëndep Yesusu zëre mo gol san dep isrip-sri naban ngeirblina halka.

⁷ Tingare zini kim kirekam Yesusu hla dak, dekam zep jakal nëbla'ak. Man eguk, "Wëo, zen ba hap zi karek mo golak de tan hap gunda?!"

⁸ Golak kim lowe he'ak, Zakeus ki zep luweka, ki zep Yesusu gubluka, "Bian, ëe ama angkam hale'an. Ano kire-kirena 50 persenkam ëe asa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Hen men zëno mae mo pajaksaë aen dikim aha hlik naka twenblan hap mamkam de ing gun hup gubirida gwek, ëe asa hwëna angkam etan mamkam kap tazim: 100 ribukam de ahap tan zi hip, ëe asa hwëna 400 ribukam golblal. 10 ribukam de ahap tan zi hip, 40 ribukam asa golblal."*

⁹ Ki zep hwëna zëno ola insa ding gulku, "Namen de yaklana awe, zini an hëndep we wal walas zeban, Alap mes गया तबिन हिप

* **19:8** 19:8 Kel. 22:1; Bil. 5:6-7

denaka golhatazimnira, sap zen hen Abraham Bak mo auyan-tane wal. ¹⁰ Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kire zisi de hakalbiridan habë hatazak- men zen ora dawem nakon ësyal hekke, desa dikim ngaya tabin hip.”

Yesus kim Zënaka de baes gweblan hap de ola gulk sun blaonzimkike, hen aumwa hap de zisi klis gunnuk de zëre mae mo syal ei nika goltrëblan hap dena:

(Mat. 25:14-30)

¹¹ Yesus kim nama kirekam tonbirida'anaka, Zen gulk sun de ol blaonzimdinkim ayang gulzim'inka. Sap dekam Zen mes Yerusalemk golëgolek de gwe'anaka, hen dekam zini man kil dī gwe'ak, “Yerusalemk kim golëyaing gwe'anaka, Zen dekam sa nësa Alap mo bosekam irik gili, hen nen dekam esa Roma mo irik gin nikon wet so gwer.” ¹² Ki zep gubiridaka, “Orep zini ki, bose teipsiblinna. Ki zep hwëna teipsin tangan zi nik aha lang nakon gu soneblaka- zao de bose naka etan esek gul seblan hap, lwahal zankam de zen langna iwe irik gilzin hap. ¹³ Hwëna kim teipsin tol zini in song gwe srëm gwe'anaka, zen zëre hon de babu gwen zisi dare taha-tapkam kwang guludaka. Zao zep te-alana kae gweblazimki- seratus-juta seratus-jutakam. Zao zep gubiridaka, ‘Te-alana an ano tim bwanak em dekam kire-kirena lirak la gwibik.’

¹⁴ “Hwëna zao de zini ahakon man tangan husus nëblak- zen de teipsin hipye. Zep zëna kim song gweka, dekam zep zisi kap nul sonekzen de teipsin tangan zini insa anakan gublun

hap, 'Zini in ëe homë ki dwam ëbla'an- zen de asa teipsibiridan hapye.'

15 "Hwëna zen hom zëno mae mo ol san ang gweka. Zen hwëna desa teipsin taka. Ki zep hëndep zëre mo lang san dep lwahal zaka. Hëndep dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zini insa tagal gulsuku- dekam de zë anakan tawa gwibiridan hap, 'Zëno mae mo te-alakam de eini angkam banaka'en?'

16 "Nonol zen hata zaka, ki zep gubluka, 'Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes satu meliarak hataka. An zen- te-alana inye.'

17 "Ki zep gubluka, 'Aïris! Em abon de babu gwen zini dawem tanganna! Em mese betekkam de zerblan naka dawemkam irik taka, zebë angkam mam naka ep we yul sonebla'an. Zep angkam em sepulukam de ësa esa irik gili.'

18 "Zao zen hata zaka ki zep gubluka, 'Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes lima-ratus jutanak zaulu.'

19 "Desa hen ki zep gubluka, 'Em ëna lima enkam esa irik gili.'

20 "Ahana zen hata zaka, zen hen ki zep gublu zaka, 'Bian, eno te-alana men, a. Eë ama kaen haknak de tahalen naka ep aning tablak. 21 Eë ama emsa aïri gweblak, sap em in jal-jal enkame irik gil gwenda. Sap em ere en mo eiyas gin nikore ei nika home tan gwenda, hwëna hen ebon de syal ta gwen wenyik mo irse gwen nakore nakae mamkam ere hap gulin gwenda.'

22 "Ki zep ding gulbluka, 'Em abon de babu gwen zini karek tanganna! Em eiwakam asa

anakan tame taka: Ëe jal-jalkamë irik gïl gwenan, hen ëre en mo eiyas gïn nïkore ei nika homë tan gwenan, hwëna aha mo irse gwen nakore ei nikaë gulin gwenan. In zep ere mo ol toranna in kon asa emsa karek tal. ²³ Zep em ba habe ano te-alana insa te-ala lam ta gwen golak drëne srëm gweka? Ki zao maka etan lwahal zannak betek maekam ap mas nulblik.'

²⁴ "Zini men zen zë lowe he'ak desa zep gubiridaka, 'Te-alana insa em al tablan. Satu meliarkam men zen ap zertrëblala, zëbe hap hwëna mas lablak.'

²⁵ "Hwëna zini man zë denggwanbla'ak, ki zep nenblak, 'Asya, Bian, zëno mes-am satu meliar gweka!'

²⁶ "Ki zep ding gulzimki, 'Zini men zen ano kap tablanna kim syal-syal gwenna, zëbe hap etan asa kap ta gweblal. Hwëna men zen ano kap tablan naka asang gweblanna, men zen betek en maekam nama lwabla'anka, desa asa etan al tablal. ²⁷ Hwëna men zen ëe de teipsin hip baes tak, desa lahyo halzak- ëre mo nwenak de tameran hap.' "

Yesussu kim teipsin zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:

(Mat. 21:1-9; Mrk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

²⁸ In kim kirekam tonsuku, dekon kim Yerusalemk golëyaing gwe se'anka, Yesus Zëna ngeinnik gwëka. ²⁹ Zaitun tra nabare kwatap teknak de ë darena Betania hen Betfagek kim golëyaing gwe'anka, dekon zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka dan-dan guzimki, ³⁰ "Em ëna

wakin san song ën. Kime apta'an haka, zao esa hëndep keledai tanena da tablan naka hla lalazi mo zersong gwen srëm naka. Desa hil li-in halza. ³¹ Zi de emsa takensizimdinkim, 'Em ba habe hil li'ara?'- a kirekam ding ulzim, 'Bian dwam gwebla'ara.' "

³² Zi darena in ki zep song ëka. Men kire enkam tan-tan soka, kire enkam zep ki hëndep lwak. ³³ Kim hil li in'inka, keledai bina ki zep dakensizimk, "Em ba habe hil li'ara?"

³⁴ Ki zep ding ulzimki, "Bian dwam gwebla'ara."

³⁵ Hëndep ki zep ërlwa halka. Kim ërhataka, ki zep keledai tahan dannak zëre mae mo tahan bajuna kang dasek, zao zep hwëna Yesussu zëwe de sewesen hap mas nëblak. ³⁶ Kim zersong gwe'anka, zi trana in dekam zep ngein sin zëre mae mo tahan bajuna ora san dëre dahak- desan de keledaina in zersong gwen hap. *

³⁷ Yerusalemk kim ëgolek de gwe'ak- orana men dekon zaitun tra nabare kwatap tek nakon hut gwehe zaka, zi trana men zen ang nëblan da'ak dekon zep ol mamkam Alapsa isrip-sri nëbla song gwe'ak- mae hap, mensa owasowasna zëre mae mo nwekam hla nul gwekke.

³⁸ Man ëtaken song gwe'ak,

"Hë'ho!

An Bian mo bosekam nësa dikim tatetekam irik gin hip hata se'ara.

* **19:36** 19:36 Orep de zini kirekam ëgwë gwek- teipsin zisi de hut tu ine gunkumye. Orep teipsin zi de kudakam song gwe zanna, zëno enlalana, eijan hap. Keledaikam de song gwe zanna, zen umlae naban de hatazan hap.

Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan. An Zëbon onakon esa Alap han ërumlae gwer! Hë'ho! Nen kitak teipsin tangan Zini Alapsa boltere tan!”

³⁹ Hwëna Farisikam de zini zi trana iwe man zë hen ëdurum gwehek. Zen ki zep Yesussu nenblak, “Bian, emki sap ere hon de ang ta gwen wenyä insa gubiridan- dekakim balk tasik!”

⁴⁰ Ki zep ding gulzimki, “Ëe ama emsa gubirida'an: Zen de ëbalk tasi'ik, dekam hwëna kaso beyam-byana an zen sa hwëna kirekam ëtaken gwer.”

Yesus kim Yerusalemsa nwe go-ho gweblakake:

⁴¹ Yesus kim Yerusalemsa golek kon hla takin zika, dekam zep anakare ola ban nwe go-ho gwebla'anka, ⁴² “Kwasang tol, Yerusalem. Namen bae ki anakan tame u'in, 'Alap han de zersësek gwen hap de orana an desan.' Hwëna Alap mes ebe mae hap orana insa aning tazimki.* ⁴³ Zen in zep, sap em Yerusalemk de zini home Asa dam lasi'in, yaklanak sa hatal- men dekam de ebe mae hap de jal zini emsa dot nulsu'ukye. Em dekam toton ba san molye heya-hya gwëk. Zen sa kamasa bwang nul- eno ënak de kol sonna ansa dikim tatak gwesik kinin hapye. Desan sa emsa bitï neibiridazal. ⁴⁴ Zen sa hëndep emsa kitak damerasil, hen eno mae mo gola sa lu da gwer. We wal walasna zen sa kei-king nul, hëndep gol te ik gin maena molya ëlwak. Sap em home tame uk- Alap in kim sap emsa de ngaya tabin hip hata zakaye.”

* **19:42** 19:42 Luk. 13:34-35

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tēm nakon golëalsa sonekake:

(Mat. 21:12-17; Mrk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

⁴⁵ Yesus ki zep Alap mo golak til zika. Dekon zep, men zen zë Alap hap de golblan kire-kirena lirak da gwibik, desa golëalsa soneka. ⁴⁶ Zao zep gubiridaka, “Alap mo olak man lwak,

‘Ano gola zen Ënaka dekon gu sone gweblan hap dena.’

Em an hwëna

‘sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.’ **

⁴⁷ Hwëna Zën zep zë yakla jamkam tawa ta gwibi'inka. Hwëna Alap mo golak de syal tan wenyik mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola, zen dekam man Yesussu dikim tan hap orasa dëbla'ak. ⁴⁸ Hwëna hom dam dasi'ik, sap tïngare ahakore zini man Yesus mo tawa tabinni sërkam dwam neibi'ik.

20

Yesussu kim anakan dakensiblikke, “Emsa an nara tri ta se'ara?”

(Mat. 21:23-27; Mrk. 11:27-33)

¹ Aha yaklakam kim Yesus Alap mo golak tawa tabi'inka, dekam zep hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola ban yaïng gwezak. ² Zao zep dakensiblik, “Emsa an nara gubluka, hen nara emsa tri tase gwe'ara?– dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye.”

* **19:46** 19:46 Yes. 56:7; Yer. 7:11

3-4 Ki zep ding gulzimki, “Ki Ēe asa hen nonol emsa takensibiridal: Baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap tri ta seka? San ha zen zère en mo sasonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ēe asa hen emsa gubiridal, ‘Asa Zen tri ta se'ara, zebë kirekam syal gwe-gwe'an.’ ”

5 Dekam zep zë-en anakan donbi'ik, “Bëjen nen anakan ding gulblun, ‘Alap tri ta seka,’ ki hwëna zen sa nësa gubiridala, ‘Ki em ba habe desa laïbli'ak srëm gwek?’ 6 Hwëna anakane ding ulbli'ak, ‘Yohanis zen zère en mo sasonkam syal gweka,’ ki hwëna zi trana an sa kasokam nësa niri'biridal, sap zen Yohanissi mes-am anakan daïbli'ak, ‘Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.’ ”

7 Anakan zep hëndep ding nulblik, “Ēe homë dam ulsu'un, ‘Yohanissi zen tri tase gweka.’ ”

8 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Zep Ēe hen molyë emsa gubiridak, ‘Ēe an zëno syalsaë gol gwe'an, hen Zen Asa tri tase gwe'ara.’ ”

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike- Zënaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:

(Mat. 21:33-46; Mrk. 12:1-12)

9 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Zini ki, zëno anggur ngana yawala. Zen hwëna ngana insa te-alakam bohë ta guzim halka. Zëna dekam zep aha lang san holokam de zë gwën hap song gweka. 10 Angguru in kim tëka, dekam zep zère hon de babu gwen zisi zer soneka- zen de anggur dan te-ala hliksa zère hap zerbla halzan hap. Hwëna zini in zen ngana insa bohë dak,

zen hwëna man karekkam dangolek, deban zep nenblak, 'Wake, ki en lwahal!'^{*} ¹¹ Etan ki zep ahanaka zer soneka. Hwëna desa man nonol lamang dak, zao zep dangolek, ki zep etan ba maesa de golblan srëmkam nër sonek. ¹² Dekam etan ahanaka zep zer soneka. Desa hen man dangolek, hëndep man dësek, ki zep hëndep ngana in kon hiri dak.

¹³ "Dekam zep nga bina in enlala gweka, 'Ëe banakan asa etan syal gwibir? Anik ki ëre mo dang tïninak de walasna ansa zer sonek. Desa wëhë yap blikip neisibli'ak.'

¹⁴ "Hwëna kim nga bohë tan zini in hla da guk, ki zep zënaka nenbiridak, 'Wakin angkam zëre mo walas tangan hata'ara. Bi zik de tïnkim, an zen sa hwëna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nën bi ëblak!' ¹⁵ Ki zep hëndep ngana in kon hiri dak, zao zep tol hëndep dak.

"Zep nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa kirekam neibirida gwek, zep zen banakan sa gweibirida zala? ¹⁶ Zen sa tamera zala. Ngana insa dekam sa hwëna aha zi hip bohë tazimdi-dekam de zen anggur dan te-ala hliksa zëre hap zer gweblan hap."

Ola insa kim ësane gwek, dekam zep ëguk, "Asya, kirekam bap zen lwan!"

¹⁷ Hwëna Yesus man kara tabi'inka hen sane tabi'inka. Ki zep hwëna gubiridaka, "Ki hwëna em banakane Alap mo ola ansa enlala eibi'in?-men zen anakan lwak, 'Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,

* **20:10** 20:10 2Taw. 36:15-16

hwëna Bian Alap mes desa bolak ik gilkï.' *

¹⁸ Zep zini men zen de gol tenya iwe ëtisik gwe'anzak, zao sa hëndep ëtimbwas gwe-gwer. Hen gol tenya in men zëbon mae de zan ine'ak, zen sa hëndep ëils gwer."*

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaing gwe zakke, "Roma mo irik ginni wëhë ol lamangkam gubi'inka?"

(Mat. 22:15-22; Mrk. 12:13-17)

¹⁹ Yahudi mo mam-mamna in kim Yesus mo gulk sun de ol blaoranna insa sane da'ak, dekam zep dam nulsuk, "O zëno ola an nëbon mae am ti'in." Ki zep sap dekam de zë hëndep balk tan hap ëakasik. Hwëna zen zi beyam-byana insa hen nairibiridak, zep balk da srëm gwëk. ²⁰ Dekam zep hwëna balk tan hap orana dëbla'ak. Zen in zep ahakorena lup nul sonek-zen de u siwen olkam takensik gweblan hap. Sap zen mes ola anakan niaha-en guk, "Roma mo irik gin nika de ol lamangkam gubi'inka, dekam asa enbiridazak. Zen dekam esa hwëna gubernor hon klak lal." ²¹ In zep Yesusu nenblazak, "Bian, ëe mesë emsa tame lak. Em Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap eno tawa tabinni home wet gulsuk gwenda-dekam de zi emsa husus gweblan srëm hapye, sap mamna, sap betekna. ²² Zen in zebë emsa

* **20:17** 20:17 Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngirin gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, "Bol-zaun tangan wenya," zep kirekam li nul sonek. * **20:18** 20:18 Yes. 8:14-15

lakensibli'an: Em banakane Musa mo titi tabin ola dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo irik ginnik dep pajak te-alana ol gwizim? San ha bap nen?"

²³ Hwëna Yesus mes anakan tame tabirki, "An u siwen olkam ki Asa dakensibli'an." Ki zep gubiridaka, ²⁴ "Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan." Kim nolblak, ki zep gubiridaka, "Te-ala kasonak awe, an nara mo nwe-masesa zë yang dasik? Hen nara mo boresa zë ale nuk?"

Ki zep ding nulblik, "Roma mo teipsin zi mo denakake."

²⁵ Ki zep hwëna ding gulzimki, "Ki Roma mo teipsin zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak."

²⁶ Zi beya mo inik hëndep hom zëno karekkam de ol-gunnu nasalblak. Ki zep hëndep balk tasik, sap zen man zëno ding gulzimdinni insa dengwanbik.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tin nikon de etan engaya gwen hap dena dakensiblikke:

(Mat. 22:23-33; Mrk. 12:18-27)

²⁷ Sadukikam de gubirida gwen zini, zëno mae mo tawa tabinkim, "Zini bëjen tin nikon etan ngaya gwen." Zen ki zep hen Yesus hon yaing gwezak.* ²⁸ Dekam zep u siwen enlala naban anakan dakensibli'ak, "Bian Guru, Musa Bak mo titi tabin olak a kirekam mo lwakye:

* **20:27** 20:27 Kis. 23:6-8

‘Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tïnkim hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam- zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen kirekam, oso zik de tïnkim, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.’*

²⁹ Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tilki. ³⁰ Zao de zi nik zep etan golka- sowe nal zem in saye. Zen hen walas ën srëmnak zep tilki. ³¹ Zao hen etan dan-ahan nik golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tilki. Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwek. ³² Wenya in hwëna aumwa hap zep tik. ³³ Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de zini in mes desa kitak nol gwek.”

³⁴ Yesus ki zep ding gulzimki, “Zini okamanak de lowehe gwenkam, zen man we-zi darena zënaka kap da gwenan. ³⁵ Hwëna zini men zen etan de ëngaya gwen hap ëdakasti'ik, zen molya etan zënaka kap da gwek. ³⁶ Zen dekam Alap mo dam taha nakore zi mo kim sa lowehe gwer, hen dekam molya etan juwe gwek. Zen Alap mo hanan tabin walaskam sa lowehe gwer, sap Zen mes desa tïn nïkon ngaya tabirki. ³⁷ Hwëna Musa hen mes damnak anakan goltreizimki, ‘Zini tïn nïkon ngaya gwenkam.’ Sap zen kim syauk nubare te tyum-tyumnuk hata zaka, dekam Alap

* **20:28** 20:28 Ul. 25:5-6

anakan am gubluka,

‘Ëe an eno auyan wal mo Alap- Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.’*

³⁸ Zep Alap Zen tîn zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap. Sap tîngan men zen juwek Zëbon onakon nama ngayana.”

³⁹ Ki zep Musa mo ol tawa ta gwibin zini ahakore nik nenblak, “Bian, em dawemkame ding guluda.” ⁴⁰ Dekam zep Yesussu de takensik gweblanna baes tak, sap zen mes ësa her gwek.

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasîn hÿp dena goltreizimkike:

(Mat. 22:41-46; Mrk. 12:35-37)

⁴¹ Yesus ki zep takensibiridaka, “Zen ba hap ki zini anakan tawa da gwibirin?- ‘Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen teipsîn zini Daud mo auyan-tanekam sa hata zala.’ ⁴² Hwëna Daud zëna man-am ‘Teipsîn Zi’kim gubluka- in kim buku Mazmuruk anakarekam ale gulkuye:

‘Bian Alap man ano Teipsinnî gubluka, “Ëre mo dam taha naçon emki nikirin- dekon de hen teipsinkim irik gin hip.

⁴³ Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltikinnik sisik gulin.” ’*

⁴⁴ Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsîn Zi’kim gubluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?”

* **20:37** 20:37 Kel. 3:6 * **20:43** 20:43 Mzm. 110:1

Yesus kim anakan tawa tabirkike, “Bera, Musa mo titi tabin ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban!”

(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)

⁴⁵ Zi beyam-byana in kim nama sane da'ak, ki zep dua-blaskam de wenyä inſa gubiridaka, ⁴⁶ “Bera, Musa mo ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban! Zëno mae mo kwaena in mana ebon mae hliminnink. Zen baju dawem-dawem alala tan naban zi nwe san zënaka nolëtrënda gwenan- zi dikim blikip gweſibirida gwen hap. Zen hen man ëdwam gwe-gwenan-dekam de aha zi tagal gwen maenak anakan blikip gweſibirida gwen hap, ‘Dawem, bian guru.’ Zen hen but srëm golak ngeinnik de komal tumnak de teinikirin hip ëdwam gwe-gwenan-hen tembane yawal maenakye. ⁴⁷ We wal semsemna hen anakan ahap da gwibirin, ‘Ëe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal taſibir.’ Hwëna zen sowë enlala naban mas neibirida gwenan- dekam de zëre hap mamkam hli ti irin hip. Hwëna zëre mae mo karekna inſa dikim aha zi hlaulzimdin srëm hap, zep but srëm gola kon zi nwenak Alapsa mam blalkam nen sone gweblanan- dekam de zi kil tïbin hip, ‘Zini an airis.’ Hwëna zen zënaka de karek tabin hip denaka kim mam nulsuk gwenan.”

21

We sem tahalhana kim te-ala wasngena Alap hap ing so sonebla zakke:

(Mrk. 12:41-44)

¹ Yesus kim nama Alap mo golak gwë'anaka, ki zep kara tabi'inka- te-ala beya zini kim Alap hap te-alana bitì da sone gwebla'anzak. ² Dekam zep hen we sem tahalhana hlauku- zen kim hen te-alana dan tolaka Alap hap ing so sonebla'anzak. ³ Yesus dekam zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: We sem tahalhana an mes tìngare ahakore zini kwei-kwik gulun.* ⁴ Sap ahakon in zen bitì da gwe sanzal, zère mae hap de hlikna nama beya nik ërlwazim'in. Hwëna we sem tahalhana an mes tìngan ing gulun- zën dikim tol sap gwën hap denaka.”

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, “Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer.” (Mat. 24:1-14; Mrk. 13:1-13)

⁵ Yesus hon de ang ta gwen wenya ki zep Alap mo gola insa anakan donbi'ik, “Alap mo gola an man tangan weir gulsunkum kwa nuk, hen zëno kaso kong ta zahenna sërkam de nwe-awes tanganna. Hen mensa Alap hap kire-kirena nol gweblak, sërkam de dawem-dawem tanganna.” Yesus ki zep gubiridaka, ⁶ “Yaklanak sa hatal, an desa namen kara u'in, sa dre nulsul. Hëndep zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tìngan tangan sa dri nulsul.”

⁷ Ki zep Yesusu dakensiblik, “Bian, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?- dekam de anakan dam gulsun hup, ‘Angkam man ki lwa'an- men kirekam hamal hap asa gu-gubiridakaye.’ ”

* **21:3** 21:3 2Kor. 8:12

8 Ki zep ding gulzimki, “Salok-salokkam lowehe gwek. Emsa mana yasik da gwibirink. Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-gwezal, ‘Ëe an Zen- Yesusyë. Angkam mes zë zaunun!’ Hwëna bahem salbirida gwen. 9 Em de anakan ësane gwewenkam, ‘Zëwe man ëeija'an,’ hen anakan, ‘Dekon pemerinta nakon de wet so gwen hap man ësoson gwe'an,’ hwëna em dekam bahem ëairi gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam bahem ëkil gil gwen, ‘An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.’

10 “Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ëeija gwer, hen aha irik ginni aha irik gin niban sa ëeija gwer. 11 Lang yala an san jingili mam enkam sa tailida gwera. Usak yawala sa hatanda gwer. Hen sang-sang yawal sa hlauluda song gwer. Nglinak esa owasna hla kulse gwer, dekam esa ëairi gwer.

12 “Hwëna kirekam de lwan srëmnak, emsa sa dahyo gwer hen karek da gwibir. But srëm golak de mam-mam wenya kip sa emsa kap nulzimhal gwer, ki sa hwëna pemerinta mo bwinak emsa yal nulne gwer. Hen emsa sa pemerinta mo teipsin-teipsin wenya kip anakan nolëtrei gwizim, ‘An hen ahana- Jesus hon de ang gwe-gwenna.’ 13 Hwëna zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim- em dikim zë abe hap denaka ëton gwen hap. 14-15 Aen asa ebe mae hap enlala blala ing ta sone gwizim, dekam hëndep eno mae mo jal zini molya eno mae mo ola insa nulsuk halasen gwek.

Zep emki hamal hap enlalasa anakan hohle ta gwen, ‘Ëe ba hap de enlalana beya gwen hap? Zen sa zëwe de zaunkum enlala blala abe hap zerblala- ëe de kirekam ding gul gwizimdin hip denaye.’ ¹⁶ Ere mae mo ane-bianna, aya-wal oso-wal om, iye wal om, hen wal bose wal om, zen sa emsa abe hap de jal hap karek tabin hip nolëgu gwer. Hëndep emsa sa ahakon damera gwer. ¹⁷ Emsa tîngare zini sa husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya. ¹⁸ Em sap esa okamanak awe juwer, hwëna lamkam etan tim ëse naban esa luk tal. ¹⁹ Zep em Asa de taïblïblannak em tatetekam ëzauk gwen. Zen dekam esa enaka ngaya labir!”

Yesus kim hamal hap gubiridakake, “Jal zini sa Yerusalemsa dre dazal.”
(*Mat. 24:15-21; Mrk. 13:14-19*)

²⁰ “Em kime jana nabare zini Yerusalemsa de dot tasinnik hla kulida'ak, zen dekam ëenlala gwëk, ‘Yerusalemsa de dre tan hap de yaklanak mes zaunun.’ ²¹ Em dekam, Yerusalem mo langnak de lowehen wenya, kwatap san dep em heyahya gwen. Yerusalemk de lowehen wenya, emki hli tasin. Hen ë alp san de lowe hendan wenya, bahem etan ë san dep lwanda halzan. ²² Dekam men kirekam hamal hap ale nul gwëkke, kire enkam sa Alap mo jala hatazim. ²³ Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam taizï gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak. Dekam langna sa tangan dohon-hon gwer- Alap mo jal de awe de zi hip hatazimdinkimye. ²⁴ Ahakon nëbokkam sa

blom da gwibir. Ahakon tîngare lang san dep sa dahalebirhal gwer- zao de zi mo tana îltikînnîk ëbabu gwe-gwen hap. Dekam Yerusalemsa Yahudi srêm zi en sa nyauk gweblal- hêndep yaklana de tap gwe'anka, Bian mensa ki-en zêbe mae hap aïtbir-zimkike.”*

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de hatan hap de ol:

(Mat. 24:29-31; Mrk. 13:24-27)

²⁵ “Alap dekam sa tan-tanna bennak, yaklanak, hen keisnik gol gwizimdi. Dekam hina sa mam en tangankam ngëp-ngep gwe-gwer- auku mam naban. Okamanak de tîngare langnak de zini zep sa anakare hap ëaïrî gwer, ‘Nen an molye lowehék.’ * ²⁶ Zini hêndep kim de lang olo gwen hap dena insa neisbi'ik, aïrîn hip sa ëtîlsîk gwer. Sap dekam nglînak de teipsîn-teipsîn dowal-dowala sêrkam sa ëïlman gwe nasen gwer. ²⁷ Zen diki dekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa but de zerati gwe zannak hla dase gul. Zen dekam asa ëre mo sosen naban ngatan yawala ban ziati gwezal. ²⁸ Kirekam kim de lwa'ak, zen dekam em luk tan, ki gulk sun isrip-sri naban ëkara gwesek, sap zen dekam emsa de ngaya tabin hip ki lwa'an.”

Langsa de dam gulsun hup de ol:

(Mat. 24:32-35; Mrk. 13:28-31)

²⁹ Yesus ki zep gulk sun de ol blaonz- imdinkim aïsîl gwibirida'anka, “Emki ëenlala

* **21:24** 21:24 Rom. 11:25; Why. 11:2 * **21:25** 21:25 Mzm. 46:1-3; Yes. 13:10; Yeh. 32:7; Yl. 2:31; 2Ptr. 3:10-12; Why. 6:12-13

gwen- dëren, ahaksa aha te. ³⁰ Zen de alsin hyanak etan ala gwenkam, zen dekame tame ul gwenan, 'Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.'

³¹ Hen kirekam, owas-owasna insa kime hla kul gwe'ak, zen dekam esa anakan ëtawa gwer, 'Angkam Alap Zën de kitak irik gëlzin hap denak man zau'un!' *

³² "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene angkam lowe he'an, molye kitak juwek, zen dekam sa ki tingan lwal. † ³³ Ngli naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hëndep denaban sa lwa gwer."

Salok-salokkam de lowehe gwen hap de ol:

³⁴ "Ere mo gwënsa em kara gul gwen- mae hap, mana eno enhona in beya gwenanka, syan-syan en hap de enlalakam, hen ho mamak otde gwen en hap de enlalakam, hen ere mo gwënsa de ngalap gwibin hip de enlalakam. Ki hwëna aumwa hap de yaklanak zol makarenak esa ëkyan nahlal. ³⁵ Sap yaklana dekam kirekam sa hatazim- tingan men zen okamanak lowehe gwenan, zëbe mae hapye. ³⁶ Zen in zep salok-salokkam lowehe gwëk- Alapsa de gu sonebla tine gwen naban, tatetekam ekakim ëzauk. Karek yala in zen hata'an, kire hap em abe ta

* **21:31** 21:31 Owas-owasna mensa enlala gwibiridaka, zen mensa ayat 25-26nak lwa'an. † **21:32** 21:32 Yesus mo ola an, san ha mae hap?- Zënaka de taïblïblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena, hen Yerusalemsa de dre tan hap dena. (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24) Yerusalemsa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesusu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep ayatnak awe zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap denaka hom.

sone gwen- desa ekakim dawemkam yaubik, hen dawemkam ekakim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa etan de hata zannak ertowek.”*

³⁷ Zao kim lwa se'ak, Yesus dekam yaklam Alap mo golak tawa ta gwibirki. Kam-en zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya ban zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gwe-gweka-zao de golëtruwe gwen hap. ³⁸ Zi beyam-byana kak tangannak zep Alap mo golak yaïng gwe-gwezak- Yesus mo tawa tabinni insa de ësane gwen hap.

22

Yudas kim Yesussu zergukuke:

(Mat. 26:1-5; 26:14-16; Mrk. 14:1-2; 14:10-11; Yoh. 11:45-53)

¹ Dekam yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak- Alap men dekam Mesir kon Israelsa gwis gwe sonekake. * Paska yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen ëkon gwesik hanak- aha-ere minggukam de rahi srëmkam rotisa tru ta gwen naye. ² Dekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban, zen hwëna aningkim Yesussu dikim tan hap orasa dëbla'ak. Hwëna zi beyasa naïribiridak, zep dekam balk da srëm gwek. ³ Dekam zep ëna Kariot walya Yudas Baksa dowal mo kigina ing gwe heblaka. Zen sap zëre

* **21:36** 21:36 Rom. 13:11-14; 1Tes. 5:3; Mrk. 13:33 * **22:1** 22:1 Paska mo enlalana, emki Lukas 2:41 mo otde alenak hlaun. Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan- dekam de hop gwen hap. (Ul. 16:1-8)

hon de dua-blaskam ang ta gwen wenyik mo ahana. ⁴ Zen ki zep song gweka- Alap mo golak de syal tan wenyik mo nol-nola ban, hen zëwe de jana nabare zi mo mam-mam naban de olsa anakare hap ziaha-en gun hup, “Ëe banakan asa ebe mae hap zao de balk tan hap zertreizim?” ⁵ Zen man tangan sam neisiblik, dekam zep nenblak, “Te-alasa asa ep ërblal.” ⁶ Dekam zep ding gulzimki, “Ëe asa orana tëblal- dekam de sowëkam ebe mae hap zertreizimdin hip.”

Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golzimkike:

(Mat. 26:17-29; Mrk. 14:12-25; Yoh. 13:21-30; 1Kor. 11:23-25)

⁷ Rotisa de ragi mas gun srëmkam tru tan hap de mingguna iwe kim lwa se'ak- yaklana men dekam Paskanak dep de tembane yawalak dep domba zahona Alap hap blom da gwibir-blikke, ⁸ Yesus dekam zep hen Petrus ne Yohanis neka guzimki, “Em song ë- Paskanak dep de tembane yawalsa eka hen nëp hamal ul.”

⁹ Ki zep lakensiblika, “Endawe asa hamal ul?”

¹⁰ Ki zep ding gulzimki, “Em kime ëna iwe li'inka, dekam esa zini hla la sonera- kama ngatdarakkam de weya blome gwirenhan naban. Zen desa em ërtro kinin- hëndep gola men zao de tük, em hen zao lil. ¹¹ Zao gol bi naka enbla, ‘Bian Yesus man emsa takensiblila, “Ëe teksonna endä zao asa ëre hon de ang ta gwen wenyä ban Paskanak de tembanena zitwenblal?” ’ ¹² Zen sa ebe nikip gulk de tekson yawalsa zertreizimdi. Komal tum maena sowe henna. Zen zao hamal ul guk.”

13 Ki zep hëndep song ëka, zao zep hëndep oltoweka- men kirekam Yesus guzimkiye. Zëwe zep hëndep tembanena hamal ul guku.

14 Kim kam-en gwek, Yesus dekam zep dua-blaskam de wenyä ban Paskanak dep de tembanena insa zitwenbla'anka. 15 Ki zep zë gubiridaka, “Ëe ama tangan dwam gwe-gwek-Paska tembanena ansa de eban mae zitwenblan hapye, Ëe de nama karek yawala insa goltowen srëmnak. 16 Sap Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe na-en molyë etan auhu-kamanak Paska tembanena twinbik. Hwëna Alap kim de irik ginkim kon gwesibir hana'anka, zen diki dekam asa eiwa tangankam de Paska tembanena twinbir.”

17 Yesus ki zep anggur ho nabare mokna zerka, deban Alap hap dawemsa golblaka. Zao zep gubiridaka, “An desa apdekam otdebik. 18 Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe angkam na-en molyë anakare anggur hona etan otdek. Hwëna Alap mo irik ginnik kim de hata'ak, zen diki dekam asa etan ziotdebir.”

19 Rotina ki zep hen gul ineka. Ki zep hen rotina in hap Alap hap dawemna golblaka, ki zep ahap gul guku. Desa zep anakare ola ban kap tazimki, “An ano timni- mensäe ebe mae hap sosok gulzim'inke. An kirekam em ano timbwanak syal gwe-gwibin- Asa dikim enlala gwe-gweblan hapye.”

20 Kim tembane tasik, ki zep anggur ho mokna etan anakare ola ban zerzimki, “An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol- Alap mo zi niban

de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye.*

²¹ Hwëna Èe ama emsa gubirida'an: Zini men zen Asa dikim zë balk tan hap zertreizim'ira, zen hen awe nikin'ira. ²² Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Èe asa tül- men kirekam ki Alap Asa gublukake. Hwëna kwasang tol, zini men zen Asa dikim zë balk tan hap zertreizim'ira, zen karekna mam tangan wenyaka sa goltowera!"

²³ Ki zep zë zënaka anakan dakensibirida nasen'ak, "Nëbon mae onakon in nara sa ki kirekam gwëblala?"

In kim anakare hap ëol gwekke, "Diki ëe amaka mam gwe'an!"

(Mat. 20:25-28; 23:11-12; Mrk. 9:35; 10:42-44; 1Ptr. 5:1-5; Yoh. 13:12-15)

²⁴ Hwëna dekam zep dua-blaskam de weny in ëol gwe'ak- mae hap, "Yesus de irik gi'inka, diki ëe amaka nëbon mae onakon teipsi'in."

²⁵ Ki zep zë gubiridaka, "Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men zen teipsin-teipsinkim teinikin gwenan, zen man zëre kore naka jap nul sonenda gwenan. Hen zen man anakan de blikip gwesibirida gwen hap ëdwam gwe-gwenan, 'Bian, em in asa de sam gulsun hup de zi.' ²⁶ Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen teipsin hip dwam gwe'ara, zen diki walas betek mo kim zen gwën. Hen men zen mam gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tingare zi mo babu gwen zi makan zen gwën. ²⁷ Ema tim ul gwenan, 'Mejanak de tembane gwen zini, zen mamma. Hwëna men

* **22:20** 22:20 Yer. 31:31-34

zen zëbe hap tembanena hamal nul gweblanan, zen betekna.' Auhu-kamanak, eiwa, mejanak de nikirin zini zen mamna. Hwëna Ëe kirekam de mam gwen hap homë hatazak. Ëe hwëna babu gwen zi mo kim de mas gwibiridan habë hatazak. Zep em hen ano kim em lowehe gwen.

²⁸ "Em mese Asa ërgwënda gwek hen kara landa gwek- banakare karek maesa de goltowe gwennak. ²⁹ Zep men kirekam Bian abe hap golblaka, zëno alp nakon de irik gin hip, Ëe hen kirekam asa ebe mae hap golzim- em de hen ano alp nakon irik gin hip denaye. ³⁰ Em dekam ano alp nakon esa teinikin- ano irik gin kon gwisibir hanan tembane yawalakyë. Hen em dekam esa ere mae hap de dua-blaskam de komal tumnak teinikin- dekon de dua-blaskam de Israel Bak onakore zi aususa irik gin hipye."

Yesus kim Petrusu gublukake, "Em esa Asa zabeblala."

(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

³¹ Yesus ki zep Simonsa gubluka, "Simon, Simon, dawem! Ëmki Asa sane tan. Dowal mo kigina mes emsa de sërkam akasibiridan hap Alapsa abe taka. ³² Hwëna Simon, Ëe mesë ebe en hap Alapsa abe tal- eno Asa de taibliblan dikim topse gwe srëm gwen hapye. Em kime Abon osan dep etan lwa ha'an zaka, ere mo wal bose walya dekam tatete tabir."

³³ Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, ëe mesë tangan hohle gwenan- Eban de bwi san song ën hap, hëndep Emsa de zerzaunnuk de hwëna tin hipye."

³⁴ Ki zep ding gulbluka, “Petrus, Ëe ama emsa gublu'an: Namen ayang de gun srëmnak, em esa anakan de Asa zabeblanna dan-ahan soblala, ‘Zini in ëe homë tame ta'an.’ ”

Aumwa hap kim ol zïm-zïmnï golzimkike:

³⁵ Ki zep takensibiridaka, “Ëe kimë orep emsa lup gul sonek, hon hen te-ala srëmkam de sek gwen hap, timnik de alala tan en naban, dekam san ha ema ëtahalha gwek?”

Ki zep ding nulblik, “Ëe homë ëtahalha gwek.”

³⁶ Dekam zep etan gubiridaka, “Hwëna angkam, eno mae mo hon hen te-ala de lwanna, emki kap tan. Eno nëbok de lwan srëmnä, emki tahan bajusa te-ala hap lirak tabin- te-alana dekam de nëboksa lop tan hap. Sap em Abone ang ta gwek, emsa hen zep sa jal neibiridal.

³⁷ Sap Ëe ama emsa gubirida'an: Men zen Alap mo olak abe hap dena lwak, ‘Zi jal-jal makan sa nëblal’- zen kïtak nabakam sa ki jower.”*

³⁸ Ki zep ding nulblik, “Bian, emki aken. Awe nëbokna dan.”

Ki zep ding gulzimki, “Sya. Otan bahem ëgun.”

†

Yesus kim zaitun tra nabare kwatap tek nakon Alapsa gu soneblakake:

(Mat. 26:36-46; Mrk. 14:32-42)

³⁹ Yesus ki zep Yerusalem kon zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka-

* **22:37** 22:37 Yes. 53:12; Luk. 23:33 † **22:38** 22:38 Yesus insa kirekam gubiridaka, san ha nëbok tangansa de lop tan hap hom yap ki gubiridaka? San ha diki enlalasa de hohle tan hap ki gulk sun olsa blaanzimki?

men kirekam Zëna golëgwë gwekake. ⁴⁰ Kim golëyaing gwe seka, zao zep gubiridaka, “Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altilink.” ⁴¹ Zëna kim engka en zëbon mae onakon langa gwe halka, zao zep boklena kom soka, dekon zep Alapsa gu sone gwebla'anka, ⁴² “Bian, Em de dwam gwenkam, Abon onakon langa gulsuk- karek yala in zen Abon onak dep golek de gwe'an zalye. Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan.” [⁴³ Alap mo dam taha nakore zini ki zep zë hata zaka, zao zep sosonna golblaka. ⁴⁴ Hwëna enlalana man sërkam tangan dowebbla hanaka, dekam zep etan enlala zon tasiblin naban ola gu sonebla'anka, hëndep irse gwenna kal makare nik wet soblak.] ‡

⁴⁵ Alapsa de abe ta gwenna kim hya gwesikï, ki zep dan-ahare zini in osan dep lwahal zaka. Hwëna ni truwnnak zep hlauluda'an zaka. Embwan zë mamkam hlauludak, zep truwe'ak. ⁴⁶ Zao zep gubirida zaka, “Em bap nini truver. Em luk tan. Kareknak dikim altirïn srëm hap em Alapsa abe tan.”

Yesussu kim balk dakke:

(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Yoh. 18:1-11)

(Ayat 47-53)

⁴⁷ Yesus kim nama ola ton'anka, dua-blaskam de zini in mo ahana, Yudas, ki zep zi beyam-bya naban golëyaing gwe'an zaka. 52bAhakon Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen

‡ **22:44** 22:44 Ayat 43-44na an, tawa gwizimdinni hom: San ha Lukas ale soka? San ha aha zi lun mas soka?

zao de jana nabare zini, hen Yahudi mo nol-nola ban. 47bYudas ki zep zë Yesussu babang ta'an zaka. 48 Yesus ki zep hwëna gubluka, "Yudas, em san babang tankame ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zergu'ura?"

49 Hwëna seblaskam de zëre hon ang ta gwen wanya in, kim zë kirekam hla nu'ik, dekam zep dakensiblik, "Bian, san angkam nëbokkam nen tobe gwen?" 50 Hwëna ahana dekam zep nëbokna mol ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsin tangan zi nik de babu gwe-gwen zini sap zip soka. Hwëna dam san de ing ala en naka zep blansibli kinika.

51 Hwëna Yesus ki zep jalse gweblaka, "Bahem! In sya!" Zëna ki zep ing alana insa dawem soblan hap towanzim-blika, dekam zep hëndep dawem nëblak.

52 Ki zep hwëna in zen Zënaka de balk tan hap yaing gwezak gubiridaka, "Em san Asa jal zisie hla lal, zebe nëbok te tek teiredan naban yaing gwenan zalye?" 53 Èe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba habe zë Asa balk la srëm gwek? Hwëna angkam lang kawesinnik awe ebe mae hap man dakastilzim'in, sap dowal mo kigi mo enlala kawesin emsa tri tasibi'ira."

Petrus kim Yesussu zabebalakake:
(Mat. 26:57-58; 26:69-75; Mrk. 14:53-54; 14:66-72; Yoh. 18:12-18; 18:25-27)

54 Ki zep hëndep balk dahak- Alap mo golak de syal tan zi mo teipsin zi mo gol san dep. Petrus lun sap-sap gwen da'anaka. 55 Dekam zëwe de syal ta gwen wanya gol tëmnak syauknu bla

dasī'ik- desa de tuwirin hip. Petrus zao zep hen nikin'in zaka. ⁵⁶ Hwëna zëwe de babu gwe-gwen we zep syauk ngatannak de nikirinnik tame tazak. Zao zep lalak tasin hip karatda ta'ak, ki zep zë hëndep gubluk, "Zini an depan apdenak ë gweka!"

⁵⁷ Hwëna Petrus ki zep kon ding gulbirki, "Zini in ëe homë mae tame ta'an."

⁵⁸ Hom holo gwe'ak, ki zep etan ahanik tame ta zaka, zao zep gublu zaka, "Em an zen ahana!- desa de ang gwe-gweblan zi niye."

Petrus ki zep ding gulbluka, "Ëe an zen hom."

⁵⁹ Yakla nwenan san ha aha-en tamanka, dekam zep ahanik ol drakkam gu ane gwe'anka, "Eiwa, zini an desa de ang gwe-gweblanna, sap zen an hen Galilea wal!" §

⁶⁰ Petrus ki zep ding gulbluka, "Ëe homë tame gu'un- in zebe ki gu gwe'araye!" Hëndep in kim nama ton'anka, ayangna ki zep gu aneka.

⁶¹ Yesus ki zep Petrussu de hla tan hap lero gweblaka. Petrus dekam zep hwëna etan enlala gweka- mensa anakan gu-gublukaye, "Namen ayang de gun srëmnak, em dan-ahan sonkam esa Asa zabeblala." ⁶² Dekam zep hëndep wet soka. Gosa zep kon yusyustin niban gwë song gweka.

Yesussu kim swrë dak hen dangolekke:

(Mat. 26:67-68; Mrk. 14:65)

⁶³ Zini in zen Yesussu kara da'ak, man swrë da gwe'ak hen dangole gwe'ak. ⁶⁴ Nwe hëreblan naka zep dakensik gwebla'ak, "Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwë'anam, emaka anakan

§ 22:59 22:59 Mae nakon mes yap tame dak- ol hanu nakon.

asa gubirida gwe'ara, 'Zi bosena zen asa lek tyanda.' " ⁶⁵ Etan kirekam-kirekam ol lamang naban swrë da gwe'ak.

*Yahudi mo teipsin sinodenak kim nërtrëkke:
(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)*

⁶⁶ Kim liti'ik, Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen Musa mo ol tawa ta gwibin zini dekam zep tagal gwesik, ki zep hwëna Yesussu zëbon mae onak dep nër halzak. ⁶⁷ Ki zep zë nenblak, "Dekam asa gubirida: Em an san ha eiwa Alap mo Dam Tasinni?– Israelsa de ngaya tabin hip Dena."

Ki zep ding gulzimki, "Ëe emsa gubirida'ak, em molye ëtaïblik.* ⁶⁸ Hen Ëe emsa takensi-birida'ak, em molye ap ding ulblik. ⁶⁹ Hwëna molya holo gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe dekam asa Soson Zini Alap mo dam taha nakon nikin."

⁷⁰ Ki zep dakensiblik, "Ki, em san Alap mo Tane?"

Ki zep ding gulzimki, "In eiwa denakae ëgunun."

⁷¹ Dekam zep ëguk, "Nen ba hap de ahasa takensibiridan hap? Nën mes em-am kitak Alapsa de lamang tannak asalblanan!"

23

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:

(Mat. 27:1-2; 27:11-14; Mrk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

* **22:67** 22:67 Yoh. 10:24-26

¹ Ki zep Yahudi mo sinodenak de teipsin-teipsin wenya ezauk, dekam zep Yesussu teipsin zini Pilatus osan dep nerhak. ² Ki zep nenblak, "Zini an ee mese dam lasik: Karek san dep zen zini lup gulhal gwe'ara. Zen man tawa ta gwibirida, 'Romak de teipsin tangan zi mo dwam gwibin sin bahem ang ta gwen- pajak te-alasa de kap ta gwizimdinkimye.' Zen man hen zënaka gu gweblanda, 'Ee an Emsa de ngaya tabin hip de Zini Zen- mensa egu-guk gwekye. Ee an Zeno eno mae mo Teipsin niye.' "

³ Pilatus ki zep takensiblika, "Em an san ha eiwa zen- Yahudi mo teipsin niye?"

Ki zep ding gulbluka, "In kirekame gunda, zen kirekamke."

⁴ Ki zep Pilatus Alap mo golak de mam-mam wenya hen tingare zi trana insa gubiridaka, "Ee homë zini an mo karekna hlaulblunan."

⁵ Hwëna zen dekam anakan easas gwesikhal gwe'ak, "Zëno tawa tabinni in dekon eilman gwe song gwe-gwenan. Galilea kon ki kon gweka, hëndep Yerusalem mo langna mes sul soneka, hëndep angkam mes awe hata zala."

⁶ Pilatus kim kirekam salbiridaka, ki zep takensibiridaka, "An san Galilea wal?" ⁷ Ki zep ding nulblik, "In eiwa, Galilea wal." Dekam zep Herodes osan dep zer soneka, sap Galilea, zen Herodes mo irik ginni. Herodes zëna dekam

Yerusalemk gwë'anka. *

Herodes hon kim nërtrëkke:

⁸ Herodes man tangan Yesussu de hla tankam sam gwesiki, sap zen orep mes zëbe hap dena sane gwe-gweka. Zep man sap hla tan hap dwam gwe-gweka- hen zëno owas syal gwibinsi de hlaun hup. ⁹ In zep sap Herodes beyakam taken-taken gwe-gwebla'anka, hwëna Yesus hom tangan ding gul gwebla'anka. ¹⁰ Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini men zen Yesussu nërtilzik dekam Yesus mo karek-karekna beya tangankam Herodes Bak hap ol drakkam deiri nul guk gwebla'ak. ¹¹ Dekam zep Herodes zëre mo jana nabare zi niban Yesussu ziswrë ta gwe'anka hen zilamang ta gwe'anka. Ki zep hwëna teipsin zi hip de baju dawemna ala nosoblak- deban de anakan swrë ta gwen hap, "Dawem, bian. Em in zen- Yahudi mo teipsin niye." Deban zep etan Pilatus osan dep nër sonek. ¹² Yaklana dekam zep Herodes ne Pilatus ne, orep men zen zënaka gël-gël ei gwizimki, etan dokot ëka.

Pilatus kim anakan tapbla tazimkike, "Amki lak."

(Mat. 27:15-26; Mrk. 15:6-15; Yoh. 18:38-19:16)

* **23:7** 23:7 Roma kim irik nik, Israel mo langna dua propinsi makan enlala neibik. Pilatus Yerusalem mo langsa Roma mo bose hap irik gilki. Hwëna Roma mo teipsin tangan zini Herode'a dam tasiki- Galileasa de irik gin hipye. Pilatus zen sap Roma wal, hwëna Herodes, zen Galilea mo lang nakorena.

13 Pilatus ki zep tagal gulsuku- Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola, hen zi trana insa, 14 ki zep zë gubiridaka, “Em ansa zini abon onak dep anakare ola ban ërhalzal, ‘Zen man zisi karek san dep lup gulhal gwe'ara,’ eno mae mo nwenak ëe mesë sap takensik gweblasan, hwëna ëe homë mae zëno karekna hlaulblunan- men kirekam em enblalye. 15 Hen kirekam Herodes. Zen hen hom karekna hlaulblula, sap zen totoresa etan nëbon mae osan zer sonera. Eiwa, zen hom mae karekna golka- dekam de tan hapye. 16-17 Zep ëe asa lek-lek tan en hap gubiridal, ki asa zeser soner.” †

18 Kitak de zi beyam-byana in ki zep ëgu anak, “In lak! Barabassa ap hël tî sonezim!” 19 Barabas in Roma mo irik gin nikon zisi hlil in'inka, dekam zep golëilman gwenkam zisi zitaka. In zep bwinak tak daink.

20 Pilatus Yesussu de zeser sonen hap sap dwam gweka, in zep sap etan kirekam ol mamkam gubiridaka. 21 Hwëna dekam tangan zep ol nop-nopkam ëgu ane gwe'ak, “Desa te-lidak sonnak makan laink! Te-lidak sonnak makan laink!” ‡

22 Ki zep etan dan-ahanna gubiridaka, “Hwëna zëno karekna homke!- dekam de tan hap de-

† **23:16-17** 23:16-17 Orep tangan kim Lukas mo alena ansa etan ale nul gwek, aha zi mes yap ayat 17na ansa mas gulku: Paska yaklana men kiye, Pilatus dekam man bwinak de zini gwis gwe sone gweka- tingare zi mo ol-gun sun. ‡ **23:21** 23:21 Roma kim irik nil gwek, karek gol gwen zisi de tanna, desa man te-lidak sonnak makan dabirin gwek. Yesus ensa hom ki nëblak.

naye. Ëe hom am aha-en mae hlaulblunan! Ëe asa sap'nen lek-lek tan hap gubiridal, ki asa hil ti soner.”

²³ Hwëna zen ki zep ol nop-nopkam te-lidak sonnak de makan ta irin hip ëgu ane gwe'ak, hëndep dekon Pilatus hom etan zëno mae mo ola esek gulzimki. ²⁴ Ki zep hëndep zëno mae mo gun sun tapbla tazimki. ²⁵ Dekam zep hwëna zini mensa zëna abe nëblak, desa zeser sonezimki-mensa golëïlman gwenkam de zi tan hap bwinak tak da inkke. Hwëna Yesussu zep zëno mae mo dwam gwibin sin dikim syal gwibin hip tapbla tazimki.

*Te-lidak sonnak kim makan da inkke:
(Mat. 27:32-44; Mrk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)*

²⁶ Yesussu ki zep nërhak. Oranak zep Kirene walya Simonsa nërtowe'ak. Zen man Yerusalem san dep lwa ha'an zaka. Zao zep balk dak, ki zep tik-tik dak- Yesu hup de te-lidak sonna insa de hwëna Yesu zëre hon zikong gwe hendan hap. ²⁷ Zini beya nik hen ang tan da'ak. Ahakon we walya gosa dablan da'ak hen äitïn-äitïn nëbla'ak. ²⁸ Yesu ki zep we walya insa lero gwibiridaka, zao zep gubiridaka, “Yerusalem we wal, bahem Asa gona gwëblan. Diki ere mae mo timsi em gweibin, hen walas omka em gweibiridan. ²⁹ Sap yaklanak sa hatalzi de anakan gun hup, ‘Dawem tanganna, we wal de u gwensa akasin srëmna, hen ëwalas gwen srëmna, hen momkam de walassa taizïn srëmna. Sap Alap mo jala nabakam sa hatazal.’ ³⁰ Dekam zini sa äirïn hip kwatap-kwatapna nahërhebirida gwer, ‘Asa em kei-king gun! Asa

em ani-ning gun- ëe de Alap mo jala ansa hlaun srëm hap.’* ³¹ Angkam de zini em an walas mo kime angkam jala tame u'in, hwëna kire nikeki Asa ëbla'an. Hwëna zi mo jal-jala sa ta gwese zaher, hëndep sa tangan taman kinil. Hwëna zao sa Alap mo jala hatazimzir.” §

³² Hen karek gol gwen zi darena man deisyak-apdekam de Yesus mae han tameran hap. ³³ Lang tek bosena Zi Nol Swrak kim yaïng gwesek, zao zep jana nabare zini Yesussu te-lidak sonnak makan daink. Karek gol gwen zi darena insa hen man makan nosoink- ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san dekam. [³⁴ Yesus ki zep ola gu soneka, “Bian, zini an zen Asa karek danan, zëno mae mo karekna ansa tap gulsuzim, sap zen hom tame nu'in- an desa zëna syal neibi'innye.”] * Jana nabare zini in ki zep hwëna zëno pakeanna dobe abu mo kim de zënaka dam tasik gwibinkim kae nëblandak.

³⁵ In kim ki zë kirekam lwa'ak, zini beya nik zë hen kara dabi'ik. Yahudi mo mam-mamna hen man zë durum gwehek. Zen hen Yesussu anakan swrë da gwe'ak, “Zen aha zi ensa ngaya ta gwibirki. Zen de eiwa Alap mo Dam Tasinni,

* **23:30** 23:30 Hos. 10:8; Why. 6:16 § **23:31** 23:31 Yesus awe te ësesena hen sasanna gubiridaka, hwëna enlalana man apde në'an- men kirekam Orya olkam nen gwibirin “jalsa de tame gun srëmna” hen “jalsa de tame gunnu.” * **23:34** 23:34 Yesus mo ola ansa emki Mzm. 22:19nak hlaun. Hwëna ola in zen Lukas zën hom yap ale gulku. Sap men zen orep zëno ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ale nul gwek. In zep angkam enlala nei gwibirin, “San ha ahakore nik lun tangan mas nuk.”

Israelsa de Zen ngaya tabin hip, ki Zen ki angkam Zënaka ngaya tan!”*

³⁶ Ki zep hen jana nabare zini swrë da'ak. Zen anggur ho eteksa noltrë seblazak,* ³⁷ deban zep zë nen seblak, “Eme eiwa Yahudi mo teipsin zisi, emki enaka ngaya tan!”

³⁸ Te-lidak sonna iwe nol bol tahan nakon man anakarekam de alena makan nulink, “An zen-Yahudi zi mo teipsin nïye.”

³⁹ Aha karek gol gwen zini mensa Yesus mae han makan dabirink, zen Yesussu anakan hen lamang ta'anka, “Em san zisi de ngaya ta gwibin hip de Alap mo dam tasin Zisi hom?! Emki nënaka ngaya tabin!”

⁴⁰ Aha zi nik zep jalse gweblaka, “Em san home Alapsa airëbla'ara? Nëbe mae hap mes ki lwazimnin- tameran hap denaye. ⁴¹ Hwëna nëbe nikip dena, nëre nik mo karek-karek nakon ki lwazimnin. An hwëna hom tangan karekna golka.”

⁴² Ki zep Yesussu gubluka, “Asa enlala gwebla-Em de irik gin hip lwahal zankamyel!”

⁴³ Ki zep ding gulbluka, “Eë ama emsa gublu'an: Namen hë'ho gwibin langnak eban esa apdekam ëra.”

Yesus kim tilsikike:

(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

⁴⁴ Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tïngare langna owas hap kawesik. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam

* **23:35** 23:35 Mzm. 22:7-8 * **23:36** 23:36 Mzm. 69:22

zep etan hleng gwek. † ⁴⁵ Alap mo gol mwanak de kaen lilikin glaing-glīng yawala dekam zep owas hap kalk neisik sonek.* ⁴⁶ Yesus ki zep hwēna ol mamkam hērhe hanaka, “Bian, Ēe ěre mo angna eno tahanakē drē ne'an!” Kirekam kim gu aneka, ki zep hēndep tilsiki.*

⁴⁷ Jana nabare zi mo mamna in zen zē kara ta'anka, dekam zep Alap mo bosena anakare ola ban teip gulsublu'anka, “Zini an eiwa kareksa de gol gwen srēmna.” ⁴⁸ Zi beyam-byana men zen kara tan hap yaing gwezak, kim zē kirekam hla nuk, dekam zep go naban anakare enlala naban lwan dahak, “O ěe ba habē ola mas gulzi dawemna insa de tan hapye!” ⁴⁹ Ahakon men zen Yesussu nērgwē gwek, hen we walya men zen Galilea kon ang nēblazak, zen langa nakon ězau'uk. Dekam zep hen kara nu'ik- in zen ki zē lwa'akye.

Yesussu kim nēr dwanukke:

(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yahudi mo aha ěna Arimatea walya Yusup, zen zini dawem tanganna, hen zini man desa blikip neisik gweblak. Zen man tangan Alap de kitak nabakam ĩrik gilzīn hap hohle gwe'anka. Zen sap Yahudi mo teipsin sinodenak de aha mamna, hwēna zen hom Yesussu de tan hap de ol aha-en gunnuk ola mas gulku. ⁵² Yusup ki zep Pilatus onak dep song gweka- Yesus mo tok naka dikim lo tasin hip de abe tan hap. Dekam zep gubluka, “Amki.” ⁵³ Dekam

† **23:44** 23:44 Amos 8:9 * **23:45** 23:45 Kel. 26:31-33; 36:35; Ibr.

9:2-8 * **23:46** 23:46 Mzm. 31:6; Kis. 7:59

zep zizeryahe halka. Kaen ngap-ngap blalkam zep zitahaleka, ki zep hwëna kaso hul hamal gun ësenak zidrë neka- aha zisi de zë drënen srëmnak. ⁵⁴ Yaklana in Jumatkam, hen man kam-en gwe'ak, zep Hari Sabatnak dikim hatan hap aha-ere jam maekam hom lwa'ak. ‡

⁵⁵ We walya men zen Yesussu Galilea kon ang nëblazak, zen man Yusupsu nërtrok. Kaso hula insa man hla nuk, hen zidrë nennak man kara dabi'ik. ⁵⁶ Ki zep lwan dahak, hwëna dekam zep irase dawem nabare kire-kirena hamal nuk- Jesus mo tok naka dikim dra tandan hap, hen ahakorena kaen mwa san de kang tanun hap.

Hari Sabatnak, syala dekam man nolzausukmen kirekam Musa titi ta gwibirkike.

24

Yesus kim tïn nïkon ngaya gwekake:

(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

¹ Hari Minggukam kak tangannak, ki zep we walya in sek gwek- Yesussu men zao nën nekke, desan dep. Irase dawemna bare kire-kirena insa hamal nuk, desa man kap dak. ² Kim yaïng gwek, ki zep hla nul kinik, "Lilikin hip de kaso yala insa mes irhi nul kinil." ³ Kim zë bitï gwek, hwëna Bian Jesus mo tokna hom zë hla daonk. ⁴ In kim zë ëzau'uk, dekam hom anakan dam nulsu'uk, "An banakarekam zë lwal?" Ki zep zë hwëna mumuk ennak zi darena zëno mae mo alpnak jo kë zaka. Zëno nik mo pakeanna

‡ **23:54** 23:54 Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek.

angtan-angtanna- san de ngli angna kiye. ⁵ Ki zep zë mamkam äairi'ak, dekam zep kamanak ëutuk gwehek. Zi darena in zao zep enbiridaka, "Em ba habe ngaya Zini insa tïn zi kang gul gwennak lëbla'an?" ⁶ Zen awe hom. Bian Alap mes tïn nikon ngaya tala. Emki ëenlala gwen-mensa Galileak anakan emsa tawa ta gwibirkike, ⁷ 'Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa karek gol gwen zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa Asa te-lidak sonnak makan dain. Hwëna yaklana dan-ahan, dekam asa etan tïn nikon ngaya gwer.' "*" ⁸ We walya in dekam zep enlala neibik- Yesus mo tawa tabinni insa.

⁹ Kim lwan dahak, dekam zep in zen seblaskam zëre hon ang ta gwek, hen zëno mae mo ahakorena, desa kitak donbiridak. ¹⁰ In zen donbirida'ak, zëno mae mo bosem-sena, Magdala kore wenya Maria, Yohana, hen Yakobus mo anena Maria. Ahakore we walya hen ki-in zen sek gwekye. ¹¹ Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in hom daïblibiridak. Man enlala neibiridak, "An man ëmamak gwe'an." ¹² Hwëna Petrus ki zep luweka, hëndep ki zep hluweka- men zao nënnnek, desan dep. Kim zë hata naka, ki zep huwe hanankam ake inki, hwëna kaen ngap-ngap enna insa zep zë hlaul inki. Ki zep enlala topse gwen naban etan lwa halka.

Yesus kim zi dare naban Emaus san dep zisong gwekake:
(Mrk. 16:12-13)

* 24:7 24:7 Luk. 9:22; 18:31-33

¹³ Yaklana inkam, aha zi darena men zen hen seblaskam de Yesus hon ang ta gwen wenya ban apdekam lowe he'ak ki zep song ë'anka- ëna Emaus sun dep. Zen Yerusalem kon langana seblas kilometer enkam. ¹⁴⁻¹⁵ Zen man lon-nara'anka- tingan in zen ki zë jowekke. Hwëna Yesus Zëna dekam zep teisyalahe zaka, dekon zep apdekam zisong gweka. ¹⁶ Man sap hla laka, hwëna banakan mes yap zë gweizimki, zep tame la srëm gweka.

¹⁷ Ki zep Yesus takensizimki, “Em ba olsae lonnara sara?”

Dekam zep nwe-mase dowe hanan naban yausuku. ¹⁸ Zi darena in ahana bosena Kleopas. Zen zep takensiblika, “Em san an aha-en zen mes yap?- ola ansa de san srëm naye. Kitak Yerusalemk de lowehen wenya mes ëtawa gwek-in zen ki nër hom jowekye.”

¹⁹ Dekam zep ding gulbluka, “Ba zë jowek?”

Ki zep hwëna ding ulblika, “In zen Nazaret walya Yesus hon jowekke. Zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi. Zëno syala man tangan sosen gwe-gwek, hen zëno ola man sam gwesik gwek-Alap mo nwenak hen tingare zi mo nwenakye. ²⁰ Hwëna nëno mae mo sinodenak de teipsin-teipsinni, hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna dekam zep tan hap nenblak, in zep hëndep Roma mo jana nabare zini telidak sonnak makan daink. ²¹ Hwëna ëe mesë enlala ë gweblak, ‘An zen sa Israelsa hül gil sonera!’ Tan hyanak, namen yaklana mes dan-ahan nër. ²² Hen namen kaknak ëe we walsaë auna ohlobiridal- aban mae de Yesus hon ang ta

gwen we walsya. Zen yakla hata sezan naban sek gwer- men zao nër dwanukke, desan dep. ²³ Hwëna zen hom zë Yesus mo tokna hla dal. Zen zep asa nenbiridazal, 'Ëe Alap mo dam taha nakore zisië nwe nik de ëlirisin gwenkam aker. Zen man asa enbiridala, "Yesus mes ngaya gwera." ' ²⁴ Abon mae onakon ki zep zi hwëna nolësal kinil- zën de hen hlaun hup. Ki zep zë hla nul- men kirekam we walya asa nenbirida zalye. Hwëna zen hen hom zë Yesussu hla dal."

²⁵ Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in enlala joblo-topna! Em bëjen em nabakam laiblibin-mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini tawa da gwibikye. ²⁶ Zen man tawa da gwibik, 'Alap mo dam tasin Zini, zisi de ngaya tabin hip Dena, zen nonol kareksa de goltowen. Ki sa hwëna hyanak teipsinkim nikiri.' " ²⁷ Ki zep tingan srip gulsuzimki- ola mensa zëre hap dena ale nul gwekye. Nonol Musa mo ol ale gun nukon kon gwisibir hanaka, hëndep Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alesa srip gulsuzimki.*

²⁸ Ëna men zao dep zi darena in song ë'anika, zëwe kim ëgolek de gwe'ak, hwëna Yesus dekam zep ëna insa de tamaran makan sap gweizimki. ²⁹ Hwëna man titi laka, "Bahem tamaran. Aban mae neik truwék. Angkam man kawen hap golek de gwe'an." Zao zep ki hëndep seweka.

³⁰ Kim tembane hap teinikin anek, Yesus ki zep rotina gul ineka, ki zep Alap hap rotina in hap dawemna golblaka. Ki zep ahap gul guku, dekam zep zëbe nikip dena teisyazimki.

* **24:27** 24:27 Ul. 18:14-20; Mzm. 22; Yes. 53

³¹ Hëndep dekam zep zëno nik mo nwena hlang neizimk, "O an Yesus suke!" Hwëna Zen dekam zep zëno nik mo nwe nakon aya gweka. ³² Zao zep zënaka enzimki, "Ëe ëre mo ennak ben-ben nakaë eisbirzir- in kim Zen Alap mo ola nëp oranak srip gulsuzim song gwesan zalaye."

³³ Ki zep hëndep lu këka dekam zep kam etan Yerusalem san dep ola halka. Zao zep etan hla kulida'anka- seblas enkam de wanya insa hen ahakore naban, men depan mae zë apdenak lowe he'akke. ³⁴ Ki zep zi darena insa nen guzimk, "In eiwa, Bian Alap mes tïn nïkon ngaya tala! Zen mes Simon hon Zënaka zertrëra!" ³⁵ Zi darena in ki zep hen äsïl eibirida'anka- men kirekam oranak zëbon nebon joweka, hen roti kwa-kwak gunnuk kim anakan tame laka, "An Yesus suke!"

*Yesus kim aumwa hap de ol zïm-zïmnï golz-
imkike:*

*(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23;
Kis. 1:6-8)*

³⁶ Zen kim nama kirekam lonbirida'anka, dekam zep Yesus Zëna zëno mae mo ngirïnnïk etan jowe zaka. Zao zep gubiridaka, "Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an."

³⁷ Ki zep auna ëhlok hen ëäiri'ak. Man tim dik, "An zi au!" ³⁸ Hwëna ki zep gubiridaka, "Em ba habe ëäiri'an? Bahem ëtäibli srëm gwen. ³⁹ Emki taha-tananak Asa hla tan- dekam de Asa tame tan hap, 'An Zen tangan.' Asa emki olk tan- dekam eka Asa tame lak. Zi auna hom eini hen danna- an kirekam Asa hla lanan."

⁴⁰ In kim kirekam gubiridaka, ki zep zëre mo taha naban tana naban zitreizimki. ⁴¹ In kim isrip-sri hap ëtäibli srëm gwe'ak hen denggwänbla'ak, ki zep takensibiridaka, "Eno mae mo tembanena awe wëe?" ⁴² Ki zep hogwe ang gun kwakna nolblak. ⁴³ Ki zep gul inki, ki zep hëndep zëno mae mo nwenak twinbi'inka.

⁴⁴ Ki zep gubiridaka, "Ëe men kimë nama emsa golëlowehe gwëk, Ëe sap mesë dekam hamal hap emsa anakan gubirida gwëk, 'Abe hap dena mensa kitak ale nuk, Musa mo olak, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olak, hen Mazmuruk, zen kirekam sa ki hëndep lwal.' "

⁴⁵ Kirekam kim gubiridaka, dekam zep zëno mae mo enlalana Alap mo olsa dikim tame gul gwen hap ngatan tazimki. ⁴⁶ Zao zep gubiridaka, "Alap mo olak man ale nuk, 'Tingare zisi de ngaya tabin hip de Zini, Zen nonol kareksa sa goltowera, hwëna yaklana dan-ahan ki sa etan tin nikon ngaya gwera.' ⁴⁷ Hen man ale nuk, 'Zëno bosekam sa tingare zi ausu hap ol dawemna nolzim halada gwer- zen dikim zëre mae mo karek-karek nakon ëhalen hap, hen zëno mae mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hipye. Nonol tangan Yerusalem kon sa kon neisibir hanal.' ⁴⁸ Em an zen- nonol gol halada gwen hap de wenyaye. ⁴⁹ Ëe asa ep zer sonezim- mensa ano Bianna emsa gu-gubirida gwëkake. Ëna an en kon ësblak- hëndep Alap onakore sosonna in de ebon mae onak ing gwe he'an zaka."*

* **24:49** 24:49 Yoh. 14:16-17; 15:26; 16:7-10; Kis. 1:4-5

*Yesus kim sewe sekake:
(Mrk. 16:19-20; Kis. 1:9-11)*

⁵⁰ Aha yaklakam ki zep Yesus golösek gweka-hëndep Betania. Zao zep tahana teisya ineka, ki zep zë anakan dawemna golzimki, “Amki Alap onakore dawemna hla kul gwek.” ⁵¹ In kim ki zë kirekam gweibirida'anka, ki zep zë hëndep Alap zer ine halka. ⁵² Dekam zep bokle kom soblan naban bosena teip nulsublu'ak. Dekon sërkam de isrip-sri naban zep Yerusalem san dep lwan dahak. ⁵³ Zao zep Alapsa de isrip-sri gwegweblan hap Alap mo golak hen-henkam lowehe gwek.

clxxx

**Alap mo Ol Ęse, zere mo zi niban de ol
ziah-en gu hup dena**

**Orya: Alap mo Ol Ęse, zere mo zi niban de ol
ziah-en gu hup dena (New Testament)**

copyright © 2005, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Orya)

Contributor: Pioneer Bible Translators

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

c93f518f-565f-570c-87e7-50d54e5ff0f6